

**Poyta ki maji ki
Luki
ndangi
Ta ki do Poyta'ti ki maji lo
Jeju ki Luki ndangi**

Poyta ki maji kin toji kadi Jeju in Njekaji de'gi ki Isirayel'ti par el, nan toj'ɔ to Njekaji de'gi ki donangi'ti ne pɛti. Poy nya'gi ngayn ki Luki or el'n ta me makitu'ti lə'ne, Matiye ki Marki kaa rai be to nan k'in ə Luki sangi ginn ta'gi ngayn ta ndangi'de, ilə'n ta'gi madi'gi ki rangi do nje ki Matiye ki Marki ndangi bay. Be ə Luki elta ar njay do koji Jeju'ti, do kaji'ti ki Jeju aji ngonn ki basa ki Nanyi'ti lo koy'ti, poyta'gi lə Jaka ki de'gi ki do row'ti ki Emawusi. Makitu kin el bay ojido kujita'gi, toki kujita lə de ki Samari'ti ki njeramaji, ki kujita lə ngonn ki nanyi. Ta on me Jeju adi ra maji ki njemonyi'gi, nje ki isi ingəi kon, nje ki de'gi adi'de kon ki njendoo'gi.

Rɔnel re ki Njekaji re donangi'ti ki tɛti ki tɛtiro togi'gi lə Nje majel, de asi ində manj'a oo me makitu Luki'ti kin pɛti.

Kon ta'gi ki me'ti: Koji Jan Batisi ki Jeju 1-2. Kulə'gi ki Jan Batisi ra 3. Kulə'gi ki Jeju ra ki nyando'gi ki Jeju ndo de'gi donangi Galile'ti 4-9. K'in Galile kaw Jerujalem'ti 9-19. Ta'gi ki Jeju el ki nje tan'a rɔ'gi Jerujalem'ti 19-20. Ta ki do tuji Jerujalem'ti ki təl Ngonn de 21. Kon, koy, kində taa lo koy'ti ki kaw dɔran'ti lə Jeju 22-24.

Kulə ngirə ta

¹ Tewopil, de'gi ngayn adi rɔ'de, ndangi nya'gi ki rai nya dann'je'ti ne kin ki go'ə go'ə*.

² Ndangi toki, nje ki oyi nya'gi kin ki kum'de eli'je. Oyi ki kum'de lo kulə ngirə'ti nu, ə təli nje kiləmbər Poyta ki maji lə Luwə.

³ Be ə, m'in kaa, m'sangi ginn nya'gi pəti ki rai nya kin, lo kulə ngirə'ti nu maji maji kadi m'oo. Ningə go sang'a'ti ki m'sangi, m'oo maji ngayn kadi, m'ndangi me makitu'ti ki go'ə go'ə mad'i in kibo Tewopil.

⁴ Lo kin'ti, a gər kadi nyando'gi ki ingə'de in nyando ki rɔta'ti.

Ta koji Jan Batisi

⁵ Dɔkagilo'ti ki *Erodi in ngar ki Jude'ti, dingəm kare isi non tɔ'a nan Jakari. Jakari in ki kare me kuti'ti lə njekujənyamosi kadikare'gi ki bari'ə Abiya. Tɔ ne'ə nan Elijabeti. In ngonn ki dene ki ginn koji'ti lə *Aron.

⁶ Jakari ingi ki Elijabeti joo pəti in de'gi ki dana takum Luwə'ti. Təli rɔ'de maji ngayn go mbərkikində'gi'ti ki gorow'gi'ti lə Burəbe pəti.

⁷ Nan ingəi ngonn el, tado Elijabeti in kuji. Ningə in dɔkagilo ki, ingi joo pəti, bugəi nga.

⁸ Ndo kare Jakari isi ra kulə kujənyamosi kadikare takum Luwə'ti, tado in ndo ra kulə lə kuti li'ə.

⁹ Ningə, kigo ra'a'ti lə njekujənyamosi kadikare'gi, kagilo osi dɔ Jakari'ti kadi ur me Kəy'ti lə Luwə. Ur kəy kadi buki nduji kagi ki əti mbin por'o†.

* 1:1 1.1 KNK 1.1 † 1:9 1.9 Tekitaga 30.7-8

10 Loki Jakari a buki nduji kagi ki eti mbin por'o kin, bulə de'gi ngayn rai taga ne ra elita ki Luwə.

11 Low'ə'ti non, malayka lə Burəbe te bus ki rə Jakari'ti, dojikol'ti lə lo buki nduji kagi'ti.

12 Loki Jakari oo malayka kakin ningə, ndil'ə te anyi ur kaki, bol təl'ə.

13 Nan malayka el'ə ene: «Bol el Jakari, tado Luwə oo do ndu ta ki el si'ə, ne'i Elijabeti a oji ngonni adi, a ində tə'a nan Jan.

14 A in nya ronel lə'i kibo ngayn, taa de'gi ngayn a rai ronel do koj'o'ti tə.

15 Tado a in de kibo takum Burəbe'ti. A anyi yiwi kandi nju el num, a anyi ndəgi yiwi'gi ki hum əd'ə el num tə. Loki to'n me kon'ne'ti bay, Ndil Luwə a ros'o.

16 A təl ki ngann Isirayel'gi ngayn re se'de rə Burəbe Luwə'ti lə'de.

17 A njiyə takum Burəbe'ti ki Ndil num, ki togi lə njekeltakita Luwə'ti Eli num tə. A njiyə ki Ndil num ki togi num kadi ulə ngann'gi ki baw'de'gi noji nan'ti. Taa kadi njedongan'gi teli nje kaw ki hal lə de'gi ki dana, kadi de'gi indəi do rə'de dana tado lə Burəbe.»

18 Jakari dəji malayka ene: «Ki gorow ki bann ə m'a m'gər'n kadi in ta ki rəta'ti wa? Tado m'in ki do'm m'bugə, ta ne'm kaa bal'a al do lo tə nga.»

19 Malayka təl el'ə ene: «M'in Gabiriyel, ki nje ra kulə takum Luwə'ti. Luwə ulə'm kadi m'el'i ta, m'ilə Poyta ki maji kin mbi'i'ti.

20 Oo maji, a təl mbiki, adi a asi kelta madi el, biti kadi ndo ki nya'gi ki m'el'i ta'a kin rai nya bay taa. A in be, tado kunme lə'i goto do ta'gi'ti

ki m'el'i kin. Nya'gi kin a rai nya dokagilo'ə'ti ki Luwə oji.»

²¹ Me lo kin'ti, bulə de'gi toi ta nginə Jakari'ti, ta ndo'ji'de, tado Jakari un dokagilo ngayn me Kəy'ti lə Luwə.

²² Loki ində lo te ki taga ki rə bulə de'gi'ti ningə, asi kadi el'de ta el. Loki el'de ta el, gəri kadi oo nya me ndil'ti me Kəy'ti lə Luwə. Jakari el'de ta ki ji'ne par, ə isi to mbiki be par.

²³ Loki tolta kulə ningə, təl aw me kəy'ti lə'ne.

²⁴ Ningə ngayn el go'ti, ne'ə Elijabeti in səm. Elijabeti iyə rə'ne kəy, adi de oo'ə el, asi nanyi mi, ə el ene:

²⁵ «Oyi maji ki Burəbe ra sə'm kin. Burəbe ində kum'ne go'm'ti, ɔr rəsəl də'm'ti dann de'gi'ti.»

Ta koji Jeju Kirisiti

²⁶ Me nanyi'ti ki mehen, Luwə ulə malayka Gabiriyel me bebo'ti ki tə'a nan Najaret, dənangi'ti ki Galile.

²⁷ Ulə rə ngonn mandit'i madi ki gər ngaw el bay, ki dingəm kare ki tə'a nan Jisepi, ki ginn koji'ti lə *Dabidi ki njenduwə li'ə. Tə ngonn mandit'akin nan Mari.

²⁸ Malayka ur kəy go Mari'ti el'ə ene: «M'uwə ji'i Mari, in ki ingə memaji lə Luwə, Burəbe in nan'ti sə'i.»

²⁹ Ta kin əti Mari bol, adi dəji rə'ne ta ene ke ginn kuwəji kin in ri wa?

³⁰ Malayka el'ə ene: «Bol el Mari, tado ingə maji takum Luwə'ti.

³¹ A in sə'm, a oji ngonn ki dingəm, a ində tɔ'a nan Jeju.

³² A in kibo, a ɓari'ə Ngonn læ Njekisi dɔ nya'gi'ti pəti. Ningə, Burəbe Luwə a ad'a kumbər ngar læ kaw'a Dabidi.

³³ A onbe dɔ ginn koji'ti læ *Jakobi biti ki non'ti. Ningə Konbe li'ə a ində ngangine el tɔ.»

³⁴ Mari el malayka ene: «Gorow ki bann ə nya'gi kin a rai nya wa? Tado m'gər ngaw el ɓay.»

³⁵ Malayka el'ə ene: «Ndil Luwə a re dɔ'i'ti, Njekisi dɔ nya'gi'ti pəti a ɓuki tɔgi'ne dɔ'i'ti. In tado kin ə, ngonn ki a oj'o in rɔ Luwə'ti, a ɓari'ə Ngonn læ Luwə.

³⁶ Oo noj'i Elijabeti ki ɓugə inbe kin kaa in sə'm tɔ. In ki de'gi ɓari'ə kuji kaa nyi in sə'm ra nanyi mehen kin.

³⁷ In sə'm tado nya ki dum Luwə goto.»

³⁸ Mari ene: «M'in ɓər læ Burəbe, maji kadi Luwə ra sə'm toki te'n ta'i'ti.» Low'ə'ti kin, malayka inyə Mari ə ɔti aw.

Mari aw mbah dɔ Elijabeti'ti

³⁹ Me ndɔ'gi'ti ki go'ti, Mari ində taa, aw kalangi kalangi ki dɔnangi ki mbal'gi in səm'ti, me ɓe'ti ki dɔnangi Juda.

⁴⁰ Aw ur me kəy'ti læ Jakari, uwə ji Elijabeti.

⁴¹ Loki Elijabeti oo ndu Mari ningə, Ngonn ki me'ə'ti ɔdi rɔ'ne ndur kuti kuti. Ningə Ndil Luwə ros'o tɔ.

⁴² Lo kin'ti, Elijabeti un ndu'ne ki taa, el Mari ene: «Luwə adi njangi dɔ in dɔ'i'ti dann

dene'gi'ti pəti. Ningə Ngonn ki to me'i'ti kaa maji ur'ə tɔ.

⁴³ Ra bann ə m'in kin par, Luwə buki'm'ti kədi be bitɪ, adi kon Be'm re me kəy'ti lə'm?

⁴⁴ Loki m'oo ndu'i ki uwə'n ji'm, ngonn ki me'm'ti ɔdi rɔ'ne ndur ki rɔnel.

⁴⁵ In nje majikur, tado kunme lə'i adi nya'gi ki Burəbe el'i taa a tɔli ta'de.»

Pa lə Mari

⁴⁶ Be ə Mari ene:

«Ngarme'm osi pa ulə tɔji dɔ Burəbe'ti.

⁴⁷ Ndil'm ra rɔnel dɔ Luwə'ti ki Njekaji'm.

⁴⁸ Tado Luwə təl kum'ne oo'n bər lə'ne ki dene ki asi nya madi el.

In be ə, kaw ki kete non,

De'gi pəti a bari'm'in nje majikur ki dɔ lo'gi'ti ki dangi dangi.

⁴⁹ Tado Luwə ki nje tɔgi pəti,

Ra nya'gi ki əti bol bol tado lə'm.

Maji kadi tɔ'a in ki kar njay.

⁵⁰ Ningə, kadi memaji li'ə to ki dɔ bal'gi dɔ bal'gi dɔ de'gi'ti ki nje bol Ndil'ə.

⁵¹ Luwə ɔji tɔgi'ne pəti ki taga,

Nje ki ngarme'de rosi ki kɔjirɔ,

Luwə tində'de sanan'de.

⁵² Sur njetɔgi'gi tilə'de dɔ kumbər ngar'gi'ti lə'de,

Ningə nje sɔl dɔ'de, un dɔ'de ki taa tɔ.

⁵³ Adi nyakingə rosi ji njendoo'gi,

Ə tuwə njenyakingə'gi ji'de kare adi awi.

⁵⁴ Ɔsi kɔy *Isirayel ki njekulə li'ə,

Adi me'ə olo dɔ memaji'ti tado de'gi li'ə.

55 Me'ə olo dɔ'ti toki un'n mindi'ne adi kaw'je'gi kete nu.

Un adi Abiraham ki ginn koji li'ə ba biti ki non'ti.»

56 Mari isi ki Elijabeti asi nanyi mutə, ningə təl aw be.

Koji Jan Batisi

57 Dɔkagilo koji ngonn lə Elijabeti asi, ə oji ngonn ki dingəm.

58 Nje gədi kəy'gi li'ə ki noji'gi oyi poy maji ki Luwə ra si'ə adi rai si'ə rɔnel.

59 Loki ndo ki jijoo go koji ngonn'ti asi ningə, rei kadi ujəi mɔt'ɔ‡. De'gi ndigi kadi n'bari'ə ki to baw'a ki Jakari.

60 Nan kon'a el'de ene: «Jagi, a bari'ə Jan.»

61 Ə de'gi eli Elijabeti eyina: «De ki ginn koji'ti lə'i ki tɔ'a to be goto.»

62 Lo kin'ti, dəji baw'a ta ki ji'de eyina ke ge kadi n'bari ngonn kakin nan nan wa?

63 Jakari dəji adi rei ki bar ndangi nya adi'ə, ningə ndangi nya'ti: «Tɔ'a in Jan.» Lo kin'ti, ta ndo'ji de'gi pəti.

64 Low'ə'ti non, ta Jakari te, ndonn'o tuti adi elta ulə'n to'ji dɔ Luwə'ti.

65 Nya kin ra ɓol de'gi pəti ki me be'gi'ti ki dɔ lo'ti ki non, taa go dɔnangi mbal'gi'ti ki Jude pəti, de'gi eli ta'a ki lo lo.

66 De'gi ki oyi poyta kin ngəmi me'de'ti, ə eli eyina: «Ngonn kin a təl ri wa?» toki rɔta'ti, ji Burəbe in dɔ'a'ti.

Pa lə Jakari

‡ 1:59 1.59 Lebitiki 12.3

67 Ndil Luwə rosi Jakari ki baw ngonn, adi eltakita Luwə'ti ene:

68 Tɔji ki dɔ Burəbe'ti, ki Luwə lə Isirayel, Tado re oo de'gi lə'ne, taa'de ilə'de taa.

69 In ə te ki Njekaji ki nje tɔgi ginn koji'ti lə Dabidi ki njekulə li'ə adi'je.

70 Te si'ə toki ilə'n mbər ki ta de'gi ki njekeltakita'a'ti ar njay, dɔkagilo'ti ki mayinu.

71 Njekaji ki a taa'je ji njeban'gi'ti lə'je pəti, ki ji njekosi'je ta'gi'ti pəti.

72 In be ə, Luwə tɔji'n memaji lə'ne ki rɔ kaw'je'gi'ti,

Num taa, me'ə olo dɔ kunmindi'ti ki ar njay num tɔ.

73 Kunmindi kigo mində'ti ki un adi kaw'je *Abiraham.

74 Kunmindi ki a ra kadi ji ra kulə li'ə ki kanji ɓol,

Loki a ta'je ji njeban'gi'ti lə'je.

75 Kadi ji njiyə takum'ə'ti, me kar njay'ti num, me ki ra dana'ti num,

Dɔkagilo pəti ki j'isi'n ki dɔ'je taa.

76 In ngonn'm, a ɓari'nu njekeltakita Luwə'ti ki in nje kisi dɔ nya'gi'ti pəti,

Tado a njiyə non Burəbe'ti kadi in ra row li'ə.

77 Lo kin'ti, de'gi li'ə a gəri kaji ki aji'de ki gorow k'inyə go majel'gi'ti lə'de kɔ.

78 Luwə in nje memaji.

Ki takul memaji ki koo kumtondoo li'ə ə, Kunji ki dɔran'ti unji'n dɔ'je'ti to kadi be.

79 Kunji kin unji dɔ de'gi'ti ki sii me lo ki diw'ti num,

Me ndil koy'ti num.

Tado kadi ndor'je tarow, aw se'je do row kisi-maji'ti.

⁸⁰ Ngonn kakin tɔgi, tɛl de ki gəsirə me ndil'ti. Ra be dilə mbo'ti, biti ndo ki te'n taga takum Isirayel'ti.

2

Koji Jeju

(Mat 1.18-25)

¹ Dɔkagilo'ə'ti kin, nje konbe kibo Sejar Ogusiti un ndu'ne kadi ndangito de'gi ki donangi'ti pəti me makitu'ti.

² Ndingito ki dɔkete kin in dɔkagilo'ti ki Kiriniwusi in nje konbe donangi'ti ki Siri.

³ De'gi pəti awi kadi ndangito'de, Nan nan kaa aw be koji'ne'ti.

⁴ In be ə, Jisepi kaa in bebo Najareti'ti, donangi Galile'ti, isi aw bebo'ti lə Dabidi, ki bari'ə Betilehem, donangi Jude'ti. Tado Jisepi in de ki ginn koji'ti lə Dabidi.

⁵ Awi kadi ndangito'de nan'ti ki Mari ki njen-duwə li'ə, ki ra ki sə'm.

⁶ Loki in Betilehem'ti non bay ningə, ndo koji ngonn lə Mari asi.

⁷ Mari oji ngonn'ne ki dɔkete to ngonn ki dingəm. Bir ngonn kakin ki ku, ilə me nya ngəm nya kusɔ'ti lə da'gi, tado lo ki kadi ingəi to'i'ti me kəy to mbah'gi'ti goto.

Njekul da'gi

⁸ Njekul da'gi in me mu'ti do lo'ti kin non, indəi bi taa isi ngəmi da'gi lə'de kondɔ.

⁹ Ningə nyi oyi malayka lə Burəbe te bus ki rə'de'ti. Təji lə Burəbe unji gugı də'de, adi bol tol'de.

¹⁰ Nan malayka el'de ene: «Boli el, tado m're ki Poyta ki maji kadi madi'se. Poyta ki maji kin a in nya ronel kibo ngayn tado lə de'gi pəti ki donangi'ti ne.

¹¹ In bone ə oji nje kaji me be'ti lə Dabidi adi'se. Njekaji ki in Kirisiti ki in *De ki Luwə mbət'ə, Burəbe.

¹² Ningə nyakəji ki in a gəri'ə ə to kin: A ingəi ngonni ki kasi ki biri'ə ki ku, ə iləi'ə me nya ngəm nya kuso'ti lə da'gi.»

¹³ Tanan'ti non, bulə de'gi njero'gi ki doran'ti, tei, indəi rə'de nan'ti ki malayka ki kare kakin, ningə osi pa piti Luwə eyina:

¹⁴ Təji in ki də Luwə'ti ki nje kisi doran'ti taa nu. Taa, kisimaji ki də donangi'ti, ki rə de'gi'ti ki Luwə ndigi'de tə.

¹⁵ Loki malayka'gi inyəi'de ə təli awi doran'ti gogi, njengəm da'gi elinan dann'de'ti eyina: «Adi j'awi biti ki Betilehem'ti j'oyi nya ki ra nya ə Burəbe te ki də'a adi'je kin.»

¹⁶ Indəi kalangi awi ningə nyi, ingəi Mari ingi ki Jisepi, nan'ti ki ngonni ki kasi ki iləi'ə me nya ngəm nya kuso'ti lə da'gi.

¹⁷ Loki oyi ngonni ki kasi kakin ningə, go'ti ori ginn nya'gi ki eli'de ojido ngonni ki kasi kin.

¹⁸ De'gi pəti ki oyi ta ki njengəm da'gi ori go'ə, əti'de bol.

¹⁹ Mari ngəm nya'gi kin pəti me'ne'ti, mərta də'ti kigo'ə go'ə.

²⁰ Nje ngəm da'gi təli gogi ki pa, ki kulə tɔji dɔ Luwə'ti ta'de'ti. Tado Luwə adi'de oyi nya'gi ki mbi'de ge, ki kum'de ge. Ningə nya'gi kakin rai nya ki gorow'ə inbe ki malayka ilə'n'de mbər'ə kakin tɔ.

Tɔji Jeju me Kəy'ti lə Luwə

²¹ Loki ndɔ ki nja jijoo go koji ngonn'ti asi, ujəi mət'ɔ*, ningə indəi tɔ'a nan Jeju. In tɔ ki malayka el'de, loki kon'a ra ki səm'ə el bay, kadi to bari'ə'n'ə.

²² Ningə, loki ndɔ ki in ndɔ kar rɔ kigo ndukun'ti lə *Mojɪ asi†, Jisepi ingi ki Mari ai ki ngonn kakin Jerujalem'ti kadi tɔji'ə Burəbe,

²³ kigo ndang'a'ti ki ndangi me ndukun'ti lə Burəbe eyina: «Ngann dər'gi ki dingəm pəti a in ki kində ji dɔ'de'ti tado lə Burəbe‡.»

²⁴ Num taa, rei kadi adi'de kərmosi'gi joo eke ngann dər dum'gi joo kadikare'ti, kigo ndang'a'ti ki ndangi me ndukun'ti lə Burəbe§.

Pa lə Simeyon

²⁵ Dingəm kare in Jerujalem non tɔ'a nan Simeyon. In de ki dana taa in de ki njera go ndigi'ti lə Luwə tɔ. Isi nginə ta nje kaji Isirayel mayinu ba. Ningə Ndil Luwə in dɔ'a'ti tɔ.

²⁶ Ndil Luwə el kete ad'a gər toki a oy el biti kadi oo Kirisiti De ki Burəbe mbət'ə, ki kum'ne bay taa a oy.

* **2:21 2.21** Lebitiki 12.3 † **2:22 2.22** Lebitiki 12.6 ‡ **2:23 2.23** Tekitaga 13.2,12 § **2:24 2.24** Lebitiki 12.8

²⁷ Ndil Luwə ɔs'ɔ kadi aw me Kəy'ti lə Luwə, ningə toki nje koji Jeju awi si'ə me kəy'ti kadi rai kigo ndukun'ti lə Burəbe.

²⁸ Simeyon taa Jeju ji'ne'ti, ningə ulə toji dɔ Luwə ene:

²⁹ «Ngɔsine, Burəbe, inyə bər lə'i ad'a aw ki lapiya, kigo ta'ti lə'i nga,

³⁰ Tado kankum'm oo njekaji de'gi nga.

³¹ Kaji ki ində dɔ'a dana takum bulə de'gi'ti pəti.

³² In kunji ki kadi unji dɔ ginn de'gi'ti pəti, taa a in toji ki dɔ de'gi'ti lə'i, Isirayel tɔ.»

³³ Ta ki Simeyon el dɔ Jeju'ti əti kon'a'gi ki baw'a'gi bol.

³⁴ Simeyon njangi dɔ'de, ningə el Mari ene: «Maji kadi in gər maji, ngonni ki oj'o kin a in row kosi lə bulə de'gi num, row kində taa lə de'gi ngayn donangi Isirayel'ti tɔ. Taa, re to nyakoji ki nje re ki takasinan el tɔ.

³⁵ A adi mərta ki ngarme de'gi'ti ngayn, ginn'ə a te taga. Ningə rɔ'i'ti inbe, in kiyərɔ ki a gangi ndil'i dana.»

Ann ra oyo Luwə tado Jeju

³⁶ Dene kare ki njekeltakita Luwə'ti isi non, tɔ'a nan Ann. In ngonni lə Panuwel, ginn koji'ti lə Aser. Loki taa dingəm mand'i'ne'ti, isi si'ə asi bal siri ba par ə ngaw'a oy. Ningə ki ngɔsine kin, Ann tɔgi ngayn nga.

³⁷ Bal'a in dɔjjoo gidə in sɔ. Njengawkoy kin in me Kəy'ti lə Luwə ki dɔkagilo'gi pəti gos'o. Kondɔ ki kada in me Kəy'ti lə Luwə, el si'ə ta, ɔgi rɔ'ne nyakuso.

38 In be ə, dɔkagilo'ə'ti kin, in kaa te non re tɔ. Osi pa ulə'n toji dɔ Luwə'ti, taa elta ki dɔ ngonn'ti kin de'gi pəti ki isi nginəi kadi Luwə taa Jerujalem ji njeban'gi'ti ilə taa tɔ.

39 Loki nje koji Jeju rai nya'gi pəti kigo ndukun'ti lə Burəbe ningə, təli awi Galile me bebo'ti lə'de ki Najareti'ti gogi.

40 Ningə, ngonn kakin tɔgi, aw ki singə'ne. Rosi ki tər, taa memaji lə Luwə in si'ə nan'ti tɔ.

Jeju in me Kəy'ti lə Luwə loki bal'a in dɔgi gidə in joo

41 Dɔ bal'gi pəti, njekoji Jeju awi Jerujalem'ti lo ra nanyi'ti ki bari'ə nanyi Paki.

42 Loki Jeju ra bal dɔgi gidə in joo ningə, aw ki nje koji'ne'gi lo ra nanyi'ti toki sii rai kete kete go kuji ra'a'ti*.

43 Ningə, loki ndɔ ra nanyi tigə ə, nje koji'gi lə Jeju isi təli gogi, nan Jeju nanyi gogi Jerujalem ti. Nje koj'o'gi gəri toki nanyi gogi el.

44 Njekoji'gi lə Jeju oyi eyina Jeju nanyi nja madi'de'gi'ti ki uni se'de row, adi njiyəi ndɔ kare bay taa uləi ngirə sang'a dann noji'de'gi'ti ki madi'de'gi.

45 Sangi'ə, nan sangi'ə pi ingəi'ə el. Loki ingəi'ə el, təli tuwi dɔ'de awi Jerujalem'ti gogi sang'a'ti.

46 Sangi'ə biti ndɔ ki kon mutə ningə nyi, ingəi'ə, isi me Kəy'ti lə Luwə dann njendo ndukun'gi lə Luwə. Si dann'de'ti, sii ur mbi'ne oo'n ta'gi ki isi eli tɔ, dəji'n'de ta tɔ.

* 2:42 2.42 Tekitaga 12.1-27; Ndukun ki nja joo 16.1-8

47 De'gi pəti ki oyi ta kel Jeju kin, nyagər li'ə, ki ta ki tur li'ə, əti'de ɓol ngayn.

48 Loki njekoj'o'gi oyi, əti'de ɓol ngayn, adi kon'a el'ə ene: «Ngonn'm, ra bann be in ra se'je nya be wa? Oo, j'in ki baw'i, ji ra ta sangi'ti ki non kum'je'ti.»

49 Ningə el'de ene: «Sangi m'in tado ri wa? Maji kadi m'ra kulə me kəy'ti lə Bai kin, in gəri eke in gəri el wa?»

50 Nan njekoj'o'gi gəri me ta li'ə kin el.

51 Ningə go'ti, Jeju təl aw se'de Najareti'ti gogi. Jeju təl rə'ne go ta'ti lə nje koji'ne'gi. Kon'a ngəm nya'gi pəti ki rai nya kin me'ne'ti.

52 Jeju tɔgi darə'ne'ti num, me gosi'ti num tɔ, adi ingə maji takum Luwə'ti num, takum de'gi'ti num pəti.

3

Jan iləmbər Poyta ki maji

(Mat 3.1-12; Mrk 1.1-8; Jan 1.19-28)

1 Dɔkagilo'ə'ti kin, nje konɓe kibo Sejar, ki ɓari'ə Tiber onɓe ɓal dɔgi gidə in mi. Ningə Ponsi *Pilati ə in nje konɓe dɔnangi'ti ki Juda, Erodi in ngar dɔnangi'ti ki Galile, Pilipi ki ngonnkon Erodi in ngar dɔnangi'ti ki Iture ki dɔnangi ki Tirakonitidi, ningə Lisaniyasi in ngar dɔnangi'ti ki Abilen tɔ.

2 Hann ingi ki Kayipi ə in kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi ki rai kulə dɔkagilo'ə'ti non. Ningə, dɔkagilo'ə'ti non kin, Jan ki ngonn lə Jakari in dilələ'ti ə Luwə el'ə ta.

³ Jan aw dɔnangi Jurden'ti pɔti, ilɔmbɔr ene: «Inyɔi gorow njiyɔ'se'gi ki majel kɔ, adi rai'se batɔm, kadi Luwɔ inyɔ'n go majel'gi lɔ'se kɔ.»

⁴ Ra toki ndangi me makitu'ti lɔ njekeltakita Luwɔ'ti, Ejay, eyina:

«Ndu de madi ɓar dilɔlo'ti ene:

Rai gorow lɔ Burɔɓe!

Rai gorow li'ɔ adi ra njururu.

⁵ Uti bolo ɓe'gi adi asi nan,

Kusi dɔ mbal'gi ki dɔ gadi'gi adi asi ta nangi rerere;

Rai row'gi ki rugi gondi gondi adi ra njururu;

Rai row wor'gi adi osi nan'ti lay.

⁶ Lo kin'ti, de'gi pɔti a gɔri kaji ki Luwɔ aji'je*.»

⁷ Jan el bulɔ de'gi ki rei rɔ'a'ti kadi ra'de batɔm ene: «In nje mann majel to lii pir be kam, nan ɔji'se row kadi anyinan wongi lɔ Luwɔ ki a re wa?»

⁸ Maji kadi kulɔ ra'se'gi tɔji kadi in de'gi ki inyɔi gorow njiyɔ'se'gi ki majel kɔ. Ningɔ, ononyi'se kadi eli me'se'ti eyina: “J'in ngann kaw Abiraham”. Tado adi m'el'se, Luwɔ asi kadi a tɔl gaji mbal'gi kam ngann kaw Abiraham'ti kare.

⁹ Ki ngosine kin, kungɔ in ndɔkba kadi tugɔ kagi'gi ngirɔ de'ti. Kagi ki ra ki andi maji el ɔ, a tugɔi'ɔ kadi ilɔi'ɔ me por'ti kɔ.»

¹⁰ Bulɔ de'gi dɔji Jan eyina: «In ri ɔ kadi ji ra wa?»

¹¹ Jan el'de ene: «De ki aw ki ku joo ɔ, maji kadi adi kare de ki awi'n el, ningɔ de ki aw ki nyakusɔ ɔ, maji kadi ra'n ki in ki awi'n el tɔ.»

* 3:6 3.6 Tekitaga 40.3-5

12 *Njetalambo'gi kaa, rei kadi Jan ra'de batəm to. Ningə dəji Jan eyina: «Njendo, in ri ə kadi ji ra wa?»

13 Jan el'de ene: «Tai nar aldə in ki dəji'se kadi tai kin el.»

14 Njero'gi kaa dəji eyina: «Nga j'in, in ri ə kadi ji ra wa?» Jan el'de ene: «Indəi tōgi də de'ti tai nar li'ə el, ta, tėti ta ngom indəi də'a'ti el to. Rai də nar nanyi'ti lə'se inbe kin par.»

Jan iləmbər de ki a re go'ə'ti
(Mat 3.11-12; Mrk 1.7-8)

15 Dəkagilo'ə'ti kin, de'gi isi ngingəi de ki a re, adi dəji rə'de ta ke Jan in Kirisiti ki in De ki Luwə mbət'ə el biti wa?

16 Ə Jan el de'gi pəti ene: «M'in, m'ra'se batəm me mann'ti, nan de madi a re go'm'ti non, a ra'se batəm me Ndil Luwə, ki me por'ti. In de ki Təg'ə utə'm sanyi kulə sa li'ə kaa, m'asi tuti el.

17 Uwə keh to nya ji'ne'ti kadi to'n kandi ko ki maji, əy me dam'ti, ningə ulə tisə por. In por ki a əy el ratata.»

18 Jan adi de'gi ta kəji'gi ki rangi ngayn, iləmbər Poyta ki maji.

19 Nya kare bay, Jan kəl ki Erodi ki in nje konbe dənangi'ti ki Galile, tadə taa ki taa Erodiyadi ki ne ngonkon'ne, taa ra nya'gi ki rangi ki majel ngayn num to.

20 Nan, nya'gi ki go'ti el pəti ki Erodi ra kin kaa, təl uwə Jan dangay'ti də'ti bay.

Jeju ra batəm
(Mat 3.13-17; Mrk 1.9-11)

21 Loki de'gi pəti rai batəm ningə, Jeju kaa ra batəm tə. Loki isi elta ki Luwə ningə, dōran til.

22 Ndil Luwə, risi to dər dum be isi dō'a'ti. Ningə, ndu ta madi te dōran'ti, ene: «In Ngonn'm ki njendigi lə'm, ki in nya rōnel lə'm kibo ngayn.»

*Ginn kaw lə Jeju
(Mat 1.1-17)*

23 Jeju ulə ngirə kulə lə'ne, loki bal'a in dō mutə. Ki go gər'ə'ti ki de'gi gəri, Jeju in ngonn lə Jisepi, Jisepi ki ngonn lə Eli,

24 Ningə Eli in ngonn lə Mata, Mata in ngonn lə *Lebi, Lebi in ngonn lə Melsi, Melsi in ngonn lə Yanay, Yanay in ngonn lə Jisepi,

25 Jisepi in ngonn lə Matatiyasi, Matatiyasi in ngonn lə Amosi, Amosi in ngonn lə Nahum, Nahum in ngonn lə Esili, Esili in ngonn lə Nagay,

26 Nagay in ngonn lə Mati, Mati in ngonn lə Matatiyasi, Matatiyasi in ngonn lə Semeyinn, Semeyinn in ngonn lə Yosəki, Yosəki in ngonn lə Yoda,

27 Yoda in ngonn lə Yowanan, Yowanan in ngonn lə Resa, Resa in ngonn lə Jorobabel, Jorobabel in ngonn lə Salatiyel, Salatiyel in ngonn lə Neri,

28 Neri in ngonn lə Melki, Melki in ngonn lə Adi, Adi in ngonn lə Kosam, Kosam in ngonn lə Elmadam, Elmadam in ngonn lə Er,

29 Er in ngonn lə Jeju, Jeju in ngonn lə Eliyəjar, Eliyəjar in ngonn lə Yorim, Yorim in ngonn lə Mata, Mata in ngonn lə Lebi,

³⁰ Lebi in ngonnn læ Simeyon, Simeyon in ngonnn læ Juda, Juda in ngonnn læ Jisepi, Jisepi in ngonnn læ Yonam, Yonam in ngonnn læ Eliyakim,

³¹ Eliyakim in ngonnn læ Meleya, Meleya in ngonnn læ Mena, Mena in ngonnn læ Matata, Matata in ngonnn læ Natan, Natan in ngonnn læ Dabidi,

³² Dabidi in ngonnn læ Jese, Jese in ngonnn læ Obedi, Obedi in ngonnn læ Bowaji, Bowaji in ngonnn læ Sala, Sala in ngonnn læ Nason,

³³ Nason in ngonnn læ Aminadabi, Aminadabi in ngonnn læ Adimin, Adimin in ngonnn læ Arni, Arni in ngonnn læ Esirom, Esirom in ngonnn læ Peresi, Peresi in ngonnn læ Juda,

³⁴ Juda in ngonnn læ Jakobi, Jakobi in ngonnn læ *Isaki, Isaki in ngonnn læ Abiraham, Abiraham in ngonnn læ Tera, Tera in ngonnn læ Nawor,

³⁵ Nawor in ngonnn læ Serugi, Serugi in ngonnn læ Rewu, Rewu in ngonnn læ Pelegi, Pelegi in ngonnn læ Eber, Eber in ngonnn læ Sala,

³⁶ Sala in ngonnn læ Kaynam, Kaynam in ngonnn læ Arpasadi, Arpasadi in ngonnn læ Səm, Səm in ngonnn læ Nuwe, Nuwe in ngonnn læ Lemeki,

³⁷ Lemeki in ngonnn læ Matusalem, Matusalem in ngonnn læ Enoki, Enoki in ngonnn læ Yərədi, Yərədi in ngonnn læ Malelel, Malelel in ngonnn læ Kaynam,

³⁸ Kaynam in ngonnn læ Enosi, Enosi in ngonnn læ Seti, Seti ki ngonnn læ Adam, Adam ki ngonnn læ Luwə.

*Su nan Jeju**(Mat 4.1-11; Mrk 1.12-13)*

¹ Go Ndil Luwə'ti ki rosi Jeju, Jeju təl ta ba Jurden'ti re. Təl re ningə, Ndil Luwə ɔr'ɔ aw si'ə diləlo'ti.

² Su nan'a ndo dɔsɔ diləlo'ti. Ndo ki Jeju ra dɔsɔ kin, sɔ nya madi el, adi bo ra'a.

³ Non be, Su el'ə ene: «Re in Ngonn lə Luwə ə, adi mbal kin təl mapa adi m'oo.»

⁴ Ə Jeju təl el'ə ene: «Ndangi me makitu'ti lə Luwə eyina: De a isi ki dɔ'ne taa ki takul nyakusɔ par el*.»

⁵ Su aw ki Jeju dɔ lo'ti taa, ningə ki kum ki kində jipi, ɔj'ɔ konbe'gi ki dɔnangi'ti ne pəti ad'a oo.

⁶ Loki ɔj'ɔ ningə, təl el'ə ene: «M'a m'ad'i togi dɔ konbe'gi'ti kin ki nyakingə'gi ki me'ti pəti. Tado in nya ki adi'm'in me ji'm'ti, ningə de ki me'm ndigi ə m'ad'a.

⁷ Re in, ɔsi məkəs'i nanga non'm'ti ə, m'a m'ad'i ba pəti to yan'i.»

⁸ Jeju təl el'ə ene: «Ndangi me makitu'ti lə Luwə eyina: “A ɔsikurə Burəbe Luwə'ti lə'i, ningə in ki kar'ne ba par ə a re non'a'ti kadi gos'o†.”»

⁹ Go'ti gogi, Su aw ki Jeju Jerujalem'ti, aw si'ə jam dɔ Kəy'ti lə Luwə taa. Loki aw si'ə taa, ningə el'ə ene: «Re in Ngonn lə Luwə ə, inyə ji'i taa osi adi m'oo,

¹⁰ tado ndangi me makitu'ti lə Luwə eyina: “Luwə a adi ndu'ne malayka'gi lə'ne kadi to indəi kum'de go'i'ti.”

* **4:4 4.4** Ndukun ki nja joo 8.3 † **4:8 4.8** Ndu 6.13

11 Bay taa, a lai'nu dala ji'de'ti, kadi nja'i tugə mbal el‡.»

12 Jeju təl el'ə ene: «Ndangi me makitu'ti lə Luwə eyina: A mboji Burəbe Luwə lə'i oo el§.»

13 Loki Su tigə ki nyanan'gi ki kadi n'nan'n Jeju ningə, or rə'ne gogi sanyi rə'a'ti. Or rə'ne nginən dəkagilo ki rangi.

*De'gi ki Najareti'ti mbeti tai nyando lə Jeju
(Mat 4.12-17; Mrk 1.14-15)*

14 Lo kin'ti, Jeju təl re Galile. Re ki tōgi ki in rə Ndil Luwə'ti. Tə Jeju bar ki də lo'gi ki non pəti.

15 Ndo nya me kəykawnan'ti lə *Juwipi'gi. De'gi pəti uləi toji də'a'ti.

*De'gi ki Najareti'ti mbəti taai nyando lə Jeju
(Mat 13.54-58; Mrk 6.1-6)*

16 Jeju aw Najareti'ti, ki in be ki tōgi'ti. Toki isi ra'n kete kete, loki ndə kərkon asi ningə, Jeju aw kəykawnan'ti lə Juwipi'gi. Jeju ində taa kadi n'tudə makitu.

17 Loki ində taa, adi'ə makitu lə njekeltakita Luwə'ti Ejay ki koi. Jeju rirə makitu kakin ningə, ingə ta ki ndangi eyina:

18 «Ndil Burəbe in də'm'ti,
Burəbe mbəti'm kadi m'iləmbər Poyta ki maji njendo'gi.

Burəbe uləm kadi m'el dangay'gi ta te'de kəy dangay'ti,

Kadi m'el njekumtə'gi toki, kum'de a oo lo.

Kadi m'taa nje ki de'gi isi indəi kum'de ndoo m'ilə'de taa.

19 Kadi m'iləmbər bal memaji lə Burəbe kin.»

20 Go'ti, Jeju ko makitu kakin, ningə təl'n adi njekulə, ə isi nanga kadi elta. De'gi pəti ki me kəykawnan'ti lə Juwipi'gi buki kum'de ki dɔ'a'ti.

21 Lo kin'ti, Jeju el'de ene: «Ta ki oyi kin, tɔlta'ne dɔ'se'ti bone.»

22 De'gi pəti manyinaji lə Jeju, taa mbər memaji ki te ta'a'ti əti'de bɔl ki dum tɔ adi elinan eyina: «M'a in ngonn lə Jisepi rɔ'je'ti ne el wa?»

23 Be ə Jeju el'de ene: «M'gər kadi a eli'm'in kujita ki ene: "In njera de'gi monyi, aji rɔ'i inbe," kin. A eli'm'in eyina: "J'oo poy nya'gi pəti ki in ra Kapernayim'ti kin, ə in ra be koji'ti ne be tɔ adi j'oo."»

24 Jeju təl el'de bəy ene: «Tokɪ rɔta'ti adi m'el'se, njekeltakita Luwə'ti, ki bəkoj'o uwə rɔ'ne'ti maji goto.

25 Ki rɔta'ti, dɔkagilo'ti lə njekeltakita Luwə'ti Eli, njengawkoy'gi in ngayn Isirayel'ti. Nan loki ndi ədi dɔnangi'ti el bal mutə ki nanyi mehen, ə bɔ on ki dɔnangi pəti*,

26 de kare dann'de'ti ki Luwə ulə Eli rɔ'a'ti goto. In njengawkoy ki Sarepta'ti, dɔnangi ki Sidon'ti yo ə Luwə ulə Eli ki rɔ'a'ti†.

27 Njebanji'gi kaa in ngayn Isirayel'ti dɔkagilo'ti lə Elije tɔ, nan in ki kare ki kadi Luwə ɔr banji rɔ'a'ti ar njay goto. In Naman ki Siri'ti yo ə Luwə ɔr banji rɔ'a'ti‡.»

28 Loki de'gi ki sii me kəykawnan'ti lə Juwipi'gi oyi ta kin, wongɪ tɔl'de pəti.

29 Lo kin'ti, indəi taa tuwəi Jeju me bəbo'ti kɔ, ningə ai si'ə jam dɔ mbal'ti ki indəi bəbo'ti.

* 4:25 4.25 1 Ngar'gi 17.1 † 4:26 4.26 1 Ngar'gi 17.8-16 ‡ 4:27 4.27 2 Ngar'gi 5.1-14

Rai'ti si'ə kadi n'suri'ə n'iləi'ə n'toli'ə kə.

³⁰ Nan Jeju ur dann'de'ti aw.

Dingəm ki ndil ki majel ra'a

(Mat 7.28-29; Mrk 1.21-28)

³¹ Jeju aw Kapernayim'ti, ki in bebo ki donangi Galile'ti. Jeju ndo nya de'gi ndo karkon'ti.

³² Nyando li'ə əti de'gi bol ki dum. Əti'de bol ki dum tado elta ki togi ki in rə Luwə'ti.

³³ Ningə, de madi kare ki ndil ki majel ra'a, isi me kəykawnan'ti lə Juwipi'gi non, non ki ndu'ne kibo ene:

³⁴ «Jeju ki Najareti, ri ə ge rə'je'ti wa? Re kadi tuji'je wa? M'gər'i maji: in ki Kar njay lə Luwə.»

³⁵ Jeju ndangi ndil ki majel ki togi'ne ene: «Uti ta'i, ə te kə rə dingəm'ti kin.» Lo kin'ti, ndil ki majel bi dingəm ilə dann'de'ti, ningə te rə'a'ti um ad'a kon madi kare el.

³⁶ Nya kin əti de'gi pəti bol, adi dəji nan ta dann'de'ti eyina: «Ta kin in ta ki bann ə əti bol be wa? De kam aw ki togi konbe də ndil'gi'ti ki majel, ndangi'de ki togi ki in rə Luwə'ti adi tei kə!»

³⁷ In be ə, toji lə Jeju sanan ki donangi ki non pəti.

Jeju adi lapiya njemonyi'gi ngayn

(Mat 8.14-17; Mrk 1.29-34)

³⁸ Loki Jeju in kəykawnan'ti lə Juwipi'gi, aw me kəy'ti lə Simon. Məm Simon ki dene, rə'a tingə ngayn. Be ə, dəji Jeju kadi ra nya madi tado li'ə.

³⁹ Jeju rugi rə'ne də'a'ti, ndangi rə ki tingə ngayn kakin adi yokiro. Kalangi ba go'ti, məm Simon ində taa ra nyakuso adi'de.

⁴⁰ Lo sɔl'ɔ, go kurkadi'ti, de'gi pɔti ki awi ki de'gi ki monyi'gi ki dangi dangi rai'de, rei se'de rɔ Jeju'ti. Jeju indɔ ji'ne dɔ'de'ti kare kare pɔti adi ingɔi lapiya.

⁴¹ Ndil'gi ki majel kaa tei rɔ de'gi'ti ngayn ki non ta'de'ti eyina: «In Ngonn lɔ Luwɛ!» Nan Jeju ndangi'de ki tɔgi ki ngan ngayn, adi'de tarow kadi eli ta'a el, tado gɛri'ɛ bɛti kadi in Kirisiti, De ki Luwɛ mbɛt'ɛ.

*Jeju ilɔmbɛr Poyta ki maji me kɔykawnan'gi'ti
(Mrk 1.35-39)*

⁴² Loki lo ti, Jeju te me bɛbo'ti aw dilɔlo'ti. Bulɔ de'gi ngayn sangi'ɛ, awi ingɔi'ɛ. Loki ingɔi'ɛ, ndigi kadi n'uwɛi'ɛ nanga rɔ'de'ti kadi to aw lo el.

⁴³ Nan Jeju el'de ene: «Maji kadi m'ilɔmbɛr Poyta ki maji ki ɔjido Konbe lɔ Luwɛ ndɛgi bɛbo'gi'ti tɔ, tado in ta kin ɛ Luwɛ ulɛm.»

⁴⁴ In be ɛ, Jeju ndo ta me kɔykawnan'gi'ti lɔ Juwipi'gi dɔnangi Galile'ti.

5

*De'gi ki dɔkete ki Jeju bar'de
(Mat 4.18-22; Mrk 1.16-20; Jan 21.1-11)*

¹ Ndo kare, loki Jeju in sanyi el ki kadi babo'ti ki Genejareti'ti. Bulɔ de'gi uwɛi nan: a gugi gidɔ kadi n'oyi ta lɔ Luwɛ.

² Lo kin'ti, Jeju oo to'gi joo ki sii ngangɛ ba'ti. In to'gi ki mbaw'gi ki me'ti indɛi'de ɛ ai to togi bandi'gi lɔ'de.

³ Jeju ala me to'ti ki kare ki in yan Simon, ningə el Simon ad'a inyə ngangı ba ə aw ki dana nden. Go'ti, Jeju isi nanga me to'ti ndo nya bulə de'gi.

⁴ Loki elta tigə ningə, el Simon ene: «Aw ki dana lo'ti ki mann ur'ti, ə iləi bandi'gi lə'se uwəi kanji'gi»

⁵ Simon təl el'ə ene: «Burəbe, j'ilə bandi kondə'ti biti lo ti, nan kanji kare kaa j'ingə el. Nan toki in in ə dəji'm, m'a m'ilə bandi toki el'm.»

⁶ Loki iləi bandi'gi lə'de, ɔyi kanji kəy ki əti bol, adi bandi'gi lə'de kaa ge gangi.

⁷ Lo kin'ti, dəji madi'de'gi ki in me to'ti ki nungi kadi rei rai se'de. Madi'de'gi rei, adi ɔyi kanji kakin rosi to'gi ki joo. Kanji rosi to'gi adi to'gi ai to nduyi mann.

⁸ Loki Simon Piyər oo nya kin, osi, ɔsi məkəsi'ne nanga non Jeju'ti el'ə ene: «Burəbe, ɔsi rə'i ngərəngi rə'm'ti, tado m'in njeramajel.»

⁹ Simon ki mad'a'gi ki in si'ə, bol ra'de ɔji go kanji ki ɔyi me bandi'ti əti bol ngayn.

¹⁰ Jaki ki Jan ki ngann lə Jebede ki in madi nan ki Simon kaa bol ra'de to. Jeju el Simon ene: «Adi bol rai el, kaw ki kete non, in de'gi nga ə a sangi'de.»

¹¹ Lo kin'ti, təli rei ki to'gi ngangı ba'ti, ningə inyəi nya'gi pəti ə uni go Jeju.

*Jeju adi lapiya njebanji kare
(Mat 8.1-14; Mrk 1.40-45)*

¹² Ndo ki rangi, Jeju in me bebo'ti kare, ningə dingəm kare ki banji rosi rə'a te non re. Loki oo Jeju ningə, osi ki takum'ne nanga non'a'ti, non

ki do'a'ti ene: «Burəbe re in ndigi ə a adi banji lə'm ur, kadi rə'm ar njay.»

¹³ Jeju ulə ji'ne ɔdi'n'ə ningə el'ə ene: «M'ndigi ə, kadi banji lə'i ur adi rə'i ar njay.» Ningə tanan'ti non par ə banji ur adi rə'a ar njay.

¹⁴ Go'ti, Jeju ad'a ndu'ne ene: «Ononyi kadi elta'a de madi ə aw ɔji rə'i njekujənyamosi kadikare, ningə adi kadikare kujənyamosi kar rə toki ndukun lə Moji dəji'n. Ra be kadi gəri toki banji lə'i ur adi ingə lapiya.»*

¹⁵ Təbar lə Jeju sanan ki lo lo adi de'gi rei kadi n'oyi ta li'ə ge kadi aji'n'de do monyi'gi'ti lə'de ge.

¹⁶ Nan Jeju ɔr rə'ne aw lo'gi'ti ki to dilə tado kelta ki Luwə.

*Jeju adi lapiya njerəkoy njururu
(Mat 9.1-8; Mrk 2.1-12)*

¹⁷ Ndo kare Jeju isi ndo nya de'gi ningə, *Parisi'gi ki njendo ndukun'gi lə Luwə sii dann de'gi'ti non to. De'gi in ki ngann be'gi pəti ki dɔnangi Galile'ti, ki dɔnangi Jude, ki bebo Jeru-jalem. Burəbe ɔji tɔgi'ne me kaji nje monyi'gi'ti.

¹⁸ Lo kin'ti, de'gi madi oti de kare ki rə'a oy njururu me nya koti njemonyi'gi'ti rei si'ə rə Jeju'ti. Sangi row kadi n'awi si'ə kəy n'iləi'ə non Jeju'ti.

¹⁹ Nan gəri row ki kadi awi si'ə el, tado de'gi in ngayn. Be ə, alai taa, rai bolo do kəy'ti ningə, tuyi njemonyi ki nya koti njemonyi'gi ki kulə, iləi'ə dann bulə de'gi'ti non Jeju'ti.

* **5:14 5.14** Ki go jibəl ra'a'ti lə Juwipi'gi, njebanji in de ki de'gi oyi'ə kadi ar njay el, adi asi kadi aw lo nyara'gi'ti ki bar to Luwə el.

²⁰ Loki Jeju oo kunme lə'de ningə, el dingəm ene: «Majel'gi lə'i in ki k'inyə go kə.»

²¹ Njendo ndukun'gi lə Luwə ki Parisi'gi iləi rə'de mərta ningə eli eyina: «De'ə kam in nan ə elta ki mal də Luwə'ti be wa? Luwə ki kar'ne ba par ə asi k'inyə go majel'gi lə de'gi kə. De ki rangi goto.»

²² Jeju gər mərta'gi lə'de ki me'de'ti adi el'de ene: «Tado ri ə isi mərta ki be kin me'se'ti wa?

²³ Nya ki ra ə ngan ngayn el wa? Kel de kin kene: “Majel'gi lə'i in ki k'inyə go kə” ə ngan ngayn el eke kel'ə kene “Ində taa ə njiyə ə ngan ngayn el wa?”

²⁴ Re in be ə, m'a m'oji'se kadi in gəri toki m'in Ngonn De, m'aw ki togi donangi'ti ne, kadi m'inyə'n go majel'gi lə de'gi kə.» Ningə, Jeju el njerəkoy njururu ene: «Ində taa, un tuwə lə'i, ə aw be.»

²⁵ Tanan'ti non, dingəm kakin ində taa takum de'gi'ti pəti, un tirə ki kete to'ti, ə te aw be ki kulə toji də Luwə'ti ta'ne'ti.

²⁶ De'gi pəti, nya kin əti'de bol adi uləi toji də Luwə'ti. Bol rosi me'de adi eli eyina: «J'oo nya ki mbah bone.»

Jeju bar Lebi

(Mat 9.9-13; Mrk 2.13-17)

²⁷ Go'ti Jeju te ningə nyi oo de kare ki njeta-lambo kadi nje konbe'gi ki bari'ə Lebi isi me kəy taa lambo'ti. Loki oo Lebi ningə el'ə ene: «Un go'm.»

²⁸ Ningə Lebi inyə nya'gi pəti ə ində taa un go Jeju.

²⁹ Go'ti, Lebi ra nyakuso kibo ngayn me kəy'ti lə'ne ɓari'n Jeju. Lo nyakuso'ti kin, njetalambo'gi ki ndəgi de'gi ki rangi in se'de nan'ti non.

³⁰ Parisi'gi ki njendo ndukun'gi lə'de ɓarita, eli njendo'gi li'ə eyina: «Ra bann ə isi soi nya ge anyinan nya ge ki njetalambo'gi ki ndəgi njeramajel'gi wa?»

³¹ Jeju un ta el'de ene: «In de'gi ki njemonyi'gi ə a sangi de ki njera de monyi, um in nje rɔ ngan'gi ə a sangi de ki njera de monyi el.

³² Ningə, m're tado ɓar de'gi ki dana el, nan m're tado ɓar de'gi ki njeramajel'gi yo kadi inyəi gorow njiyə'de ki majel.»

Nyando lə Jeju aw nan'ti ki koki nyando lə Parisi'gi el

(Mat 9.14-15; Mrk 2.18-20)

³³ Nje ki madi'gi eli Jeju eyina: «Taa taa, njendo'gi lə Jan Batisi in ki njendo'gi lə Parisi'gi isi ɔgi rɔ'de nyakuso taa isi elita ki Luwə tɔ, ə nje ki yan'i'gi isi soi nya ge, anyinan mann ge.»

³⁴ Ə Jeju el'de ene: «Ke de'gi ki ɓari'de lo nyakuso tanan'ti a ɔgi rɔ'de nyakuso ki mann kanyi wa? Dɔkagilo ki nje taa dene isi'n se'de nan'ti kin, asi kɔgi rɔ'de nyakuso el.»

³⁵ Ndo'gi a re non kadi a uni'ə ta'de'ti ningə to, a ɔgi rɔ'de nyakuso.

Nyando lə Jeju aw nan'ti ki koki nyando lə Parisi'gi el

(Mat 9.16-17; Mrk 2.21-22)

³⁶ Jeju el'de kujita kare ene: «De a gangi ta ku ki sigi kadi ilə'n kum in ki kɔkɔ el. Re in be ə,

ku ki sigi in ki gangi kɔ, ningə ta ku ki sigi kakin uwəi nan ki ki kɔkɔ el ɓay tɔ, adi joo pəti təl nya ki tuji.

³⁷ Taa de a un yiwi kandi nju ki in el ɓay uti me mbu ndar'gi'ti ki kɔkɔ el. Re in be ningə, loki yiwi a in ningə mbu ndar'gi a nduwi, kadi yiwi lo kɔ. Ningə mbu ndar'gi təli nya ki tuji kɔ.

³⁸ Be ə, re yiwi kandi nju in el ɓay ningə, maji kadi mbu ndar'gi in ki sigi taa.

³⁹ Loki de anyi yiwi kandi nju ki in mayinu ningə, a ge in ki in ngosine ɓay el nga. Tado de'gi eli eyina: "Yiwi ki in mayinu ə maji".»

6

Ta lə Jeju dɔ ndɔ kɔrkɔn'ti (Mat 12.1-8; Mrk 2.23-28)

¹ Ndɔ kare Jeju ra dər me ndɔɔ gеме'gi'ti. In ndɔ kɔrkɔn lə Juwipi'gi. Ningə, njendo'gi li'ə ki in si'ə, gangi dɔ ko'gi ji'de'ti təmi sɔi.

² Parisi'gi madi eli'de eyina: «Ra bann ə rai nya ki kadi de ra ndɔ kɔrkɔn'ti el be wa*?»

³ Jeju el'de ene: «Ingi tudəi nya ki ngar Dabidi ra loki ɓo ra'a ki de'gi ki go'ə'ti kin adi gəri maji.

⁴ Dabidi ur me *Kəyku'ti lə Luwə, un mapa ki de'gi adi Luwə kadikare'ti sɔ†, ningə təl'n adi de'gi ki go'ə'ti sɔi tɔ. Sɔi mapa ki in nya ki maji kadi njekujənyamosi kadikare'gi par ə sɔi‡.»

⁵ Jeju təl el'de ɓay ene: «Ngonn de in ɓe nje ndɔ kɔrkɔn.»

* **6:2 6.2** Tekitaga 34.21 † **6:4 6.4** 1 Samiyel 21.2-7 ‡ **6:4 6.4** Lebitiki 24.9

*Jeju adi lapiya dingəm ki ji'ə oy njururu
(Mat 12.9-14; Mrk 3.1-6)*

⁶ *Ndo kərkon ki rangi, Jeju aw kəykawnan'ti læ Juwipi'gi, ndo nya de'gi. Ningə dingəm kare ki ji'ə oy njururu in me kəykawnan'ti non.

⁷ Njendo ndukun'gi ki Parisi'gi sii keke isi indəi kum'de kadi n'oyi ke Jeju a adi dingəm kin lapiya ndo kərkon'ti læ Juwipi'gi wa? In ta bolo ki isi sangi kadi læ'i ta do'a'ti.

⁸ Nan Jeju gər mərta'gi læ'de, adi el dingəm ki ji'ə oy njururu kakin ene: «Ində taa, ra dana ne be takum de'gi'ti pəti.» Dingəm ində ra taa.

⁹ Ningə Jeju təl dəji ndəgi de'gi ene: «Ri ə in gorow'ə'ti kadi de ra ndo kərkon'ti wa? Kadi de ra maji eke kadi ra majel? Kadi de nagi madi'ne ta yo'ti eke kadi inyə adi tuji kə wa?»

¹⁰ Jeju ində kum'ne gon'n'de ba pəti, ningə el dingəm kakin ene: «Surə ji'i». Dingəm surə ji'ne, ningə ji'ə təl to maji kare.

¹¹ Wongi təl njendo ndukun'gi ki Parisi'gi, adi elinan ta dann'de'ti do nya'ti ki kadi n'rai ki Jeju.

*Jeju mbəti njendo'gi læ'ne ki dɔgi gidə in joo
(Mat 5.1, 10.1-4; Mrk 3.13-19)*

¹² Me ndo'a'gi'ti kin, Jeju aw do mbal'ti tado kelta ki Luwə. Elta ki Luwə kondə'ti biti lo ti.

¹³ Loki lo ti, Jeju bar njendo'gi læ'ne. Ningə mbunə njendo'gi'ti kin ə, mbəti'de dɔgi gidə in joo, bar'de njekawkulə'gi.

¹⁴ Adi in Simon, ki ində to'a nan Piyər, ki ngonkon'a Andire, ki Jaki, ki Jan, ki Pilipi, ki Batilemi,

15 ki Matiye, ki Tomasi, ki Jaki, ki ngonn lə Alpe, ki Simon ki bari'ə nje rə tado kingə də lə be lə'ne,

16 ki Judi ki ngonn lə Jaki, taa Judasi Isikariyoti, ki njekundo Jeju tə.

*Jeju aji njemonyi'gi dann bulə de'gi'ti
(Mat 4.24-25; Mrk 3.7-11)*

17 Jeju in ki njendo'gi də mbal'ti re te lo'ti ki gidə asi nan maji ningə, ingə bulə de'gi njendo'gi lə'ne, ki bulə de'gi ngayn ki in dənangi Jude'ti ge, nje k'in bebo Jerujalem'ti ge, nje k'in bebo'gi'ti ki kadi ba'ti ki Tir ge, ki Sidon ge. Rei tado koo ta lə Jeju ge kadi aji'de də monyi'gi'ti lə'de ge.

18 Nje ki ndil'gi ki majel yəti hangal'de ingəi lapiya tə.

19 Ningə bulə de'gi pəti sangi kadi n'odi rə'a, tado təgi madi isi te rə'a'ti adi'de lapiya.

Majikur ki kumtondo
(Mat 5.1-12)

20 Jeju un kum'ne oo'n njendo'gi lə'ne ningə el'de ene:

Majikur in lə njendo'gi, tado Konbe lə Luwə in yan'se.

21 Ingi ki bo isi ra'se bone, in nje majikur, tado lo ti ə a ndanni.

Ingi ki sii nonyi bone, in nje majikur, tado lo ti ə a kogi.

22 Majikur in lə'se loki de'gi isi mbəti'se, de'gi isi tuwəi'se, de'gi isi taji'se, de'gi isi eli ta'gi ki majel də'se'ti, tado lə'm m'in *Ngonn de.

23 Ndo ki nya'gi kin tei də'se'ti ə, maji kadi rai ronel, turi jagira, tado nyakugə goji'se in

ngayn dɔran'ti. Tado in be ə kaw'de'gi adi kon njekeltakita Luwə'ti kete.

24 Nan in njenyakingə, in nje kumtondoo. In nje kumtondoo tado ingəi nya sɔlme lə'se nga.

25 Ingi ki bone ndanni, in nje kumtondoo, tado lo ti ə bo a ra'se.

Ingi ki bone isi kogi, in nje kumtondoo, tado lo ti ə a uwəi ndoo ge a nonyi ge.

26 Ingi ki de'gi isi elita ki maji maji dɔ'se'ti, in nje kumtondoo, tado in be ə kaw'de'gi rai ki nje bar rɔ'de njekeltakita Luwə'ti nan ingi el.

Ndigi njeban'gi

(Mat 5.39-47)

27 Ningə ingi ki isi oyi ta lə'm, nan m'in m'el'se kadi in ndigi njeban'gi lə'se, rai maji ki nje ki isi ɔsi'se ta.

28 Njangi dɔ nje ki isi manni'se, ə elita ki Luwə tado nje ki isi eli ta'gi ki majel dɔ'se'ti.

29 Re de ində dow kot'i ki kare ə, yəti dowə ki rangi ad'a bay. Re de taa ku ki ngal lə'i ə, ad'a in ki goji dɔ'ti.

30 De ki ra ki dəj'i nya ə ad'a, ningə de taa nya lə'i ə dəji go'ə el tɔ.

31 Nya'gi ki in ndigi kadi de'gi rai adi'se kin ə, rai kah'a'ti inbe kin adi'de tɔ.

32 Kin ə in ndigi nje ki ndigi'se tɔ par ə, oyo ri ə kadi de ra'se wa? De a ra'se oyo el, tado njeramajel'gi kaa ndigi nje ki ndigi'de tɔ.

33 Kin ə rai maji ki nje ki rai'se maji par ningə, oyo ri ə kadi to de ra'se wa? De a ra'se oyo el, tado njeramajel'gi kaa rai toki rai kin be tɔ.

³⁴ Kin ə adi nje ki gəri maji kadi a ugəi'se ɓang'a par gogi ə tunəi'se nya ningə, oyo ri ə kadi de ra'se wa? De a ra'se oyo el, tado njeramajel'gi kaa, adi nje ki gəri maji kadi a ugəi'de kər nya lə'de gogi par ə tunəi'de nya tɔ.

³⁵ Nan ingi, maji kadi in ndigi njeban'gi lə'se, rai maji ki non par, ə adi de'gi tunəi'se nya nan kanji kadi indəi me'se do kingə'ti gogi el. In be ə a ingəi nyakugə goji kibo, taa a in ngann lə Njekisi do nya'gi'ti pəti tɔ. Tado in njera maji ki de'gi ki gəri ra oyo el ki de'gi ki nje me majel.

³⁶ Maji kadi in njera maji ki ngayn toki Baw'se Luwə in njera maji ki ngayn kin be tɔ.

Gangi ta do de'gi'ti el

(Mat 5.48, 7.1-12, 15.14, 10.24-25, 7.3-5)

³⁷ Gangi ta do de'ti el, ningə Luwə a gangi ta do'se'ti el tɔ. Uwəi de ki ta el, ningə Luwə a uwə'se ki ta el tɔ. Inyəi go majel lə'de kɔ, ningə Luwə a inyə go majel lə'se kɔ tɔ.

³⁸ Adi, ə Luwə a adi'se tɔ. Luwə a buki ɓol ku'ti lə'se kadi rosi maji: a yəki, mbisə jigi jigi, buki kadi rosi re puu kɔ. Tado nya ki mbɔji'n adi de'gi kin ə Luwə a mbɔji'n adi'se tɔ.

³⁹ Ningə Jezu təl el'de ta kare me kujita'ti ɓay ene: «Njekumtɔ a ndɔr njekumtɔ madi'ne bann wa? A ndɔr'ɔ el, tado re ndɔr'ɔ ə a osi joo pəti me ɓe'ti.

⁴⁰ Njendo in do ɓe'ne'ti el, re in njendo ki ɓe'ə ndo'ə nya berere berere maji ningə, a to to ɓe'ne be.

⁴¹ «Ra bann be ə, oo bunə mu ki to kum ngonkon'i'ti yo, ə oo kagi ki boi ki to yan'i'ti inbe kin el wa?

⁴² Nan in, oo kagi ki boi ki to kum'i'ti kin el par ə, ki gorow ki bann ə a asi kadi el ngonkon'i ene: "Ngonkon'm, adi m'un bunə mu ki to kum'i'ti kin" wa? In njekədikum de'gi, un kagi ki boi ki kum'i'ti kin ningə to, a oo lo ar njay kadi un'n bunə mu ki kum ngonkon'i'ti.

Kagi ki kanda

(Mat 12.33-37, 7.16-21)

⁴³ «Kagi ki maji ki kadi a andi kandi ki majel goto, taa kagi ki majel ki kadi a andi kandi ki maji kaa goto to.

⁴⁴ In ki kandi kagi ki sow do kaga kin ə a gəri'ə'n'ə. De a ujə kandi mbay do konn par'ti el, taa de a ujə kandi kom kagi do dole'ti el to.

⁴⁵ De ki maji, ingə kulə ra'ne ki maji me nyara ki maji'ti ki to me'ə'ti. Ningə de ki majel, ingə kulə ra'ne ki majel me nyara ki majel'ti ki to me'ə'ti to. Tado ta'gi ki te ta de'ti in nya'gi ki rosi ngarme'ə.

Təl rə go ndu'ti

(Mat 7.24-27)

⁴⁶ «Ra bann ə bari'm'in "Burəbe, Burəbe" ə rai nya ki m'el'se el wa?

⁴⁷ De ki ra ki re rə'm'ti, oo ta lə'm, ə təl rə'ne go'ti ningə, in de ki to to de ki m'a m'el'se ta li'ə kam be.

⁴⁸ To to de ki njera kəy, ki ur be do gadi'ti adi ow maji, bay taa, ində ginn kəy'ti kin be. Loki mann in ningə, mann kon lo re un kəy kakin, nan asi kadi to kəy kakin el, tado ində adi ngan maji.

49 Nan de ki oo ta lə'm, ə təl rə'ne go'ti el, to to de ki ində kəy lə'ne dənangi'ti taa ne kare, ki kanji kur be kində ginn'ə'ti be. Loki mann kon re un kəy kakin ningə, nden ba bay par ə kəy budi nanga mur mur kə.»

7

Jeju aji ngonn njekulə lə kibo ki də njerə'gi ki bu

(Mat 8.5-13; Jan 4.46-54)

¹ Loki Jeju el ta'gi kin pəti bulə de'gi ningə, ətə aw Kapernayim'ti.

² Me be'ti kin, kibo də njerə'gi'ti ki bu aw ki njekulə lə'ne kare ki in monyi, to ta koy'ti. Ningə in ngonn njekulə ki be'ə ge ta li'ə ngayn.

³ Be ə, loki kibo lə njerə'gi kakin oo ta lə Jeju ningə, ulə ngatəgi'gi madi, ki in ngatəgi, lə Juwipi'gi, adi'de awi ingəi Jeju kadi dəji'ə adi re se'de aji ngonn njekulə lə'ne kin.

⁴ Loki rei ingəi Jeju ningə, nonyi də'a'ti ki nja nan'ti nan'ti eyina: «Dingəm kin, in de ki asi kadi in ra si'ə me nya dəji'ti li'ə kin,

⁵ tado ndigi'je j'in Juwipi'gi ngayn, taa in tə ə ra kəykawnan lə Juwipi'gi adi'je.»

⁶ Ə Jeju ətə aw se'de. Awi, loki indəi də kəy ndəkba ningə, kibo lə njerə'gi kakin ulə madi'ne'gi madi adi awi eli Jeju eyina: «Burəbe, in ndəji rə'i el. M'in m'asi kadi ur me kəy'ti lə'm el.

⁷ In tado kin ə, m'inbe m'oo rə'm kadi m'asi kaw rə'i'ti el. Nga ningə, m'dəji'gi kadi elta kare par ə ngonn njekulə lə'm a ingə lapiya.

⁸ M'el be tado, m'in ki do'm m'in ginn togi'ti le nje ki do'm'ti, ningə m'aw ki njerog'i ginn togi'ti le'm to. Adi re m'el ki kare m'ene: "Aw!" ningə aw; re m'el ki nungi m'ene: "Re!" ningə re; kin ə m'el ngonnn njekulə le'm m'ene: "In ra nya kin be!" ningə ra nya'a kakin to.»

⁹ Loki Jeju oo ta'gi kin ningə, piti kibo le njerog'i kakin, ningə təl kum'ne ki do bulə de'gi'ti ki a njiyəi go'ə'ti, el'de ene: «Adi m'el'se, ko kunme ki be kin, donangi ki Isirayel'ti inbe kaa, m'ingə el bay.»

¹⁰ Loki njekawkulə'gi eyina n'təli be ningə nyi ingəi ngonnn njekulə kakin, ingə lapiya adi isi kare.

Jeju adi ngonnn ki basa ki Nayim tosi ndəl

¹¹ Jeju ɔti non aw bebo'ti ki to'a nan Nayim. *Njendo'gi li'ə ki bulə de'gi ngayn uni go'ə ai si'ə.

¹² Loki rei tei ndəkba ki tarow ki ur ki me be'ti kakin ningə, de'gi isi ai ki de ki oy kadi duwi'ə. De ki oy kakin in ngonnn le dene ki njengawkoy kare be. In ngonnn'o ki dingəm ki kareba be, adi bulə de'gi ngayn ki me be'ti, isi dani dene kakin lo duw ngonnn'o'ti.

¹³ Loki Jeju oo dene kakin ningə, to ro'a ngayn adi oo kumtondoo li'ə, adi el ene: «Non el.»

¹⁴ Jeju aw kadi kəsi ninn'ti, ulə ji'ne ɔdi'n. Njekoti ninn'gi rai nangi, ningə Jeju el ene: «Basa, m'el'i kadi ində taa!»

¹⁵ Ningə njekoy in sii taa, ə ulə ngirə kelta. Jeju təl ulə ji kon'a'ti.

16 De'gi pəti, nya'gi kin əti'de ɓol, adi uləi tɔji dɔ Luwə'ti eyina: «Njekeltakita Luwə'ti kare kibo te dann'je'ti ne: Luwə re ra ki de'gi lə'ne.»

17 Nya ki ra nya kin, poy'o asi dɔnangi ki Jude pəti ki ngann ɓe'gi ki gugi dɔ'a.

Jan Batisi dəji ta ki dɔ Jeju'ti
(Mat 11.2-6)

18 Njendo'gi lə Jan ɔri'ə poy nya ki ra nya kin adi'ə oo, ə Jan ɓar njendo'gi lə'ne joo,

19 ulə'de rɔ Burəbe'ti adi dəji'ə eyina: «In ə in Kirisiti De ki Luwə mbət'ə ki maji kadi a re kakin eke, in nanyi non ɓay kadi to ji nginə wa?»

20 Loki rei tei rɔ Jeju'ti, eli'ə eyina «In Jan Batisi ə ulə'je ki rɔ'i'ti kadi ji dəji ke “in in ə in Kirisiti ki maji kadi a re kakin wa ke, in nanyi non ɓay kadi to ji nginə wa?”»

21 Dɔkagilo'ə'ti inɓe ki isi dəji'ə ta kin, Jeju isi aji njemonyi'gi ngayn num, nje mote'gi num, isi tuwə ndil'gi ki majel dɔ de'gi'ti num, taa adi njekumtɔ'gi ngayn oyi lo num tɔ.

22 Ningə ulə njekulə'gi lə Jan ene: «Ai eli Jan nya'gi ki kum'se ki mbi'se oo kin. Oyi ne kadi njekumtɔ'gi oyi lo, nje mote'gi njiyəi maji, njebanji'gi ingəi rɔ ki ar njay, nje mbiboy'gi oyi ta, njekoy'gi indəi taa lo koy'ti, taa Poyta ki maji osi mbi njendoo'gi'ti tɔ.

23 De ki inyə ta kunme'ne el, in nje majikur.»

Jeju elta ki dɔ Jan'ti
(Mat 11.7-11)

24 Loki njekawkita'gi lə Jan təli awi, Jeju ulə ngirə kelta ki dɔ Jan'ti bulə de'gi. Jeju dəji'de

ene: «In ri ə awi gonyi diləlo'ti wa? In gakira ki nəl isi aw si'ə ki yo ge ki ne ge kin wa?

²⁵ A re in in el ə, in ri ə ai gonyi wa? In dingəm ki ɔɔ ku ki ndole maji kin wa? Nga nje ki ɔyi ku tɔbar, ə sii lo'gi'ti ki səl ləm, sii ginn kəy'ti lə ngar'gi.

²⁶ Eke in ri ə ai gonyi wa? Re in njekeltakita Luwə'ti ə ai oyi'ə ə, m'ene oyo, in de ki utə njekeltakita Luwə'ti bay.

²⁷ Tado in ə in de ki njekawkita ki Makitu lə Luwə elta ki do'a'ti ene: “M'a m'ulə ki njekawkita lə'm nonyi'ti. M'ulə kadi te tarow nonyi'ti*.”

²⁸ M'el'se kadi in gəri toki dann de'gi'ti pəti ki dene oji'de kin, de kibo utə Jan goto. Nan ki ngəsine kin, de ki in ki du ngayn me Konbe lə Luwə bo utə Jan.

²⁹ De'gi pəti ki oyi ta li'ə, nan'ti ki njeta-lambo'gi gəri kadi Luwə ra nya ki dana, adi adi Jan ra'de batəm.

³⁰ Nan Parisi'gi ki njendo ndukun'gi ɔsi nya ki Luwə ində do'a dana tado lə'de ngərəngi, adi mbeti kadi Jan ra'de batəm.

³¹ M'oo de ki kadi m'un'ə m'oji'n de'gi ki do'kagilo'ti ki bone kin el, taainan ki nan wa kaa m'gər el.

³² M'oo kadi taainan nan ki ngann'gi ki du ki sii tambalo'ti, bari nan ki yo ge ki ne ge eyina: “Ji kəl nal kadi ndami ə mbəti ndam, j'osi pa yo kadi nonyi ə mbəti non.”

³³ Jan Batisi re, ə sɔ mapa el num anyi yiwi kandi nju el num, ningə eli eyina: “Do'a majel.”

* 7:27 7.27 Mal 3.1

³⁴ Ə Ngonn de re, so nya num, anyi num, ningə təli eli eyina: “In ki nje kuso nya kədi ki nje nya kanyi, ki uwə madi ki njetalambo’gi ki njeramajel’gi,” bay tɔ.

³⁵ Nan nje taa gosi lə Luwə, gəri kadi gosi lə Luwə in gosi ki dana.»

Jeju aw me kəy’ti lə Parisi kare ki bari’ə nan Simon

³⁶ Parisi kare bar Jeju kadi aw so sə’ne nya. Be ə, Jeju aw isi si’ə ta nya kuso’ti.

³⁷ Lo kin’ti, dene kare ki me bebo’ti kin te non re. In dene ki njera kaya, ə gər kadi Jeju isi kəy lə Parisi ki bari’ə Simon kin non. Re ki ku mbal ki hu ki əti maji rosi.

³⁸ Dene isi go Jeju’ti, nja’a’ti, ki mann non kum’ne’ti. Yom nja Jeju ki mann kum’ne, ningə bər ki bisi dɔ’ne. Go’ti, təl njuw nja Jeju, ningə ɔy hu ki əti maji kakin səm’ti.

³⁹ Lo kin’ti, Parisi ki bar Jeju be lə’ne kakin el me’ne’ti ene: «Kin ə re dingəm kin in njekeltakita Luwə’ti toki rɔta’ti ə, asi kadi a gər dene ki isi ɔd’ɔ kin, asi kadi a gər toki in njera kaya.»

⁴⁰ Ə Jeju el’ə ene: «Simon, m’aw ki ta kare ne kadi m’el’i.» Nga a Simon ilə Jeju’ti ene: «Njendo de’gi, el’m.»

⁴¹ Ningə Jeju el’ə ene: «Dingəm kare adi nar de’gi joo, ində kirə’ti. Ki kare kadi a ugə kirə ki lo kulə ki ndɔ bu mi, ə ki nungɪ kadi in kadi a ugə kirə ki lo kulə’ti ki ndɔ dɔ mi tɔ.

⁴² Nan loki asi kadi ugəi kirə kakin dɔ’de’ti el, dingəm ki nje nar kakin inyə kɔ kigo memaji’ti

adi'de joo pəti. Eke dann de'gi'ti ki joo kin, in ki ra a ndigi dingəm ki nje nar kin ngayn wa?»

⁴³ Ningə Simon ilə Jeju'ti ene: «Ta lə'i in rəta. M'oo kadi in in ki nar ki dɔ'a'ti in ngayn ə be'ə inyə kɔ kigo memaji'ti kin ə a ndigi nje nar kin ngayn.» Ə Jeju el'ə ene: «Ta lə'i in rəta.»

⁴⁴ Ningə təl kum'ne ki dɔ dene'ti kakin, ningə el Simon ene: «Oo dene kin wa? M're be lə'i, ə mann ki kare kaa mbəl dɔ nja'm'ti el, nan in, nyom nja'm ki mann kum'ne, taa bɔr ki bisi dɔ'ne bay.

⁴⁵ In uwə'm ki rɔ'i'ti ki kində kɔtinan nan'ti el, nan in, loki m'ur kəy nu, ra kulə kində kɔti'ne yan'm'ti togi'n nja'm uwə'm ki rɔ'ne'ti.

⁴⁶ In uri hu ki əti maji dɔ'm'ti el, nan in mbəl hu ki əti maji gidi njam'gi'ti.

⁴⁷ Be ningə, m'a m'el'i toki in ki gorow majel'gi li'ə ki ngayn ki k'inyə kin ə, ɔji'n ndiginan ki əti bɔl kin. Ningə de ki majel'gi li'ə in ki k'inyə go kɔ ngayn el, a tɔji ndiginan ki ngayn el tɔ.»

⁴⁸ Ə Jeju el dene kakin ene: «Majel'gi lə'i in ki k'inyə go kɔ kad'i.»

⁴⁹ Lo kin'ti, de'gi madi ki sii si'ə ta nyakusɔ'ti uləi ngirə kel me de'ti eyina: «De kin in nan ə aw biti kadi inyə go majel lə de'gi kɔ wa?»

⁵⁰ Nan Jeju el dene ene: «Kunme lə'i aj'i, aw ki lapiya.»

8

Dene'gi ki njiyəi go Jeju'ti

¹ Go'ti, Jeju aw ki bebo'gi ki bebo'gi, ki ngann be'gi ki ngann be'gi, elta, iləmbər Poyta ki maji

ki ojido konbe læ Luwə. Njendo'gi li'ə ki dɔgi gidə in joo in si'ə nan'ti.

² Taa, dene'gi madi ki ndɔki Jeju tuwə ndil'gi ki majel dɔ'de'ti kɔ ge, in ki adi'de lapiya dɔ monyi'gi'ti læ'de ge kin kaa in non tɔ. Adi in Mari ki Magidala ki ndɔki Jeju tuwə ndil'gi ki majel siri dɔ'a'ti kɔ kin num,

³ Jann ki ne Suja, ki in dingəm ki njengəm nya læ Erodɔ kin num, Sujann num, taa ndəgi dene'gi ki rangi ngayn bay tɔ. In kin ə in dene'gi ki njera ki Jeju ki nyakingə'gi læ'de.

Kujita ki dɔ njeduw nya'ti

(Mat 13.1-9; Mrk 4.1-9)

⁴ Bulə de'gi ki in ki bebo'gi ki dangi dangi kawinan ki dɔ Jeju'ti, ə Jeju el'de kujita madi ene:

⁵ «Njendɔ kare aw kadi duw ko nya. Ningə dɔkagilo ki a ilə'n ko nya, kandi ko'gi madi tosi dɔ row'ti, adi de'gi njiyəi dɔ'ti, yəl'gi turi kaki.

⁶ Kandi ko'gi madi tosi dɔnangi wor'ti, adi loki mbi'ə'gi ene n'tei ningə təli tuti kurum, tado loki sol ki kadi uləi ngirə'de'ti goto.

⁷ Kandi ko'gi ki nungi tosi dann konn'gi'ti, adi konn'gi tɔgi se'de nan'ti, təli ndəmi'de mbɔl.

⁸ Nan kandi ko'gi madi, tosi dɔnangi'ti ki maji, adi tɔgi, kandi'de tei. Dɔ'a ki kare andi asi bu bu.» Nga ningə Jeju tolta ta læ'ne kin ene: «De ki aw mbi'ne tado koo'n dɔ ta ningə, kadi oo dɔ ta kin maji!»

Ginn nya ki Jeju el'n ta me kujita'ti

(Mat 13.10-17; Mrk 4.10-12)

⁹ Njendo'gi læ Jeju dɔji'ə eyina ke kujita kin me'ə in ri wa?

¹⁰ Ə Jeju ilə'de'ti ene: «Ingi, Luwə te ki dɔ nya ki to lo kiyə'ti ki ɔjido Konbe lə Luwə adi in gəri, nan ndəgə'gi, nya kin in ki kəji'de ki kujita, tado kadi:

“Re kum'de oo lo maji kaa oyi nya el,
Mbi'de oo dɔ ta maji kaa gəri me'ə el.*”»

*Jeju ɔr me kujita ki dɔ njeduw nya'ti
(Mat 13.18-23; Mrk 4.13-20)*

¹¹ Jeju el njendo'gi lə'ne ene: «Kujita kin, me'ə ə to kin: Kandi ko, in ta lə Luwə.

¹² In ki tosi dɔ row'ti, in de'gi madi ki oyi ta lə Luwə, ningə Su re ɔr ta ki oyi kakin me'de'ti kɔ, nan to panyata in uni me'de adi Jeju kadi ingəi kaji.

¹³ Kandi ko ki tosi dɔnangi wor'ti, in de'gi ki oyi ta lə Luwə ningə, taai ki ronel, nan lo kadi ta kin ulə ngirə'ne me'de ngan goto. Uni me'de ngonk kagilo ki nden be par, nan loki kon'gi rei ningə, inyəi go kunme lə'de kɔ.

¹⁴ Kandi ko ki tosi dann konn'ti, in de'gi ki oyi ta, nan go'ti, me ki ra sururu, ki nya maji'gi, ki koo maji rɔ ki dɔnangi'ti ne ɔgi'de kadi tɔgi gangi me kunme'ti lə'de ə gəsirəi.

¹⁵ Ningə kandi ko ki tosi dɔnangi'ti ki maji, in de'gi ki oyi ta lə Luwə ki ngar me'de ki maji, ngarme ki rɔta'ti, ningə ngəmi me'de'ti, uwəi tɔgi'de ba, adi kandi kulə lə'de te.

*Kujita ki dɔ kunjə'ti
(Mrk 4.21-25)*

* **8:10 8.10** Ejay 6.9

16 «De a ində por lambi'ti kadi dow ngo dɔ'ti el, taa ində ginn tirə'ti el tɔ. A ində dɔ nya'ti taa, kadi de'gi uri kəy ningə, oyi lo ki kunj'ə.

17 Nya ra ki gidi kuwə, ki ginn'ə a te el goto. Tado nya ki to lo kiyə'ti, ki ginn'ə a te el goto tɔ.

18 Maji kadi uri mbi'se maji oyi dɔ ta ki isi oyi, um kadi oyi ki non be el. Tado de ki aw ki nya ji'ne'ti, a adi'ə dɔ'ti bay. Nan de ki nya li'ə goto kaa, in ki ndikiri inbe ki ində me'ne dɔ'ti kin kaa, a tai ji'ə'ti inbe bay.»

Kon Jeju ki ngannkon'a'gi

(Mat 12.46-50; Mrk 3.31-35)

19 Kon Jeju ki ngannkon'a'gi rei kadi n'oyi'ə, nan lo kadi tei rɔ'a'ti goto tado bulə de'gi ki in ngayn.

20 Ə eli'ə taa eyina: «Kon'i ki ngannkon'i'gi rai taga non, gei koyi nu.»

21 Ningə Jeju təl el'de ene: «Kon'm ki ngannkon'm'gi ə in de'gi ki oyi ta lə Luwə, ningə təli rɔ'de go'ti, ə rai kulə.»

Jeju ndangi nəl adi ra lokati

(Mat 8.18, 23-27; Mrk 4.35-41)

22 Ndo kare, Jeju ala me to'ti in ki njendo'gi lə'ne, ningə el'de ene: «Adi ji gangi babo j'awi dowə'ti ki kare.» Ningə awi.

23 Loki isi osi to isi gangi ba kin ningə, Jeju to bi kanum. Ə nəl kibo ngayn osi dɔ ba'ti, ra adi mann rɔsi to, in ta koy'ti.

24 Lo kin'ti, njendo'gi rei ki rɔ Jeju'ti, ndəli'ə ki non ta'de'ti eyina: «Njendo de'gi, Njendo de'gi, j'isi j'oyi!» Loki Jeju ndəl, ndangi nəl'gi ki pungum mann'gi adi təli toi keke, lo to jijiji.

²⁵ Ningə el njendo'gi ene: «Kunme lə'se to ra be tɔ bay ə?» Nga ningə bol ra'de, nya kin əti'de bol ngayn adi dəji nan ta dann'de'ti eyina: «De inbe kam in nan ə nəl ki mann kaa el'de ta par ə təli rɔ'de go'ə'ti be wa?»

Jeju tuwə ndil'gi ki majel dɔ dingəm'ti kare be (Mat 8.28-34; Mrk 5.1-20)

²⁶ Jeju ingi ki njendo'gi lə'ne rei tei dɔnangi'ti ki Gerasa, ki ra ta be'ti ki Galile.

²⁷ Loki Jeju in me to'ti ur ki nanga ningə, dingəm kare ki me be'ti ki Gerasa, in non re ki rɔ Jeju'ti. In dingəm ki ndil'gi ki majel rai'ə. Asi dɔkagilo ngayn, dingəm kin ulə ku rɔ'ne'ti el num, isi be me kəy'ti el num. Lo kis'ə in dɔbadi'gi'ti par.

²⁸ Loki oo Jeju ningə, osi nangi nja'a'ti, ningə elta ki ndu'ne ki boi ene: «Jeju, ki Ngonn lə Luwə ki njekisi dɔ nya'gi'ti pəti, in ri ə ge rɔ'm'ti wa? Nja'i ba, adi'm kon el.»

²⁹ El be tado Jeju adi ndu'ne ndil ki majel kadi te rɔ dingəm'ti kin kɔ. Nja ngayn ndil ki majel kin in ki dingəm kakin ningə ra'a. De'gi doi'ə ki kulə gindi ge, uləi kangila gindi nja'a'ti ge, nan gangi kulə gindi'gi kin riw riw ə təti kangila gindi'gi kin nɔsi nɔsi rɔ'ne'ti kɔ, ningə ndil'gi ki majel ɔsi'ə adi aw ki diləlo diləlo.

³⁰ Ə Jeju dəj'ə ene: «Tɔ'i nan nan?» Anyi ilə Jeju'ti ene: «Tɔ'm nan bulə njero'gi.» Tado ndil'gi ki majel ngayn uri me'ə'ti.

³¹ Lo kin'ti, ndil'gi ki majel kakin nonyi dɔ Jeju'ti kadi adi'de n'awi bolobe'ti ki dɔboy'o goto.

³² Bulə kɔsongi'gi rai lo'ti kin non ra soi nya dɔ mbal'ti, ə ndil'gi ki majel kakin nonyi dɔ Jeju'ti kadi adi'de n'awi me'de'ti. Anyi Jeju adi'de tarow kadi awi me'de'ti.

³³ Ndil'gi ki majel tei me dingəm'ti, awi uri me kɔsongi'gi'ti kakin. Ningə nyi, kɔsongi'gi bingəi nan kadi mbal'ti taa, tosi me ba'ti, anyinan mann oyi.

³⁴ Loki de'gi ki njengəm kɔsongi'gi oyi nya ki ra nya kin ningə, anyinan awi me bebo'ti ki ngann be'gi, ɔri poy nya ki ra nya kin de'gi.

³⁵ De'gi tei ai kadi n'oyi nya ki ra nya kin. Be ə, loki rei tei rɔ Jeju'ti ningə, oyi dingəm ki ndil'gi ki majel tei me'ə'ti kakin, isi nja Jeju'ti. Oyi'ə kadi isi ki ku rɔ'ne'ti, ki hangal ki maji, adi əti'de bol.

³⁶ Nje ki rai lo nya'ti ki ra nya kin, ɔri madi'de'gi poy'o, toji row ki dingəm ki aw ki ndil'gi ki majel kin ingə'n lapiya.

³⁷ Lo kin'ti non be, de'gi ki dɔnangi Gerasa'ti, bol təl'de, adi dəji Jeju kadi inyə dɔnangi lə'de ə aw. Ə Jeju al me to'ti, təl gogi.

³⁸ Dingəm ki Jeju tuwə ndil'gi ki majel dɔ'a'ti kɔ kakin dəji Jeju kadi n'aw si'ə, nan Jeju tuwə.

³⁹ Ene: «In təl aw be, ɔr poy nya'gi pəti ki Luwə ra sə'i kin adi de'gi oyi.» Be ə, dingəm aw iləmbər nya ki Jeju ra si'ə kin me bebo'ti ba pəti.

Ta lə ngonn lə Jayrusi ki dene ki ta lə dene ki nje monyi mosi

(Mat 9.18-26; Mrk 5.21-43)

⁴⁰ Loki Jeju təl re, bulə de'gi uwəi'ə ki rɔ'de maji, tado pəti isi nginəi'ə.

⁴¹ Ningə nyi dingəm kare ki tɔ'a nan Jayrusi, ki in njekundɔ kəykawnan lə Juwipi'gi in non re. Re osi nja Jeju'ti, non dɔ'a'ti kadi re aw be lə'ne.

⁴² Kadi aw be lə'ne tadɔ ngonn'o ki dene ki in kareba, bal'a in dɔgi gidə in joo to ta koy'ti. Loki Jeju isi aw, bulə de'gi mborei'ə ki yo ge ki ne ge, lo kərkon goto.

⁴³ Dann bulə de'gi'ti kin, dene kare ki monyi mosi ad'a kon bal dɔgi gidə in joo in non. Dene kin tuji nyakingə lə'ne kɔ pəti ji njera de'gi monyi'ti, nan de ki kadi ad'a lapiya goto.

⁴⁴ Dene re ndəkba rɔ Jeju'ti, ki row ki gidə'ti, ɔdi ta ku lə Jeju par ə, tanan'ti non, mosi gangi rɔ'a'ti.

⁴⁵ Low'ə'ti non Jeju dəji ene: «Nan ə ɔdi'm wa?» Ningə de'gi pəti manji'ə'ti eyina n'ɔdi'ə el. Nga ə Piyər el'ə ene: «Burəbe, in de'gi ki rosi gid'i, ə mborei nu ki yo ge ki ne ge kin ə ɔdi nu.»

⁴⁶ Nan Jeju ene: «De madi ɔdi'm, m'gər kadi tɔgi te rɔ'm'ti.»

⁴⁷ Loki dene oo kadi nya ki n'ra kin Jeju gər ningə, dadi par par, osi nja Jeju'ti. Ningə takum de'gi'ti pəti, ɔr go nya ki ra adi n'ɔd'n Jeju kin. Taa, ɔr'de go kingə ki ingə lapiya tanan'ti non par kin tɔ.

⁴⁸ Ə Jeju el'ə ene: «Ngonn'm, kunme lə'i aj'i. Aw ki lapiya.»

⁴⁹ Loki Jeju ra elta ba bay ningə, de kare in be lə njekundɔ kəykawnan lə Juwipi'gi re. Re el Jayrusi ene: «Ngonn'i oy, in ndɔji Njendo de'gi el nga.»

⁵⁰ Nan Jeju ki oo dɔ ta kin el Jayrusi ene: «Adi əti bol el, un me'i par, ə a aj'i.»

⁵¹ Loki rei tei me kəy'ti, Jeju inyə tarow adi de ur kəy go ngonn'ti el. Adi Piyər num, Jan num, Jaki num, baw ngonn ingi ki kon ngonn num tɔ par ə uri si'ə kəy go ngonn'ti.

⁵² De'gi pəti nonyi ge ndingəi rɔ'de ge tado ngonn, nan Jeju el'de ene: «Nonyi el, ngonn oy el, to bi to to.»

⁵³ Anyi uwəi Jeju kogi, tado gəri kadi ngonn oy.

⁵⁴ Nan Jeju uwə ji ngonn, ningə bar'a ene: «Ngonn'm ki dene, ində taa.»

⁵⁵ Lo kin'ti, ngonn ki dene tɔsi ndəl, ndil'ə re rɔ'a'ti adi ində taa tanan'ti non. Anyi Jeju dəji'de kadi adi'ə nya sɔ.

⁵⁶ Nya kin ra bɔl njekoj'o'gi ngayn. Nan Jeju un ndu'ne kadi eli taa de madi el.

9

Jeju ulə njendo'gi lə'ne ki dɔgi gidə in joo (Mat 10.1-9, 11-14; Mrk 6.6-13)

¹ Jeju bar njendo'gi ki dɔgi gidə in joo, adi'de tɔgi konbe dɔ ndil'gi ki majel'ti pəti, taa kadi aji nje monyi'gi tɔ.

² Jeju ulə'de kadi iləi mbər Poyta ki maji ki ojidɔ konbe lə Luwə, taa kadi adi lapiya de'gi tɔ.

³ Ningə el'de ene: «Uni nya madi tado dɔ row el num, uni kagi tɔsi el num, uni bɔl el num, uni mapa el num, uni nar el num, taa kadi ai ki ku rɔ'se joo el num tɔ.

⁴ Ə me kəy ki ra ki uri'ti ningə, a si səm'ti non bitɔ kadi awi.

⁵ A re de'gi ki me bə'ti pəti uwəi'se ki rɔ'de'ti el ningə, loki isi tei me bə'ti kin ki taga ningə,

indøi bu sa'gi ki nja'se'ti*, kadi to to nya ndøji ndu'de.»

⁶ Njendo'gi iløi dō'de ai ki dōbe dōbe, iløi mbør Poyta ki maji taa aji njemonyi'gi ki lo lo to.

Ta ndøji Erodī dō Jeju'ti
(*Mat 14.1-2; Mrk 6.14-16*)

⁷ Erodī ki in nje konbe dōnangi'ti ki Galile, oo poy nya'gi ki isi rai nya. Loki oo ningø, ta ndøj'ō dō Jeju'ti, tado de'gi madi eli eyina: «In Jan Batisi ø indø taa dann njekoy'gi'ti.»

⁸ Nje ki nungi eli eyina: «In Eli ki njekelta ki ta Luwø'ti ø te.» Nje ki rangi bay eli eyina: «In de'gi ki njekeltakita Luwø'ti ki kete'gi kin ø ki kare indø taa dann njekoy'gi'ti.»

⁹ Lo kin'ti Erodī el ene: «Jan, in m'inbe ø ndøki madi gangi dō'a, nga in nan bay ø m'nji m'oo ta'gi ki be kin dō'a'ti wa kaa m'gør el.» Anyi sangi kadi n'oo Jeju.

Jeju adi nyakusō dingøm'gi dør mi sōi
(*Mat 14.13-21; Mrk 6.30-44*)

¹⁰ Loki njekawkulø'gi tøli non rei ningø, øri Jeju poy nya'gi ki rai adi'ø oo. Ø Jeju ør'de, aw se'de gødikare kadi bebo'ti ki bari'ø Betisayda.

¹¹ Nan bulø de'gi gøri go'de, adi ai go'de'ti. Jeju uwø'de ki rō'ne'ti, el'de ta ki dō Konbe'ti lø Luwø, taa aji nje'gi ki sangi lapiya lø rō'de to.

¹² Ningø loki kadi aw to ur, njendo'gi ki dōgi gidø in joo, rei rō Jeju'ti eli'ø eyina: «Inyø bulø de'gi kam adi awi ki ngannbe'gi'ti ki lo ndōō'gi'ti

* **9:5 9.5** Ta lø kindø bu ki nja'ti kō ø, gonyi Mat 10.14 ki ta ki dō'ti ki in ginn'ti nanga.

sangi lo to ge ki nyakuso ge, tado lo ki ji rai'ti ne kin, in lo ki de'gi gotoi'ti.»

¹³ Nan Jeju el'de ene: «Inbe'gi adi'de nya soi.»
 Ə njendo'gi eli eyina: «J'aw ki mapa mi ə kanji joo inbe be to par, adi re in be el wa ningə kadi j'inbe j'aw ji ndogi mapa tado læ bulə de'gi kin pəti wa ta.»

¹⁴ Dingəm'gi asi dər mi low'ə'ti non. Nan Jeju el njendo'gi ene: «Adi'de sii nanga, uwəi nan asi do mi do mi be.»

¹⁵ Njendo'gi rai toki Jeju el'n'de, adi adi'de sii nanga pəti.

¹⁶ Ə Jeju un mapa ki mi ki kanji ki joo kakin, ningə un kum'ne ki taa, elta ki Luwə kadi njangi do nyakuso kin. Go'ti, Jeju uwə mapa'gi kakin gangi nan'ti, ə təl'n adi njendo'gi kadi lowəi bulə de'gi.

¹⁷ De'gi pəti soi nya ndanni maji. Ningə, njendo'gi oyi ndəgi mapa ki kanji ki nanyi, kara dogi gidə in joo bay.

*Piyər gər kadi Jeju in Kirisiti
 (Mat 16.13-21; Mrk 8.27-31)*

¹⁸ Ndo kare Jeju isi elta ki Luwə gədikare, njendo'gi li'ə in si'ə nan'ti, ə Jeju dəji'de ene: «Bulə de'gi isi elita ki do'm'ti toki m'in nan wa?»

¹⁹ Ə iləi'ə'ti eyina: «De'gi madi eli eyina in Jan Batisi, nje ki nungi eyina in njekeltakita Luwə'ti Eli, nje ki rangi bay eyina in njekeltakita Luwə'ti ki kete kin, ə in ki kare dann'de'ti ində taa dann njekoy'gi'ti.»

²⁰ Ningə Jeju el'de ene: «Nga inbe'gi ki dɔ'se, eli eyina m'in nan wa?» Anyi Piyər ilə'ti ene: «In Kirisiti ki in De ki Luwə mbət'ə.»

²¹ Jeju ilə ndu'ne ki tɔgi'ne kadi elita kin de madi el.

Jeju elta koy'ne ki kində'ne taa lo koy'ti
(Mat 16.24-28; Mrk 8.34-9.1)

²² Jeju ilə dɔ ta'ti kin ene: «Maji kadi Ngonn de ingə kon ngayn, ngatɔgi'gi lə Juwipi'gi, ki kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi, ki njendo ndukun'gi a mbəti'ə. De'gi a tɔli'ə, nan ndɔ ki kon mutə tum ginn'ə ndɔ koy'o ningə, a te lo koy'ti.»

²³ Go'ti, Jeju el de'gi pəti ene: «Re de madi ndigi njiyə go'm'ti ningə, kadi oo rɔ'ne to nya madi el, kadi ndɔ'gi kare kare pəti inbe un kagidəsi koy lə'ne, ə re un go'm.

²⁴ Toki rɔta'ti, de ki ge kaji rɔ'ne n'inbe dɔnangi'ti ne a ilə rɔ'ne kɔ. Nan de ki ilə rɔ'ne kɔ tado lə'm, a aji rɔ'ne tɔ.

²⁵ Kin ə re de ingə nyamaji'gi ki dɔnangi'ti ne pəti tigə, nan kadi inbe ilə rɔ'ne kɔ eke tuji rɔ'ne ningə, maj'a to ra be wa?

²⁶ Toki rɔta'ti, re rɔ de madi sɔl'ɔ tado lə'm, eke tado ta lə'm ningə, m'in Ngonn de kaa, m'a m'ra rɔsɔl dɔ'a'ti tɔ, ndɔ'a'ti ki m'a m're'n me tɔji'ti lə'm, ki me tɔji'ti lə Bai, ki me tɔji'ti lə malayka'gi ki ari njay.»

²⁷ Toki rɔta'ti adi m'el'se, de'gi madi dann'se'ti ne a oyi el bay ə, a oyi Konbe lə Luwə taa.

Jeju mbəl rɔ'ne
(Mat 17.1-8; Mrk 9.2-8)

²⁸ Ndo jijoo go ta'gi'ti kin ningə, Jeju ɔr Piyər num, Jan num, taa Jaki num tɔ, ə al aw se'de dɔ mbal'ti kadi n'elita ki Luwə.

²⁹ Loki Jeju isi elta ki Luwə ningə, takum'ə mbəl, taa ku li'ə təl nda bal bal tɔ.

³⁰ Ningə low'ə'ti non, dingəm'gi joo a eli si'ə ta. Dingəm'gi kakin in Moji in ki Eli.

³¹ Tei me toji'ti, a eli si'ə ta ɔjidɔ kaw ki a aw Jerujalem'ti kadi oy, tɔl'n ta kulə lə'ne.

³² Piyər in ki madi'ne'gi, bi tɔl'de kanum. Ə loki ene n'ndəli ningə, oyi toji lə Jeju ki dingəm'gi ki joo ki rai si'ə.

³³ Loki dingəm'gi kakin inyəi Jeju ə isi awi ningə, Piyər el Jeju ene: «Njendo, kin ə j'isi lo kin'ti ne be par ə maji ngayn. J'a ra *kəyku'gi lo mutə: kare in yan'i, kare in yan Moji, ə ki kare in yan Eli tɔ.» Piyər gər me ta ki isi el kin el.

³⁴ Ə loki a elta to kel ba bay ningə, kilndi in re dow dɔ'de bigum. Lo ki kilndi isi dow dɔ'de kin, bəl tɔl njendo'gi.

³⁵ Lo kin'ti, ndu ta madi te me kilndi'ti ene: «In kam in Ngonn'm, in ə in de ki m'mbət'ə, ə oyi ta li'ə.»

³⁶ Go ndu ta'ti kin, Jeju təl nanyi ki kar'ne ba, de oo de madi ki rangi kad'a'ti el. Njendo'gi ngəmi ta'de, taa de madi kare ki dann'de'ti non, ki ndɔ'a'ti kin elta dɔ nya'gi'ti ki oyi kin goto.

*Jeju aji ngonn ki ndil ki majel ra'a
(Mat 17.14-18; Mrk 9.14-27)*

³⁷ Lo ti go'ti, Jeju in ki njendo'gi lə'ne ki mutə in dɔ mbal'ti isi uri ki nanga ningə, bulə de'gi ngayn tiləi kum'ə.

³⁸ Ningə dann bulə de'gi'ti kakin, dingəm kare un ndu'ne ki taa ene: «Njendo de'gi, m'non ki do'i'ti kadi gon ngonn'm kin adi'm, tado in ki kar'ne ba ji'm'ti.

³⁹ Dɔkagilo'gi madi ningə, ndil ki majel a uwə, ra'a adi ur kɔl, ə yək'ə ki togi'ne, adi pulum taa uwə jugi jugi. A ad'a kon ratata, to nya ki a inyə el be bay taa təl inyə.

⁴⁰ Be ə, m'dəji njendo'gi lə'i kadi tuwəi ndil ki majel kin do'a'ti kɔ, nan asi el.»

⁴¹ Lo kin'ti Jeju un ta el ene: «In de'gi ki dɔkagilo'ti ki bone ki in nje me ngan, njera nya ki majel, ke kadi to m'nji sese biti kagilo bann bay taa kadi uni me'se adi m'in wa? Ke kadi m'a m'osi ginn'se biti kagilo bann bay taa wa? Re ki ngonn'i rɔ'm'ti ne.»

⁴² Loki ngonn isi re ndəkba ki rɔ Jeju'ti ningə, ndil ki majel kakin un'ə, ɔ'tɔ nanga, yək'ə ki togi'ne, nan Jeju ndangi ndil ki majel ki togi'ne ad'a te rɔ ngonn'ti, adi ngonn ingə lapiya, ningə təl si'ə adi baw'a.

⁴³ Lo kin'ti, de'gi pəti, ndil'de te anyi ur kaki ojido togi Luwə ki əti bol kin.

*Jeju təl el bay kadi n'a n'oy
(Mat 17.22-23; Mrk 9.30-32)*

Loki de'gi pəti, nya'gi pəti ki Jeju ra, əti'de bol, Jeju el njendo'gi lə'ne ene:

⁴⁴ «Oyi ta ki m'aw to m'el'se kin maji: A uləi m'in Ngonn de ji de'gi'ti.»

⁴⁵ Nan njendo'gi gəri me ta kin el. Ta kin to ki ndəmə ba kadi gəri me'ə el. Ningə boli kadi dəji ta Jeju do'ti tɔ.

Jeju un ta læ ngann'gi ki du ndo'n nya njendo'gi læ'ne

(Mat 18.1-5; Mrk 9.33-37)

⁴⁶ Njendo'gi ulæi ngirə manjinan ta'ti kadi n'gəri ke nan dann'de'ti ə in kibo wa?

⁴⁷ Jeju gər ta ki me'de'ti, adi un ngonn ki du, ur'ə ad'a ra gədi'ne'ti,

⁴⁸ ningə el'de ene: «Re de madi uwə ngonn ki be kin ki rə'ne'ti me tə'm'ti ningə, in m'inbe ə de'ə kin uwə'm ki rə'ne'ti. Ningə, de ki uwə'm ki rə'ne'ti, in njekulə'm ə uwə ki rə'ne'ti.» Toki rota'ti, de ki in ə in ki du ngayn dann'se'ti, in de'ə kin ə in kibo dann'se'ti.

De ki in nje kəsi'm ta el in de læ'm

(Mrk 9.38-41)

⁴⁹ Jan un ta el Jeju ene: «Njendo de'gi, j'oo de madi ki a tuwə ndil'gi ki majel me tə'i'ti, ningə ji ndigi kadi j'og'ə də ra nya kin, tado in njiyə se'je go'i'ti el.»

⁵⁰ Nan Jeju ilə'ti ene: «Ōgi'ə də el, tado de ki əsi'se ta el in de læ'se.»

Ngonn be kare ki Samari'ti mbəti kuwə Jeju ki rə'ne'ti

⁵¹ Loki dəkagilo nanyi ndəkba kadi a uni Jeju ai si'ə dəran'ti, Jeju ilə ndu'ne kadi ri ri kaa n'aw Jerujalem'ti.

⁵² Be ə, ulə njekawkulə'gi non'ne'ti kete. Njekawkita'gi awi, uri me ngonnbe'ti ki *Sahari kadi rai go re læ Jeju kete.

⁵³ Nan de'gi ki ngonn be'ti kakin mbeti kuwə Jeju ki rə'de'ti tado isi aw ki Jerujalem.

54 Loki njendo'gi li'ə, Jaki ingi ki Jan oyi ta kin ningə, eli Jeju eyina: «Burəbe, in ndigi kadi ji dəji por j'ad'a in dɔran'ti, osi dɔ'de'ti, row'de kɔ wa?»

55 Ə Jeju təl kum'ne rɔ'de'ti, ndangi'de ene: Ndil ki ində ta me'se'ti kin ke in gəri in ndil ki to tanan bann wa?

56 [Tadɔ Ngonn de re kadi to kaji de'gi um kadi tuji de'gi el†.] Ningə uni row, ai ngonn be'ti ki rangi.

*Kun go Jeju
(Mat 8.19-22)*

57 Loki in dɔ row'ti, de madi el Jeju ene: «M'a m'un go'i lo'gi pəti ki a awi'ti.»

58 Ə Jeju el'ə ene: «Njan'gi ai ki be to'de, ə yəl'gi ai ki kəy lə'de tɔ, nan m'in Ngonn de m'aw ki lo ki kadi m'ulə dɔ'm'ti el.»

59 Go'ti, Jeju el de ki rangi ene: «Un go'm.» Ningə de kakin el ene: «Burəbe, adi'm tarow adi m'aw m'duw bai bay taa.»

60 Ə Jeju el'ə ene: «Inyə njekoy'gi adi duwi njekoy'gi lə'de, nan in aw iləmbər Konbe lə Luwə.»

61 In ki rangi bay el ene: «Burəbe, m'a m'un go'i, nan m'dəj'i kadi adi'm tarow adi m'aw m'elta ki kadi j'inyəi'n nan ki nje ki me kəy'ti lə'm bay taa.»

62 Ə Jeju el'ə ene: «De ki uwə dɔ kɔsi mangi, ə təl ilə rəti gogi ningə, de'ə kin Konbe lə Luwə in ki ta tɔ'a el.»

† 9:56 9.56 Barta kin goto me makitu'gi'ti ki kete ki in ta lə Luwə ki ndangi to kunmindi ki sigi.

10

Jeju ulə njendo'gi dɔ siri gidə in joo

(Mat 9.37-38, 10.7-16; Mrk 6.8-11; Luk 9.3-5)

¹ Go nya'gi kin, Jeju mbəti njendo'gi ki rangi dɔ siri gidə in joo, ningə ulə'de joo joo ki bebo'gi ki lo'gi ki dangi dangi ki ɔji kadi re inbe a awi'ti.

² Ningə el'de ene: «Ko ki asi kujə, dilə in ngayn, nan Njekujə'gi in ngayn el. Ə dəji be nje ko kadi ulə ki njekujə ko'gi me ndɔɔ'ti.

³ Ningə ki ngosine kin, osi row'ə ai! M'ulə'se to ngann bati'gi be dann jagum'gi'ti.

⁴ Uni nar el num, uni bɔl el num, uni sa nja'se el num tɔ. Taa rai row'ə ta lapiya ki ra'ti el num tɔ.

⁵ Kin ə ai kadi uri me kəy'ti madi ningə, nya ki dɔkete, eli eyina: "Lapiya ki dɔ me kəy'ti kin."

⁶ Ningə kin ə re de ki nje ndigi lapiya isi me kəy'ti kin non ningə, lapiya lə'se a aw ki dɔ'a'ti. A re de goto ningə, lapiya lə'se a təl ki rɔ'se'ti tɔ.

⁷ Sii me kəy'ti ki uwə'se ki rɔ'ne'ti kin non, nyakusɔ ki adi'se ə sɔi, mann ki adi'se ə anyinan. Tado de ki ra kulə, maji kadi ingə nyakugəgoji lə'ne. Uri kəy joo el.

⁸ Kin ə re uri me be'ti, ə be uwə'se ki rɔ'ne'ti be nje nya ki adi'se ə sɔi par.

⁹ Re de'gi ki monyi ra'de in me be'ti kin non ə, aji'de. Ə eli de'gi ki me be'ti eyina: "Konbe lə Luwə in ndəkba ki rɔ'se'ti."

¹⁰ A re uri me be'ti, ə de'gi ki me be'ti kin uwəi'se ki rɔ'de'ti el ningə, tei ki taga tambalo'ti, ə eli eyina:

11 “Bu ki me be’ti lə’sə ki nanyi ginn sa nja’je’ti kaa, j’ində kə gogi j’adi’sə. Ningə kadi in gəri toki Konbe lə Luwə in ndəkba.”

12 Ə kadi m’el’sə toki rəta’ti m’adi in gəri toki ndə gangi ta’ti ə, ta ki gangi ki də be’ti kin a utə yan Sədom sanyi*.

13 «Kumtondoo in lə’i in bebo ki Korajen! Kumtondoo in lə’i in bebo ki Betisayda! Nyakəji’gi ki rai nya be lə’sə kin, re in Tir’ti ki Sidon’ti ə nya’gi kin rai nya me’ti be ə, de’gi ki me’ti, a inyəi kuləra’de’gi ki majel kə mayinu. Re a uləi ku kuwə ndə rə’de’ti, sii bu’ti.

14 In tado kin wa, ndə gangi ta’ti ə, ta ki gangi ki də’sə’ti a utə Tir ki Sidon.

15 Nga ningə in Kapernayim, oo kadi a un də’i taa bitə kadi ədi dərən, nan Luwə a təl sə’i bitə kaw’sə’i koo†.»

16 Jeju təl el njendo’gi lə’ne bay ene: «De oo ta lə’sə, in m’in ə de’ə kin oo ta lə’m. Ə de ki əsi’sə ngərəngi ningə, in m’in ə de’ə kin əsi’m ngərəngi tə. Ningə de ki əsi’m ngərəngi ə, in njekulə’m tə ə əs’ə ngərəngi.»

Təl njendo’gi ki də siri gidə in joo

17 Njendo’gi ki də siri gidə in joo ki Jeju ulə’de, tələi lo kulə’ti ki rənel, ningə eli Jeju eyina: «Burəbe, ndil’gi ki majel kaa, loki ji bar təi ningə, uləi də’de ginn togi’je’ti.»

18 Jeju el’de ene: «M’oo *Satan in dərən’ti əsi ki dənangi’ti to təl ndi be.

* **10:12 10.12** Lo tum ginn nya’gi 19.24-28 † **10:15 10.15** Ejay 14.13-15

19 Ningə m'adi'se tɔgi kadi njiyɛi dɔ lii'gi'ti, dɔ nii'gi'ti, ki dɔ tɔgi'gi'ti pɛti ki njeban awi'n. Nya madi kare ki kadi a tuji'se goto.

20 Nga ningə kadi rai rɔnel tado kulə ki ndil'gi ki majel uləi dɔ'de ginn tɔgi'se'ti kin el, nan kadi rai rɔnel tado tɔ'se ki in ki ndangi me dɔran'ti taa.»

*Rɔnel lə Jeju
(Mat 11.25-27)*

21 Dɔkagilo'ə'ti non, Ndil Luwə ra adi rɔnel rɔsi me Jeju, adi el ene: «M'ulə toji dɔ'i'ti, Bai, in Burəbe ki nje dɔran ki dɔnangi. M'ulə toji dɔ'i'ti tado iyə kum nya kin njetər'gi ki nje nyagər'gi, ningə in te kum'ə adi nje ki de'gi gəri dɔ'de el. Bai, in inbe ə in ndigi kadi to to be.

22 Nya'gi pɛti, in Bai ə adi'm'de, ningə de ki kadi gər Ngonn goto, Baw'a ki kar'ne ba par ə gər'ə, taa de ki gər Baw kaa goto tɔ, Ngonn'o ki kar'ne ba par ə gər'ə, ə de ki Ngonn inbe te ki dɔ Baw'ne ad'a tɔ par ə a gər'ə.»

23 Go'ti, Jeju təl kum'ne ki dɔ njendo'gi el'de ki kar'de ba ene: «In nje majikur tado nya ki kum'se oo kin!

24 De'gi ki njekeltakita Luwə'ti ngayn ki ngar'gi ngayn ndigi kadi n'oyi nya ki kum'se oo kin, nan lo kadi kum'de oo goto, ndigi kadi mbi'de oo dɔ ta ki mbi'se oo kin, nan lo kadi oyi dɔ'a goto.»

Kujita dɔ de'ti ki Samari ki nje memaji, ki in Juwipi el

(Mat 22.34-40; Mrk 12.28-31)

25 Njendo ndukun kare ində taa, ningə dɛji ta kare Jeju to ta kuwə nan ki ta ene: «Njendo de'gi,

in ri ə maji kadi m'ra kadi to m'ingə'n kaji ki biti ki non'ti wa?»

²⁶ Ə Jeju el'ə ene: «In ta ri ə ndangi me ndukun'ti wa? Ə go gər'ə lə'i in bann wa?»

²⁷ Ningə njendo ndukun kakin ilə Jeju'ti ene: «A in ndigi Burəbe Luwə lə'i ki ngarme'i ba pəti, ki ndil'i ba pəti, ki tōgi ba pəti, ki ta mər lə'i ba pəti. Ningə a ndigi de mad'i to darə'i inbe be tɔ‡.»

²⁸ Ə Jeju el'ə ene: «Ta ki m'dəj'i, ilə'm'ti maji ki dum. Ə in ra be, ningə a ingə kaji.»

²⁹ Njendo ndukun sangi kadi n'tōji toki n'in de ki dana, adi təl dəji Jeju ene: «Nan ə in de madi'm wa?»

³⁰ Ə Jeju el'ə ene: «Dingəm kare in Jerujalem isi aw Jeriko, ningə osi ji kaya'gi'ti ki nje gangi row, adi taai nya'gi li'ə pəti ji'ə'ti, tindəi'ə adi to ta koy'ti, ningə inyəi'ə ə ɔti awi.

³¹ Go'ti ningə, njekujənyamosi kadikare in non re te dɔ'a'ti, nan loki oo'ə, gangi sanyi aw lo lə'ne.

³² Go'ti, de ki ginn koji'ti lə Lebi kare in non re tɔ, nan loki oo dingəm kakin ningə, gangi sanyi aw lo lə'ne.

³³ Go'ti ningə, de ki Samari'ti kare ki isi aw mbah in non re te dɔ dingəm'ti kakin. Loki oo'ə, oo kumtondoo li'ə ki rɔta'ti.

³⁴ Be ə, re rɔ'a'ti, ur hu ki yiwi kandi nju ta dɔ'ti, dɔ'n do li'ə, ningə un'ə ində dɔ koro'ti lə'ne, aw si'ə lo to mbah'gi'ti, ində kum'ne go'ə'ti.

³⁵ Lo ti go'ti, dingəm ki Samari'ti kakin ɔr nar

‡ 10:27 10:27 Ndukun ki nja joo 6.5; Lebitiki 19.18

ki asi ra kulə ndo joo adi nje kində kum'ne go key to mbah'gi'ti, ningə el'ə do'ti ene: "Ində kum'i go'ə'ti maji, a re nya ki ində'n kum'i go'ə'ti, aldo in ki mad'i kin ningə, ndo təl'm ə, m'inbe m'a m'ugə'i."»

³⁶ Ningə Jeju dəj'ə ta do'ti ene: «Dann de'gi'ti ki mutə kin, in ki ra ə in madi dingəm ki kaya'gi ki nje gangi row gangi'ə kin wa?»

³⁷ Ningə, njendo ndukun ene: «In in ki oo kumtondoo li'ə kin.» Nga ningə Jeju el'ə ene: «Re in be ningə, in kaa kadi aw, ə in ra be to.»

Jeju aw be lə Marti in ki Mari

³⁸ Jeju in ki njendo'gi lə'ne in do row'ti rei tei ngonn be'ti kare be ningə, dene madi ki to'a nan Marti uwə Jeju ro'ne'ti me key'ti.

³⁹ Marti aw ki ngonkon'ne ki dene ki to'a nan Mari non. Ə ngonkon'a kakin re isi nangi nja Burəbe Jeju'ti, sii oo do ta ki Jeju isi el.

⁴⁰ Nan Marti ra ta ngann kulə'gi'ti, nja'a odi nangi el, aw yo ge ki ne ge. Ningə te pati, re el Jeju ene: «Burəbe, ra bann ə ngonkon'm ki dene Mari inyə'm adi m'ra ta kulə'gi'ti ki kar'm ba be kaa usi el par wa? El'ə adi re ra sə'm kulə'gi.»

⁴¹ Ə Burəbe el Marti ene: «Marti, Marti, me'i osi nanga el, adi aw ki yo ge ki ne ge tado nya'gi ngayn.

⁴² Nan nya ki soti in kareba. Ningə Mari mbəti nya ki maji utə nya'gi pəti. In nya ki de a taa ji'ə'ti el.»

11

Jeju ndo njendo'gi row kelta ki Luwə (Mat 6.9-13)

¹ Ndo kare Jeju isi elta ki Luwə lo madi'ti. Loki elta ki Luwə ginn'ə gangi ningə, njendo li'ə kare el'ə ene: «Burəbe, ndo'je kelta ki Luwə toki Jan Batisi ndo'n njendo'gi lə'ne kin be tɔ.»

² Ə Jeju el'de ene: «Loki sii elita ki Luwə ningə, kadi eli eyina:

“Baw'je,

Kadi de ki ra gər tɔ'i toki in Luwə,

Kadi Konbe lə'i re.

³ Adi'je nyakusə'je ki asi ta'je ki ndo'gi ndo'gi.

⁴ Inyə go majel'gi lə'je kɔ, tado j'inbe kaa,

J'inyə'n go majel lə de'gi pəti ki rai se'je majel
kɔ tɔ.

Inyə'je adi j'osi me nyanan'ti el.”»

⁵ Anyi Jeju təl el'de bay ene: «Kin ə, de kare dann'se'ti ge be, aw ki madi'ne non, ə in dann lo'ti aw ində takəy do'a'ti ene: “Madi'm, tunə'm mapa mutə,

⁶ tado madi'm kare in mbah'ti re te do'm'ti, nan nya ki kadi m'ra'n'ə mbah goto.”

⁷ Ə re mad'a kakin to ki kəy non ene: “Ndoji'm el, takəy in ki kuti nga, ningə j'in ki ngann'm'gi ji to nanga tɔ, um lo kadi m'a m'ində taa m'ad'i mapa goto.”

⁸ M'el'se kadi in gəri, kin ə re ində taa ad'a mapa kin tado k'in madi nan lə'de el kaa, a ində taa kadi ad'a nya'gi pəti ki ge, tado takəy ki a ində ki nja nan'ti nan'ti kin.

⁹ Ningə m'in, m'el'se: Dəji ə a adi'se, sangi ə a ingəi, indəi takəy ə a tei adi'se.

¹⁰ Tado de ki dɔ̄ji ə a adi'ə, de ki sangi ə a ingə, de ki ində takəy ə a tei adi'ə tɔ.

¹¹ Baw ngonn ki ra dann'se'ti ə ngonn'o dɔ̄j'ə kanji ningə a un lii yo taa ad'a wa?

¹² Eke kadi ngonn'o dɔ̄j'ə kaw, ə a un nii yo ad'a kaa goto tɔ.

¹³ Kin ə ingi ki in de'gi ki kuləra'se majel kin mindi ə in gəri kadi nya ki maji ngann'se'gi ningə, ra bann be ə, Baw'je ki isi dɔran'ti taa kin taa, a adi Ndil Luwə de'gi ki dɔ̄ji'ə el wa?»

Jeju in ki ndil'gi ki majel

(Mat 9.32-34, 12.22-30; Mrk 3.22-27)

¹⁴ Ndo kare Jeju tuwə ndil ki majel ki in me dingəm'ti ningə ra'a adi elta el. Loki ndil ki majel te ningə, dingəm ki kete elta el kakin təl elta, adi əti bulə de'gi bol ngayn.

¹⁵ Ningə de'gi madi eli eyina: «In ki tɔgi lə Beljəbul ki in ngar lə ndil'gi ki majel, ə isi tuwə'n ndil'gi ki majel.»

¹⁶ Ə nje ki nungi, kadi nanyi'ə'n'ə ningə, dɔ̄ji'ə kadi ra nyakɔ̄ji madi kare ki in dɔran'ti adi'de n'oyi.

¹⁷ Nan Jeju gər mərta lə'de bəti, adi el'de ene: «Kin ə, de'gi ki me konbe'ti ki kareba, təli dɔnan'ti rɔi nan ə, konbe'ə kin a tuji, ningə kəy'gi a budi dɔnan'ti mur mur tɔ.

¹⁸ Kin ə re Satan inbe adi de'gi li'ə təli dɔnan'ti rɔi nan ə, lo kadi konbe li'ə a aw ki kete goto. M'el be tado eli eyina in ki tɔgi lə Beljəbul ki in ngar lə ndil'gi ki majel ə m'nji m'tuwə'n ndil'gi ki majel.

19 Kin ə re m'in m'nji m'tuwə ndil'gi ki majel ki tōgi lə Beljəbul ə, de'gi ki go'se'ti isi tuwəi'de ki tōgi lə nan nga? Ingi ə a gangi ta lə'se kin.

20 Re in ki tōgi lə Luwə ə m'nji m'tuwə'n ndil'gi ki majel ningə, tōji kadi konbe lə Luwə re te rə'se'ti.

21 Kin ə de ki tōg'ɔ in ngayn, ki aw ki nya rə'gi, ngəm takəy lə'ne ə, nya kare ki a ɔdi kadi nyakingə li'ə goto.

22 A re de madi ki tōg'ɔ utə re ur go'ə'ti ə tət'ə rə ə, a ɔy nya rə'gi li'ə ki uwə kul'de kin pəti, taa a kanyi nyakingə'gi li'ə ki taa ji'ə'ti tə.

23 De ki in sə'm el ningə, in nje ta lə'm, taa de ki kaw sə'm nya ki nan'ti el, in nje sanan nya kə tə.»

Təl re ndil ki majel lo kis'ə'ti gogi

(Mat 12.43-45)

24 «Loki ndil ki majel te me de'ti ningə, aw ki yo ge ki ne ge diləlo'ti tado sangi lo kisi. Loki ingə lo el ningə, təl el ene: “M'a m'təl kadi m'aw lo kisi'm'ti ki m'te'ti gogi.”

25 Loki təl re ningə, ingə lo ki in ki ra maji, ndolo.

26 Ə təl aw, ɔy ndil'gi ki majel utəi'ə inbe bay siri, rei sii. Lo kin'ti, ji kisi lə de'ə kin a majel utə in ki kete inbe bay.»

Maji ki rəta'ti

27 Loki Jeju a elta kin ba ningə, dene kare ilə ndu'ne dann bulə de'gi'ti ene: «Majikur in də dene'ti ki nje koj'i ki nje kad'i mba.»

28 Nan Jeju ilə'ti ene: «Majikur in də de'gi'ti ki nje koo ndu Luwə ki nje təl rə'de go'ti yo taa.»

De'gi daji nyakoji
(*Mat 12.38-42*)

²⁹ De'gi uwai nan muki muki gidi Jeju'ti, adi Jeju el'de ene: «De'gi ki dokagilo'ti ki bone kin in de'gi ki maji el. Daji kadi to n'oyi nyakoji madi, nan nyakoji madi ki rangi ki de a ra ore'n do nyakoji le Jonasi, goto nga.

³⁰ Tado, toki Jonasi in nyakoji tado le de'gi ki Ninibi'ti kakin e*, Ngonn de a in nyakoji tado le de'gi ki bone to.

³¹ Ndo gangi ta'ti e, ngar ki dene ki holo a in ki de'gi ki dokagilo'ti ki bone kin kadi a gangi ta do'de'ti. Tado, in sanyi donangi'ti nu e re kadi oo gosita le Salomon†. Nga ninga, ki ngosine kin, de ki utu Salomon sanyi in ne

³² Ndo gangita'ti e, de'gi ki Ninibi'ti a indai taa non de'gi'ti ki dokagilo'ti ki bone kin kadi a gangi ta do'de'ti. Tado, loki Jonasi ilambor Poyta ki maji, de'gi ki Ninibi'ti inyai gorow njiya'de'gi ki majel ko‡. Nga ninga, ki ngosine kin, de ki utu Jonasi sanyi in ne.

Kunji le daro

(*Mat 5.15; Mrk 4.21; Luk 8.16*)

³³ «De a inda por lambi'ti kadi iyae eke dow ngo do'ti el, nan a inda do nya'ti taa, kadi de'gi uri key ninga, oyi lo ki kunj'e.

³⁴ Kum de e in lambi le daro'a, re kum'i oo lo maji ninga, daro'i ba peti in me kunji'ti. A kin e re kum'i oo lo maji el ninga, daro'i in me lo ki diw'ti to.

* **11:30 11:30** Jonasi 3.3-5 † **11:31 11:31** 1 Ngar'gi 10.1-10

‡ **11:32 11:32** 1 Ngar'gi 10.1-10

³⁵ Ə ində manji ro'i adi kunji ki awi'n ro'i'ti təl diw el.

³⁶ Kin ə re daro'i pəti in me kunji'ti ki kanji kadi ngonn lo ki diw ndəti kad'a ningə, daro'i a unji njay njay toki lambi a unji'n do'i'ti kin be to.»

*Jeju gangi ta do Parisi'gi'ti ki njendo ndukun'gi
(Mat 23.4,6-7,13,25-27,29-31,34-36)*

³⁷ Loki Jeju elta tigə ningə, Parisi kare bar'a kadi aw so nya be lə'ne. Be ə, Jeju aw isi si'ə ta nyakuso'ti.

³⁸ Lo kin'ti, ta ndəji Parisi kakin ngayn kadi Jeju togi ji'ne kete non nyakuso'ti el.

³⁹ Nan Jeju el'ə ene: «In Parisi'gi, ki ne kin isi togi gidi kala mann ki gidi supira kuso nya adi ar, nan nyənn bogi ki mendul rosi me'se.

⁴⁰ In de'gi ki mbo, Luwə ra gidi nya, ə ra me nya to.

⁴¹ Maji kadi adi ngarme'se ki kəy kəroki kadikare'ti Luwə, ə nya'gi pəti a ari njay ki ro'se'ti.

⁴² «Kumtondoo in lə'se in Parisi'gi, tado ori nya kare dann ki do'gi'ti, me mbi kam'gi'ti ki əti maji, ki me mbi kam'gi ki dangi dangi kadi ndiri tanyi, adi LuwəŞ, ningə indəi nja'se do nyara ki dana'ti ki do ndigi'ti lə Luwə. Ki ro'ta'ti, in kin ə in nya'gi ki maji kadi indəi kum'se go'ti rai, ə inyəi ndəgə'gi ki kə non be el.

⁴³ Kumtondoo in lə'se, in Parisi'gi, tado ndigi lo kisi ki kete non de'gi'ti me kəykawnan'gi'ti

lə Juwipi'gi, taa gəi kadi de'gi rai'de lapiya lo kingənan'gi'ti lə bulə de'gi tɔ.

⁴⁴ Kumtondoo in lə'se ingi, tado toi to doḅadi'gi ki nya ki toji kadi de gər'n'de goto, adi de'gi njiyəi ki do'de'ti non be par kin be.»

⁴⁵ Lo kin'ti, njendo ndukun kare el Jeju ene: «Njendo de'gi, me ta'ti lə'i ki a el kin, in tɔ ə isi taji'je.»

⁴⁶ Ə Jeju ilə'ti ene: «Kumtondoo in lə'se, in njendo ndukun'gi tɔ, tado indəi nya ki ɔy ngayn do de'gi'ti, nan ngonni ji'se ki nden be kaa uni taa uwəi se'de nya ki kɔy kin el.

⁴⁷ Kumtondoo in lə'se ingi ki isi indəi badi'gi lə de'gi ki njekeltakita Luwə'ti ki in baw'se'gi inbe'gi ə toli'de.

⁴⁸ Lo kin'ti, isi toji toki in ndigi ki baw'se'gi do kulə ra'de'ti ki rai, tado ingi toli njekelta ki ta Luwə'ti, ningə ingi in nje kində doḅadi'de'gi tɔ.

⁴⁹ In tado kin ə, Luwə elta me tər'ti lə'ne ene: “M'a m'ulə ki njekeltakita'm'ti ki njekawkulə'gi m'adi'de, ningə a toli'de ge, a adi'de kon ge.”

⁵⁰ In be kadi dəji de'gi ki dokagilo'ti ki bone, mosi njekeltakita ki ta'm'ti ki buki kɔ lo kulə ngirə donangi'ti nu bitɪ bone.

⁵¹ Mosi ki ulə ngirə do Abel'ti nu bitɪ te'n do Jakari'ti, ki toli'ə ngawdann lo'ti ki in ringiri kadikare'ti re Kəy'ti lə Luwə*. In ki rɔta'ti kadi de'gi ki dokagilo'ti ki bone a udəi kɔr nya'gi ki rai nya kin non Luwə'ti.

⁵² Kumtondoo in lə'se, ingi njendo ndukun'gi ki, tarow nyagər in ji'se'ti, ə inbe'gi uri me'ti el

* **11:51 11.51** Lo tum ginn nya'gi 4.8; 2Poyta'gi 24.20-22

num, taa de'gi ki ndigi kur me lo'ti ki kadi gəri nya kaa, ɔgi'de num tɔ.»

⁵³ Loki Jeju te me kəy'ti kakin ningə, njendo ndukun'gi ki Parisi'gi uləi ngirə ra tɔgi dɔ Jeju'ti ge, dəji ta'gi ki dangi dangi ge.

⁵⁴ Sangi row me ta'gi kadi to n'ingəi ta ki go'ti el ta'a'ti ningə n'uwəi'ə'n'ə.

12

Kelta ar njay toki Jeju in Ngonn de (Mat 10.26-33, 19-20)

¹ Dɔkagilo'ə'ti kin, de'gi ki dər banyi banyi ə kawinan dɔ Jeju'ti, adi mbisəi nan ki yo ge ki ne ge. Lo kin'ti, Jeju el njendo'gi lə'ne ene: «Nya ki dɔkete, maji kadi indəi kumkədi dɔ rɔ'se'ti ɔji'n dɔ hum lə Parisi'gi, adi in kədikumnan lə'de.

² Tado nyara ki gidi kuwə ki ginn'ə, a te el goto taa nya ki to lo kiyə'ti ki de a gər el goto tɔ.

³ In tado kin ə, ta'gi pəti ki a eli lo ki ndul'ti, de'gi oyi dɔ'a dann kadi nda'ti; ta'gi ki uwəi ta'se mbi nan'ti taa eli, de'gi a rai dɔ kəy'ti to iləi mbər'ə.»

⁴ Ingi ki in madi'm'gi, m'el'se kadi in bɔli de'gi ki a tɔli darɔ'se par, ə go'ti asi ra nya ki rangi el, kin el.

⁵ M'a m'tɔji'se de ki maji kadi in bɔli'ə. De ki maji kadi in bɔli'ə in de ki a tɔl darɔ'se, ningə təl aw ki tɔgi dɔ'ti non kadi ilə'se me por'ti ki biti ki non'ti bay kin. Toki rɔta'ti, in ə maji kadi in bɔli'ə.

⁶ De'gi isi gati ki yəl'gi mi ə silə joo adi oyi ne, nan ki kare dann'de'ti ki kadi me Luwə oy dɔ'a'ti goto.

⁷ Ki əti bol ngayn inbe bay ki kadi in gəri, bin dɔ'se inbe kin kaa, Luwə tudə'de kare kare gər kər'de, um kadi in boli nya madi el. Ingi kin, Luwə oo tor'se utə tor yəl'gi pəti.

⁸ M'el'se ta ki rɔta'ti kadi in gəri toki, de ki elta takum de'gi'ti wangi toki n'in de lə'm, Ngonn de a elta wangi takum malayka'gi'ti lə Luwə toki in de lə'ne.

⁹ Nan de ki manji ta takum de'gi'ti toki n'gər'm el, Ngonn de a manji ta takum malayka'gi lə Luwə toki n'gər'ə el tɔ.

¹⁰ De ki elta ki majel ɔsi'n ta Ngonn de ə, Luwə a inyə go majel'gi li'ə kɔ, nan de ki elta ki mal ɔsi'n ta Ndil Luwə, Luwə a inyə go majel li'ə kɔ el ratata.

¹¹ Loki a uwəi'se kadi awi sese ta kəykawnan'gi'ti lə Juwipi'gi, non nje konbe'gi'ti ki non njekɔrnɔn'gi'ti, ononyi'se kadi me'se bol ko kene ke a asi kadi manji ta dɔ'se'ti wa, ke ta ri ə a eli wa.

¹² Tado, low'ə'ti inbe non kin, Ndil Luwə a ndo'se ta ki kadi eli.

Kujita dɔ njenyakingə'ti ki mbo

¹³ De kare dann bulə de'gi'ti el Jeju ene: «Njendo de'gi, el ngonnkɔn'm adi, nya nduwə ki baw'je inyə adi'je kin, kadi kanyi yan'm adi'm.»

¹⁴ Ə Jeju el'ə ene: «De ki ində'm kadi to m'in njegangi ta dann'se'ti eke kadi to m'in nje kanyi'se nya goto.»

¹⁵ Ningə təl el de'gi pəti ene: «Maji kadi indəi kumkədi dɔ rɔ'se'ti ɔji'n dɔ mal nyakingə ki dɔnangi'ti. Tado re de ingə'n nya to ri, to ri kaa, nyakingə li'ə kin ə a ra adi si'n ki dɔ'ne taa el.»

16 Ningə Jeju təl el'de kujita madi ene: «Dingəm madi kare ki njenyakingə isi non, lo ndoo'gi li'ə, kandi nya te'ti maji ngayn.

17 Ə dəji rə'ne ta ene: "In ri ə kadi to m'ra dana? Loki kadi to m'kaw nya ndoo'ti lə'm goto."

18 Ningə təl el ene: "Maji, nya ki m'a m'ra ə to kin: m'a m'ndu dam'gi lə'm ki kete kin kə, ningə m'a m'ur dam'gi ki boi ngayn kadi to m'kaw nya ko'gi'ti lə'm pəti pəti, nan'ti ki ndəgi nya maji'gi lə'm.

19 Ningə m'a m'el me'm'ti m'ene: «Ngosine m'aw ki nyakingə ki to mbar mbar kadi m'ra'n bal banyi banyi, ə kadi m'uwə kər rə'm, m'njo ge, m'anyi ge, m'oo'n maji rə'm.»

20 Nan Luwə el'ə ene: "In mbo de ki isi elta kin, kondə'ti ne inbe kin ndə'i a asi. Eke nya'gi ki isi kaw ki dənən'ti kin, a in yan nan wa?"

21 In kin ə in nya ki a te də de'ti ki nje kaw nyakingə'gi ki nan'ti tado lə rə'ne inbe, um tado lə Luwə el.»

Kində me də Luwə'ti
(Mat 6.25-33)

22 Jeju el njendo'gi lə'ne ene: «In tado kin ə, m'el'se kadi adi me'se ra sururu də nyakuso'se'ti ki kadi isi ki də'se taa el, taa də ku ko'se'ti el num tə.

23 Tado kisikidətaa utə nyakuso, taa darə de utə ku ki kə tə.

24 Gonyi kagan'gi oyi, duwi ko el num, təti el num, taa awi ki lo madi ki kadi ngəmi nya'ti tado ndə ki lo ti'ti el num, dam lə'de kaa goto num tə, nan Luwə isi adi'de nya səi maji. Ningə ingi, oyi kadi Luwə oo nda'se utə yəl'gi el wa?

25 Nan dann'se'ti ə asi kadi a ilə ngonn kadi ki nden be do ndo'ne'ti ki takul me ki ra sururu lə'ne wa?

26 Kin ə nya ki nden be kin kaa asi kadi rai do'ro'se el ə, maji kadi adi me'se osi nanga do ndəgi nya'gi'ti.

27 Gonyi puti kam'gi ki rai me mu'ti kin oyi, rai kulə madi el num, oji ku el to, nan ngar *Salomon ki to'a bar ngayn me nyakingə'ti kin kaa, o ku ki ndolo asi nan se'de el*.

28 Ə kin ə, Luwə ulə ku ro ngann mu'gi'ti ki j'oo'de bone, ə lo ti par ə por a on'de kin be ningə, ra bann ə in de'gi taa a ulə ku ro'se'ti el wa? In ton'gi me kunme'ti.

29 Adi mərta aldo'se ojidə nyakuso'se eke mann kanyi'se el.

30 Nya'gi kin pəti, in de'gi ki gəri Luwə el ki donangi'ti ne kin ə isi sangi ki non kum'de'ti, nan ingi, Baw'se gər maji kadi awi ki ndoo'ə to.

31 Nya ki kadi sangi, in Konbe li'ə yo, ningə a adi'se ndəgi nya'gi kin do'ti.

32 Adi bol ra'se el, ingi ki toi to ngann nyakul'gi ki isi uni go be'de be kin. Tado Baw'se oo maji ngayn kadi adi'se Konbe.

Kində nyakingə ro Luwə'ti

(Mat 6.19-21)

33 «Indəi nya maji'gi lə'se ndogi'ti, ə adi nar'a njendoo'gi. Rai bol nar ki a tuji el, indəi nyakingə'gi lə'se ki a tuji el donan'ti donan'ti doran'ti, ki in lo ki njebogi a te'ti el num, in lo ki yon ki njetuji nya kaa goto'ti num kin.

* 12:27 12.27 1 Ngar'gi 10

34 Tado, lo ki nyakingə lə'se in səm'ti ə me'se a in səm'ti to.

Kujita do kisi do nja'ti
(Mat 24.43-51)

35 «Sii do nja'se'ti ki ku ra kulə, adi por lambi'gi lə'se on maji.

36 Ningə kadi toi to de'gi ki isi nginəi ta təl be'de ki aw lo taa nan'ti be. Isi nginəi taa kadi re təl taa, ə ində takəy ningə tei adi'ə.

37 Majikur in do njekuləbər'gi'ti ki, be'de təl ningə ingə'de sii do nja'de'ti. Toki rəta'ti, adi m'el'se, be'de a un ku kulə lə'ne ulə rə'ne'ti, ə a adi'de sii nangi kadi adi'de nya soi.

38 Kin ə re təl dann lo'ti, eke ta ginn lo'ti, ə ingə de sii do nja'de'ti ə, maji a ur'de.

39 «In gəri maji kadi re be nje kəy gər do kadi ki njebogi a re'n'ti ə, a inyə njebogi adi mbuti bər kəy li'ə el.

40 Ə ingi kaa, sii do nja'se'ti to, tado m'in Ngonn de m'a m're do kadi'ti ki in gəri el.»

41 Lo kin'ti, Piyər dəji Jeju ene: «Burəbe, kujita ki el kin səw do'je eke səw do de'gi pəti wa?»

42 Ə Burəbe el'ə ene: «Njengəm nya ki in de ki nje ra nya ki low'ə'ti, ki kum'ə ədi ə in de ki be'ə a ində do me kəy'ti kadi lowə nyakuso de'gi ki do kadi ki kadi adi'n'de.

43 Njerakulə kin a in nje majikur, loki be'ə təl ə ingə ta kulə'ti kin, ra ra.

44 Toki rəta'ti adi m'el'se, a ində do nya maji'gi'ti lə'ne pəti.

45 A kin ə re nje ra kulə kin el me'ne'ti ene: “Be'm a re kalangi el bay”, ə ra ta tində ndəgi

nje ra kulə'gi'ti ki dene ki ki dingəm, ra ta kusə'ti ki ta kanyi'ti, adi yiwi ra'a ningə,

⁴⁶ Lokin'ti be nje kəy a re ki ndə ki in ində me'ne də'ti el, ki də kadi ki in gər el. Be'ə a ɔj'ɔ kum'ə, kadi oo nya kon ki a ra de'gi ki njera nya ki dana el.

⁴⁷ Njekuləbər ki gər ndigira lə be'ne maji, nan ində rə'ne ta ndigira'ti kin ra el, a ndəi'ə ngayn.

⁴⁸ Nga ningə, njekuləbər ki gər ndigira lə be'ne el, ə ra nya ki asi ta kində wa, a ingə kində ngayn el. De ki adi'ə ngayn, a dəji'ə ngayn ngayn tə, de ki adi'ə me'de adi adi'ə nya ngayn, a gei nya ngayn ji'ə'ti tə.

Jeju re ki lapiya el, nan re ki gangi nan

⁴⁹ «M're ki por dənangi'ti; ningə k'in ə, m'ndigi kadi por kakin on nga!

⁵⁰ maji kadi m'a m'osi me kon'ti to de ki osi me mann batəm'ti be. Ningə in nya ki adi'm kon me ndil'm'ti, biti kadi nya kin ra'n nya.

⁵¹ Kadi in məri me'se'ti toki m're ki lapiya dənangi'ti el. M'el'se, m're ki lapiya el jagi, nan m're ki gangi nan yo.

⁵² Ki ngəsine kin, de'gi mi ki sii me kəy'ti ki kare a gangi nan, de'gi ki mutə a ɔsi ta nje ki joo, ə de'gi ki joo a ɔsi ta nje ki mutə.

⁵³ Baw ngonn a ɔsi ta ngonn'ne ki dingəm, ngonn'o ki dingəm a ɔsi ta baw'ne; kon ngonn a ɔsi ta ngonn'ne ki dene, ngonn ki dene a ɔsi ta kon'ne; kon ngonn ki dingəm a ɔsi ta məm'ne; ngonn ki dene a ɔsi ta məm'ne ki dene†.»

† 12:53 12:53 Mis 7.6

Ta dɔ dɔkagilo'ti
(*Mat 16.2-3*)

⁵⁴ Jeju el bulə de'gi ene: «Loki oyi ndi in lo kuwə‡ kadi'ti ningə, tanan'ti non eli eyina: “ndi a ədi”, ningə ndi ədi tɔ.

⁵⁵ A re oyi nəl ki in holo ə sii ulə ningə, eli eyina: “Lo a tingə”, ningə lo tingə kaa tɔ.

⁵⁶ In de'gi ki njekedikum de'gi, asi gəri kum nya'gi ki isi rai nya dɔnangi'ti ne, eke dɔran'ti, ningə ra bann be ə nyakɔji'gi ki isi rai nya dɔkagilo'ti ki bone taa, asi kadi indəi manji nya'gi ki isi rai nya səm'ti el wa!

Kulənoji nan'ti ki nje ta lə'i
(*Mat 5.25-26*)

⁵⁷ «Ra bann be ə inbe'gi, nya ki to kadi gangi ta dana dɔ'ti ə, gangi el wa?

⁵⁸ Kin ə isi awi lo gangi ta'ti ki nje ta lə'i ə, loki in dɔ row'ti bay ə, in sangi row kadi ndu'se osi go nan'ti si'ə, nan to aw sə'i uləi ji njegangita'ti, adi njegangi ta uni uləi ji njerɔ'gi'ti, adi njerɔ'gi iləi'nu dangay'ti.

⁵⁹ Ningə adi m'el'i, a in te lo kin'ti el biti kadi ugə dɔboy sisi bay taa a inyəi'nu taa.»

13

Maji k'inyə panjiyə ki majel kɔ

¹ Dɔkagilo'ə'ti non ə, de'gi madi rei eli Jeju eyina: Pilati adi tɔli de'gi ki Galile'ti dɔkagilo'ti ki isi ujəi mosi kadikare adi Luwə.

‡ **12:54 12.54** Jeju el ene kilndi ki lo kurkadi'ti ki nəl ki ki holo tadɔ in be me be'ti li'ə nan ji ndangi nje ki be'ti lə'je ne to kadi ji gər'n maji.

² Jeju el'de ene: Məri kadi de'gi ki Galile'ti ki ingəi nya ki to ki əti bəl be kin in tado k'in ə in njeramajel'gi ki ngayn utəi ndəgi de'gi ki Galile'ti wa?

³ Jagi nan inbe'gi kaa adi m'el'se, re mbəli panjiyə'se el ə a oyi pəti tigə tə.

⁴ Ke oyi kadi de'gi ki dəgi gidə in jijoo ki ndogi bər ki Silowe osi də'de'ti ə təl'de kin, majel lə'de utə ndəgi de'gi ki Jerujalem'ti pəti tigə wa?

⁵ Jagi! Inbe'gi kaa adi m'el'se, re mbəli panjiyə'se el ə, a oyi pəti tigə tə.

Kujita də kagi mbaykote'ti ki andi el

⁶ Go ta'gi'ti kin, Jeju el kujita kin: «Dingəm kare aw ki kagi mbaykote kare ki man me ndəo kagi nju'ti lə'ne. Ndə kare, re kadi uje kanda ningə ingə el.

⁷ Be ə, el nje ra kulə me ndəo nju'ti lə'ne ene: “Oo bəl asi mutə nga ə m'sangi kadi m'ujə kandi mbay kam m'njo, nan m'ingə el. Maji kadi tugə kə, tado ri ə a uti'n kum lo kare wa?”

⁸ Nje ra kulə me ndəo nju'ti kakin el'ə ene: “Be'm, maji kadi inyə adi ra bəl kare bay. M'a m'ər ginn'ə ə m'buksi sin binyə nja'ti.

⁹ Re bəl ki a re kam ə andi ə, maji! A re andi el ə, a tugə kə mindi.”»

Kingə lapiya lə dene madi ndə kərkon'ti

¹⁰ Jeju ndo nya de'gi ndə kərkon'ti, me kəykawnan'ti lə Juwipi'gi kare.

¹¹ Dene kare ki ndil ki majel budi nja'a asi bəl dəgi gidə in jijoo isi səm'ti non. Ndil kakin də'a ngonn adi lo kadi surə ta goto.

¹² Loki Jeju oo'ə ningə ɓar'a ə el'ə ene: «Dene in ki ta k'inyə ta dɔ rɔ koy njururu'ti lə'i.»

¹³ Jeju ində ji'ne dɔ'a'ti, ningə tanan'ti non par ə, dene ndaji ə in ra ta, ə ulə ngirə kadi ulə tɔji dɔ Luwə'ti.

¹⁴ Ningə njekundo kəykawnan'ti lə Juwipi'gi kakin rɔ'a nəl'ə el tado Jeju adi lapiya de ndɔ kɔrkon'ti, adi el bulə de'gi ene: Ndɔ ra kulə in mehen*. Rei adi adi'se lapiya me ndɔ'gi'ti kin um ndɔ kɔrkon'ti el!

¹⁵ Burəbe el'ə ene: In njekədikum de'gi! de ki ra dann'se'ti ə tuti mangi lə'ne eke koro lə'ne ndɔ kɔrkon'ti, lo kusɔ nya'ti aw si'ə lo kanyi mann'ti el wa?

¹⁶ Nga dene kam ki in ngonnkaw Abiraham, ki Satan uwə ginn tɔgi'ti lə'ne asi ɓal dɔgi gidə in jijoo be kin ə, kadi m'tut'ə m'ilə ta el tado k'in ki in ndɔ kɔrkon wa?

¹⁷ Dokagilo'ə'ti ki Jeju isi elta kin ningə, rɔ njeban'gi li'ə sol'de ngayn. Nan rɔ bulə de'gi nəl'de ngayn tado nya'gi ki maji maji ki Jeju isi ra.

*Kujita dɔ Konbe'ti lə Luwə
(Mat 13.31-33; Mrk 4.30-32)*

¹⁸ Go'ti ningə Jeju ene: «Ri ə tanan ki Konbe lə Luwə wa? Ri ə m'a m'un m'ɔji'n wa?

¹⁹ To tanan ki kandi kagi madi ki a ɓari'ə mutardə ki de madi un duw me ndɔɔ'ti lə'ne. Kandi kagi kakin uwə ə tɔgi ningə təl kagi, adi yəl'gi uwəi lo kisi baji'ə'gi'ti.»

²⁰ Jeju təl el ɓay ene: «Ri ə m'a m'un m'ɔji'n Konbe lə Luwə wa?

* **13:14 13.14** Tekitaga 20.9-10; Ndukun ki nja joo 5.13-14

21 To tanan ki hum ki dene madi un loy'n nduji ki me keh mutə, ki ra adi nduji ki loy ba pəti in kin be.»

*Ta do row'ti ki mbəngirə
(Mat 7.13-14)*

22 Do row kaw'a Jerujalem'ti, Jeju ndo nya de'gi bebo'gi'ti ki ngann be'gi ki ində dana gangi səm'ti.

23 De madi dəj'ə ene: «Burəbe, de'gi nden ba par ə a aji wa?» Jeju el'de ene:

24 «Uwəi tɔgi'se ba kadi uri kəy ki tarow ki mbəngirə, tado adi m'el'se, de'gi ngayn a sangi kadi n'uri nan a asi el.

25 Loki be nje kəy a ində taa ə a uti takəy. Ningə ingi ki nanyi taga, a uləi ngirə kində takəy eyina: “Burəbe te takəy adi'je!”, ningə a el'de ene: “Ingi m'gər lo ki in səm'ti el.”

26 Ningə a eli'ə eyina: “J'uso nya sə'i num, j'anyi sə'i num, ta ndo nya de'gi tambalo'gi'ti me bebo'gi'ti lə'je tɔ.”

27 Ningə, a el'se ene: “M'gər lo ki in səm'ti el, ori rɔ'se kɔ rɔ'm'ti. Ingi pəti in njeramajel'gi.”

28 Low'ə'ti kin, a nanyi ge, a ngori ngangise ge, loki a oyi Abiraham ge, Isaki ge, Jakobi ge, ki njekeltakita Luwə'ti pəti me Konbe'ti lə Luwə. Ningə ingi a buki'se kɔ taga.

29 De'gi a indəi lo kuwə kadi'ti ge, ki lo kurkadi'ti ge, manga ge, holo ge, kadi rei sii ta nyakuso'ti Konbe'ti lə Luwə.

30 Nan, toki rɔta'ti, nje ki madi ki in nje ki gogi a təli nje ki kete nje ki madi ki in nje ki kete a təli nje ki gogi.»

Jeju elta ki do Jerujalem'ti

³¹ Dɔkagilo'ə'ti inbe kin ə, Parisi'gi madi rei ro Jeju'ti eli'ə eyina: «Ɔti kɔ rangi lo kin'ti, tado Erodi ge toli.»

³² Jeju el'de ene: «Ai eli tal busi kam, toki bone ki lo ti, m'nji m'tuwə ndil'gi ki majel ə m'nji madi de'gi lapiya to. Ningə ndo ki nja mutə ə m'a tolta kulə lə'm.

³³ Nan in gorow'ə'ti kadi m'un tarow lə'm me ndo'ti ki bone, ndo ki lo ti'ti ki ndo ki nja mutə, tado in nya ki gorow'ə'ti el kadi njekeltakita Luwə'ti, oyi Jerujalem'ti el.

³⁴ «In de'gi ki Jerujalem'ti, in de'gi Jerujalem'ti, in ki nje tol de'gi ki njekeltakita Luwə'ti, in nje tilə de'gi ki Luwə ulə'de adi'se ki mbal toli'de. Nja bann ə m'ge kaw'se toki konkunjə a kaw'n ngann'ne'gi ginn bagi'ne'ti kin be nan ɔdi el.

³⁵ Ningə ki ne kin, m'in Luwə m'a m'inyə kəykawnan lə Luwə lə'se kɔ. Tado adi m'el'se madi oyi, a oyi m'in el nga, biti ndo ki a eli eyina: «Njangi do in do de'ti ki a re me to Burəbe'ti.»

14

Jeju adi lapiya de ndo kɔrkon'ti

¹ Ndo kare, Jeju aw me kəy'ti lə njekundo Parisi'gi kare tado kuso nya, ndo kɔrkon'ti. Parisi'gi isi ndəi manji Jeju.

² Dingəm kare ki nje monyi ro ti ə ra non'a'ti.

³ Jeju dəji njendo ndukun'gi ki Parisi'gi ene: «Ta row to kadi de adi lapiya de ndo kɔrkon'ti eke goto?»

⁴ Nan tæli rai keke, de elta el. Jeju tæl rɔ'ne rɔ nje monyi rɔ ti'ti, ad'a lapiya ə el'ə ad'a aw.

⁵ Ningə el'de ene: «Nan dann'se'ti anyi ngonn'o eke mangi li'ə osi bolo be'ti ndɔ kɔrkon'ti ə un'ə tanan'ti non el wa?»

⁶ Ningə lo kadi iləi'ə ta'ti kin goto.

Ta ki ɔjido nje kɔjirɔ'de lo barnan'ti

⁷ Loki Jeju oo kadi de'gi ki bari'de mbəti lo kisi ki kete ningə el'de kujita ene:

⁸ «Loki de madi bar'i lo nyakusɔ tanan'ti, ononyi kadi sangi lo ki kete isi'ti, dɔmaji ə, bari de ki kɔsigon li'ə utə yan'i səm'ti tɔ!

⁹ Ningə kadi nje bar'se joo pəti kakin re, el'i ene: "Ində taa ə inyə lo kisi kin adi mad'i." Ningə ki rɔsɔl ki ngayn ə a aw kadi isi'n lo ki gogi'ti.

¹⁰ Nan loki de madi bar'i, maji kadi aw isi lo ki gogi'ti, adi nje bar'i inbe ə re el'i ene: "Madi'm ində taa re isi kete yo." Be ə a in kɔsikurə lə'i takum mad'i'gi'ti pəti ki bari'de lo nyakusɔ'ti sə'i.

¹¹ Toki rɔta'ti, de ki un dɔ'ne ta, ə a uləi dɔ'a nanga. Ningə de ki nje sɔl dɔ'ne ə, a uni dɔ'a ta tɔ.»

Bar njendoo'gi lo nya kusɔ'ti

¹² Go'ti ningə Jeju el de ki nje bar'a ene: «Loki ra nyakusɔ rɔnel ki ngayn be kin, ki kada eke ki losɔl'ɔ, ononyi kadi bar mad'i'gi ki ngannkon'i'gi ki noj'i'gi, eke nje gədi kəy be lə'i ki njenyakingə'gi. Tado ingi kaa a bari'nu ndɔ madi'ti ə a adi'nu nya ki ndɔ ki ra adi'de kin gogi tɔ.

13 Nan loki ra nyakuso ronel ki ngayn be kin, maji kadi bar njendoo'gi ki nje'gi ki ta ro'de asi nan el ki nje mote'gi, ki njekumto'gi.

14 Ningə ro'i a nəli tado a ingəi nya kadi ugəi'nu gogi el. Toki rota'ti, Luwə a ugəi ndo ki a te ki njera nya ki dana lo koy'ti.»

Bar de'gi kibo lo nyakuso'ti
(Mat 22.1-10)

15 Loki oyi ta kin ningə, ki kare dann de'gi'ti ki sii lo nyakuso'ti el Jeju ene: «Ronel a in ki de ki a so nya me Konbe'ti lə Luwə!»

16 Jeju təl el'ə ene: «Ndo kare, dingəm madi ra nyakuso kibo bari'n de'gi ngayn.

17 Dəkagilo kuso nya'ti, ningə ulə njekulə lə'ne adi el de'gi ki bar'de kakin ene: “Rei! Nyakuso oy nga.”

18 Nan de'gi pəti ki bari'de kakin, kare kare, uləi ngirə kadi dəji mesol. In ki dəkete el'ə ene: “M'ndogi lo ndoo ngosine bay ə kadi m'aw m'oo. Nja'i ba adi me'i sol do'm'ti.”

19 In ki rangi ene: “M'ndogi mangi'gi dogi ngosine bay, m'a m'aw kadi m'nan'de m'oo. Nja'i ba, adi me'i sol do'm'ti.”

20 In ki rangi ene: “M'taa dene ngosine bay, lo kadi m'a m'aw goto.”

21 Njekulə təl aw ro be'ne'ti, el'ə ta'gi pəti ki eli'ə kin ad'a oo. Lo kin'ti wongi təl be nje kəy kakin adi el njekulə lə'ne ene: “Ində taa kalangi aw tambalo'gi'ti ki go row'gi bar njendoo'gi, ki de'gi ki ta ro'de asi nan el, ki njekumto'gi, ki de'gi ki nje mote'gi, re se'de.”

22 Nden go'ti ningə njekawkulə re el ene: "Be'm, ji ra nya'gi ki dəji kakin pəti, nan lo kisi nanyi bay."

23 Be'ə el'ə ene: "Ɔti aw taga dɔ row'gi'ti ki lo ndɔɔ'gi'ti, ində tɔgi dɔ de'gi'ti adi'de rei kadi me kəy lə'm rosi."

24 Toki rɔta'ti adi m'el'se, de kare mbunə de'gi'ti ki m'bar'de kete kin ki, a ɔdi nyakusɔ lə'm kin ta'ne'ti goto.»

*K'inyə nya'gi pəti tadɔ kun go Jeju
(Mat 10.37-38)*

25 Bulə de'gi ngayn isi njiyə ki Jeju dɔ row'ti. Təl ilə rəti ningə el'de ene:

26 «Re de madi re rɔ'm'ti ə ge'm utə baw'ne ki kon'ne el, ne'ne ki ngann'a'gi el, ngannkon'ne'gi ki konnann'ne'gi eke darɔ'ne inbe el, a asi k'in njendo lə'm el.»

27 Taa de ki un kagidəsi lə'ne ə njiyə go'm'ti el, a asi k'in njendo lə'm el tɔ.

28 Toki rɔta'ti, nan dann'se'ti ə loki aw to kində ndogi bɔr ki ngal ningə, isi nanga ulə kɔr nyara kulə'gi nan'ti, kadi n'oo ke n'a n'asi kadi n'tolta kulə kin kare inbe el wa?

29 Nan re ində ginn kəy ə tɔlta'a el ə, de'gi pəti ki a oy ginn kəy kin, a kogi dɔ'a'ti.

30 A eli eyina: «Oyi, dingəm ki tumginn kadi ində kəy, nan tɔg'ɔ asi kadi tɔlta'a el kin!»

31 Eke ngar ki ra ə loki isi aw kadi rɔ ki ngar madi'ne ki rangi ningə, isi nanga ə dəji ta rɔ'ne oo ke ki njerɔ'gi lə'ne ki dər dɔgi kare kin n'a n'aw n'ilə'n rɔ madi'ne ki isi re ki njerɔ'gi lə'ne ki in dər dɔ joo kin kare inbe el wa?

³² Re oo kadi tɔgi'ne a asi el ningə, a ulə dəji ta ngar madi'ne, tado sangi row lapiya, loki ndan ngal bay.

³³ Ta lə'se kaa to be tɔ. De ki in ndəkba tado k'inyə nyakingə'gi lə'ne el, a asi k'in njendo lə'm el.

Kati ki nəl'ə goto
(*Mat 5.13; Mrk 9.50*)

³⁴ «In gəri kadi kati in nya ki maji, nan loki nəl'ə goto, eke ri ə de a ra'n adi təl nəl gogi wa?

³⁵ Nya ki kadi de a ra'n goto. A maji tado dɔnangi el num, a maji tado nya ki a adi tɔgi dɔnangi kin el num tɔ. A buki'ə kɔ gidi lo'ti. De ki aw ki mbi'ne kadi oo'n ta, ningə kadi oo ta kin maji.»

15

Ta ki ɔjido ngonnn bati ki nanyi
(*Mat 18.12-14*)

¹ Njetalambo'gi ki njeramajel'gi, ɔti ki rɔ Jeju'ti kadi n'oyi dɔ ta li'ə.

² Parisi'gi ki njendo ndukun'gi barita, eli eyina: «uwə njeramajel'gi rɔ'ne'ti num sɔ nya se'de num!»

³ Ningə, Jeju el'de kujita kin:

⁴ Nan dann'se'ti ə re aw ki bati'gi bu ə ki kare nanyi ningə, a inyə ndəgə'gi ki dɔjikara gidə in jikara dɔ mu'ti, ə aw sangi in ki nanyi kin, biti kadi ingə bay taa el wa?

⁵ Loki təl ingə ningə, ki rɔnel un'ə ilə dam'ne'ti.

⁶ Ningə təl aw be. Bar madi'ne'gi ki nje gədi kəy lə'ne, el'de ene: «Rei rai ronel sə'm tado m'ingə bati lə'm ki nanyi!»

⁷ Be tə ə adi m'el'se, ronel a in ngayn me dōran'ti tado njeramajel kare ki inyə gorow njiyə'ne ki majel kə, utə nje'gi ki dana ki dōjikara gidə in jikara ki awi ki ndoo mbəl panjiyə'de el kin.

⁸ Ke, dene ki ra ə aw ki silə asi dōgi, ə ki kare nanyi, ningə ində por ta ngəl'ti eke utə me kəy sangi'n silə lə'ne, biti kadi ingə ta el wa?

⁹ Loki ingə nga ningə, bar madi'ne'gi, ki nje gədi kəy be lə'ne ə el'de ene: «Rai ronel sə'm tado m'ingə silə lə'm ki nanyi!»

¹⁰ Be tə ə, adi m'el'se, ronel in ngayn mbunə malayka'gi'ti lə Luwə tado njeramajel kare ki inyə gorow njiyə'ne ki majel kə.

Kujita ki ojido ngonn ki nje kaw kaya

¹¹ Jeju təl el bay ene: «Dingəm kare aw ki ngann'gi joo.

¹² In ki du el baw'ne ene: “Bai, adi'm nya nduwə lə'm.” Be ə baw'a lowə nyakingə lə'ne ngann'ne'gi ki joo.

¹³ Ndo ngayn el go'ti ningə, in ki du adi ndogi si'ə nya'gi pəti ki ingə, ə aw mbah me be'ti ki sanyi. Me be'ti kakin ə tuji ki nar lə'ne kə me kaya'ti ki ra.

¹⁴ Loki tuji ki nar lə'ne kakin pəti tigə ningə, bo bo osi me be'ti kakin. Ningə ulə ngirə kadi nya'gi pəti toi rə'a nga.

¹⁵ Aw ra kulə be lə de madi kare me be'ti kin non. Dingəm kakin ad'a kulə ngəm kəsongi'gi mu.

16 Bo kuso nyakuso læ kɔsongi'gi to me'ə'ti, nan de ki ad'a goto.

17 Be ə ulə ngirə kadi mərta, ningə el rɔ'ne ene: "Nje ra kulə'gi in bann be læ bai ə sɔi nya dum'de dum'de, ə m'in taa m'nji m'oy koy bo be wa!

18 M'a m'ində taa ə m'aw rɔ bai'ti m'a m'el'ə m'ene: <M'ra majel m'osi'n ta Luwə, ta m'os'i ta tɔ.

19 Masi kadi bari'm ngonni' el. Ra'm toki kare mbunə nje ra kulə'gi'ti læ'i be.>"

20 Be ə, ində taa osi row'ə təl kaw rɔ baw'ne'ti. Loki n'anyi sanyi ki kəy bay ningə baw'a oo ə, oo kumtondoo li'ə, ə ta on me'ə ngayn tado li'ə. Anyi ki ngodi tilə kum'ə, uwə rututu ə njuw ta'a.

21 Ngonn el baw'ne ene: "Bai m'ra majel m'osi'n ta Luwə num m'os'i inbe ta num tɔ, m'asi ta kadi bari'm ngonni' el."

22 Nan baw'a el nje ra kulə'gi ene: "In rei ki ku ki maji utə ndəgə'gi kalangi uləi rɔ ngonni'm'ti. Uləi ningə ngonni ji'ə'ti ə uləi sa nja'a'ti tɔ.

23 Rei ki ngonni mangi kibo mbul mbul tɔli'ə adi j'usɔi ji rai rɔnel.

24 Tado ngonni'm kin oy ə təl isi ki dɔ'ne taa. Nanyi ə in ki kingə!" Ningə uləi ngirə kadi rai rɔnel.

25 Dɔkagilo'ə'ti kin, ngonni'kon'a ki ngatɔgi in mu. Loki isi təl mu ə in ndəkba ki kəy ningə oo ndu nyakində'gi ki ndam'gi.

26 Bar nje ra kulə kare, ə dəj'ə ene ke ri ə ra nya wa.

27 Nje ra kulə kakin el'ə ene: "Ngonni'kon'i ə re ə baw'i adi tɔli ngonni mangi kibo mbul mbul tado təl ki lapiya."

28 Ngonn ki ngatogi ra wongi adi mbæti kaw køy. Baw'a te taga kadi sol me'æ ad'a ur køy.

29 Nan el baw'ne ene: "Oo bal ngayn æ m'nji m'ra kulæ mad'i, ndo kare ki m'mbæti tæl róm go ta'ti læ'i goto. Nan ndo kare ki adi'm ngonn binyæ be kaa m'ra'n ronel ki madi'm'gi goto.

30 Nan loki ngonn'i ki tuji nyakingæ læ'i do kaya dene'gi'ti kin re ningæ, tæl ngonn mangi kibo mbul mbul ad'a."

31 Ningæ baw'a el'æ ene: "In, ngonn'm, in sæ'm ne nan'ti, adi nya'gi pæti ki in yan'm in yan'i.

32 Nan in low'æ'ti kadi ji ra nyakuso ji ra'n ronel, tado ngonnkon'i kam oy æ tæl isi ki do'ne taa, nanyi æ in ki kingæ!"»

16

Kujita ki ojido njengæm nya ki røta'ti el

1 Go'ti ningæ Jeju el njendo'gi læ'ne ene: «Dingæm kare ki njenyakingæ aw ki njekindæ kum'ne go nya'gi'ti ki me køy'ti læ'ne non. De'gi rei eli'æ eyina: "Njengæm nya'gi læ'i isi tuji ki nyakingæ læ'i tigæ."

2 Nje køy bar nje ra kulæ læ'ne el'æ ene: "Ta ri æ m'nji m'oo do'i'ti am wa? Oji'm go nya'gi ki ojido kulæ læ'i ki me køy'ti adi'm m'oo. Tado lo kadi m'a mad'i indæ kum'i go nya'gi'ti læ'm ki me køy'ti goto nga!"

3 Njengæm nya el rø'ne ene: "Be'm ge kadi m'indæ kum go nyakingæ'gi'ti ki me køy'ti el nga kam, m'a m'ra ri nga am wa? Ndoo donangi æ, togi'm asi el. Kaw køy nya æ róm a sol'm.

⁴ M'gər nya ki m'a m'ra kadi de'gi a uwəi m'in ki rɔ'de'ti me kəy'ti lə'de loki be'm adi m'ində kum'm go nya'ti el."

⁵ Be ə, be nje ɓangi ulə ɓər'gi lə'ne kare kare. El nje ɓangi ki dɔkete ene: "ɓangi lə be'm in bann dɔ'i'ti wa?"

⁶ Nje ɓangi ki dɔkete kakin ene: "Ku hu ɓu kare." Ningə el'ə ene: "Ta makitu ɓangi lə'i ə isi nanga kalangi, ndangi me'ti dɔ mi."

⁷ Go'ti ningə el ki nungi ene: "In yan'i in bann wa?" Nje ɓangi ki nja joo el'ə ene: "Madi'm in saki geme ɓu kare." Ningə el'ə ene: "Un makitu ɓangi lə'i ə ndangi me'ti dɔjjoo."

⁸ Be njengəm nya ki ngom ulə tɔji dɔ'a'ti tado ra nya ki kumkədi. De'gi ki gəri Luwə el rai nya ki kumkədi ngayn me kulə ra'de'ti dann'de'ti utə ngann'gi lə kunjɪ.»

Luwə in ki nar

⁹ Ningə adi m'el'se: «Rai madi nan ki de'gi ki nyakingə ki ngom kin, kadi ndɔ ki goto ji'se'ti ningə, uwəi'se rɔ'de'ti lo kisi ki biti ki non'ti.»

¹⁰ De ki ra ki asi ta kadi de uwə kul'ə dɔ nya ki nden'ti, a asi kadi de uwə kul'ə dɔ nya ki boi'ti tɔ. De ki njera nya ki dana el me nya ki nden'ti, a ra nya ki dana el me nya ki boi'ti tɔ.

¹¹ In be ə, re de asi ra nya ki low'ə'ti el tado Mamon lə nyara ki dana el, eke nan a adi nyakingə ki rɔta'ti wa?

¹² Re de ra nya ki low'ə'ti el dɔ nya'ti lə de ki rangi, eke nan a adi yan'i ki sɔw dɔ'i inbe?

¹³ Nje ra kulə madi, ki a asi ra kuləɓər lə ngar'gi joo goto: re ɔsi ta ki kare ə, a ndigi ki

nungi, re kidi ki kare ə, a uwə ki ki nungi tɔ. A asi kadi rai bər lə Luwə num bər lə nar num el.

¹⁴ Parisi'gi ki njendigi ta lə nar, uwəi Jeju kogi loki oyi ta'gi kin pəti.

¹⁵ Ningə Jeju el'de ene: «Rai rɔ'se to de'gi ki njera nya ki dana be takum de'gi'ti. Nan Luwə gər me'se. Tado nya ki de'gi ɔsikurə ngayn takum'de'ti kin in nya kɔw takum Luwə'ti.

Ndukun ki Konbe lə Luwə

¹⁶ «Biti dɔkagilo'ti lə Jan Batisi, in dɔkagilo lə ndukun lə Moji ki de'gi ki njekeltakita Luwə'ti. De'gi iləi mbər Konbe lə Luwə to Poyta ki maji. De ki ra'a, ra ki togi'ne tado kandi me'ti.

¹⁷ On el kadi dɔran in ki dɔnangi a dəri kɔ utə kadi de ɔr ngonn kur ta ki me ndukun'ti lə Luwə kɔ.

¹⁸ Dingəm ki ra ki tuwə ne'ne ə ta in ki rangi, in njekuwə marum. Taa de ki nje taa dene ki ngaw'a tuwə kaa in njekuwə marum tɔ.

Kujita ki ɔjido njenyakingə in ki Lajar

¹⁹ «Dingəm kare ki njenyakingə ki njekulə ku ki ndole kas yɔl ki gat'a in ngayn in non. Ndo'gi kare kare pəti, isi ra rɔnel tado isi maji.

²⁰ Njendoo kare ki tɔ'a nan Lajar ki dobay ta rɔ'a, re to ta kəy'ti li'ə.

²¹ Ndigi kadi n'usɔ bunə nyakusɔ'gi ki tosi nanga ta tabilə'ti lə njemaji. Nan busi'gi kaa rei tonni ta dobay li'ə.

²² Ndo kare njendoo kakin oy, adi malayka'gi rei uni'ə awi si'ə kadi Abiraham'ti. Njemaji kaa re oy tɔ, adi duwi'ə.

23 Njemaji ingə kon me lo ki koo'ti ngayn, un kum'ne taa ningə oo Abiraham sanyi nu ki Lajar kad'a'ti to.

24 Njemaji kakin un ndu'ne ki taa ningə non ene: "Bai Abiraham, oo kumtondoo lə'm! Ulə Lajar adi ulə ta ngonn ji'ne mann'ti, kadi re'n soli'n ndonn'm tado m'ingə kon ngayn me por'ti kin."

25 Abiraham el'ə ene: "Ngonn'm, adi me'i olo do'ti toki ndoki ingə maji me donangi'ti, ə Lajar ingə nya ki to to. Ngosine, bori mann non kum'ə'ti, nan in, in me nya ki to'ti.

26 Ningə kibo utə, ngosine bolo be kibo to dann'je'ti sese, adi re ji ge kaa, lo kadi j'a dər səm'ti j'aw ro'se'ti goto. Taa, ingi kaa, a asi kadi dəri rei ro'je'ti el to."

27 Njemaji el ene: "Re in be ningə, nja'i ba, bai, ulə Lajar ad'a aw me kəy'ti lə bai.

28 Tado ndəgi ngannkon'm'gi nanyi non in mi bay, ə kadi aw ndər mbi'de kadi rei, tei lo kon'ti kin el nga."

29 Abiraham el'ə ene: "Ngannkon'i'gi rai ki ndukun ki Moji ndangi ki ta'gi ki njekeltakita Luwə'ti ndangi non. Maji kadi oyi do ndu'de!"

30 Nje maji ene: "In kin asi el bai Abiraham. Nan re, de madi in dann nje koy'gi'ti ne ə aw ingə'de ə a inyəi gorow njiyə'de ki majel kə."

31 Nan Abiraham təl el'ə ene: "Re oyi ta lə Moji el num, ta lə njekeltakita Luwə'ti el num ə, kin ə de in dann njekoy'gi'ti ə aw ro'de'ti kaa, a oyi ta li'ə to ta ki rəta'ti el bay!"»

17

Ta dɔ bulə de'gi'ti
(*Mat 18.6, 7; Mrk 9.42*)

¹ Jezu el njendo'gi lə'ne ene: «Lo kadi de'gi a osi me majel'ti el goto. Kumtondoo in dɔ de'ti ki majel re ki takul'ə.

² A in soti ngayn bay tado li'ə kadi dɔ'i mbal kusi ko mində'ti, ə iləi'ə me ba'ti, utə kadi ra adi ki kare dann ngann'gi'ti ki du kin osi.»

³ Indəi kumkədi dɔ rɔ'se'ti! Re ngonkon'i ra majel ə, maji kadi ndang'a dɔ'ti, re inyə kuləra'ne ə, inyə go majel li'ə ko ad'a.

⁴ Re ra majel sə'i nja siri me ndo'ti ki kare kaa, re rɔ'i'ti nja siri dəji k'inyə go ko ə, inyə go ko ad'a.

Kunme ki nden to kandi mutardə be
(*Mat 17.20*)

⁵ *Njekawkulə'gi eli Burəbe eyina: «Ilə kunme dɔ mad'a'ti lə'je adi'je.»

⁶ Ə Burəbe el'de ene: «Toki rɔta'ti, re awi ki kunme ki in ndikiri ba to kandi kagi, ki bari'ə mutardə kin be mindi kaa, asi kadi eli kagi mbaykote kam eyina: Ɔr ki ngirə'i ba ə aw man rɔ'i me ba'ti» ə a təl rɔ'ne go ta'ti lə'se.

Kulə lə njekuləbər

⁷ «Re de madi dann'se'ti aw ki nje ra kulə madi ki in nje ndoo eke in njengəm bati'gi. Loki təl mu re ningə, ke a el'ə ene: “Re kalangi isi nanga, so nya wa?”

⁸ Jagi, a el'ə ene: “Ra go nyakuso lə'm ki kad'a. Ningə mbəl ku ki rɔ'i'ti, ə re adi'm nyakuso. Loki

m'njɔ nya num, manyi nya num ningə, sɔ yan'i num, anyi yan'i num tɔ."

⁹ A ra oyo njekulə lə'ne tado təl rɔ'ne go ndu'gi'ti lə be'ne? Jagi a in be el!

¹⁰ Ta lə'se kaa to be tɔ. Loki rai nya'gi pəti ki Luwə un ndu'ne kadi rai ningə maji kadi eli eyina: "J'in nje ra kulə'gi ki nda'je goto, ji ra kulə ki maji kadi ji ra."»

Jeju adi lapiya njebanji'gi dɔgi

¹¹ Dɔ row kaw'a Jerujalem'ti, Jeju dər mbunə bebo Samari ki Galile'ti.

¹² Loki isi ur me ngonn be'ti to kur bay ə, njebanji'gi dɔgi iləi ta'a. Adi ndan'de ngal si'ə jɔ, ə rai lokati.

¹³ Uləi ngirə kadi nonyi dɔ'a'ti ki ndu'de kibo eyina: «Jeju, njendo, oo kumtondoo lə'je!»

¹⁴ Loki oo'de ningə el'de ene: «Ai ɔji rɔ'se njekujənyamosi kadikare'gi*!» Dɔ row kaw de'ti ne bay par ə, ingəi rɔ'de ar njay.

¹⁵ Ki kare dann'de'ti loki oo kadi ingə lapiya nga ningə, təl dɔ nja'ne'ti, ki kulə tɔji dɔ Luwə'ti, ki ndu'ne kibo.

¹⁶ Osi nja Jeju'ti, ɔsi nati non'ne nanga, ra'a oyo. Dingəm kakin in de ki Samari'ti.

¹⁷ Jeju el ene: «Njebanji'gi ki dɔgi pəti ki rɔ'de ar njay, eke nje ki jikara awi ra wa?»

¹⁸ Mbunə'de'ti pəti, de kare ki təl re ulə tɔji dɔ Luwə'ti goto, nan de ki in Juwipi el kin ki kar'ne ba par!

¹⁹ Ningə Jeju el de ki Samari'ti kakin ene: «Ində taa aw, tado kunme lə'i aj'i.»

* **17:14 17.14** Lebitiki 14.2-3

Ta ki ojido Konbe læ Luwə
(Mat 24.23-28,37-41)

²⁰ Ndo kare Parisi'gi daji Jeju ta ki ojido dokagilo re Konbe læ Luwə. Jeju el'de ene: «Konbe læ Luwə a re to nya ki de'gi a oyi'ə ki kum'de jaja el.

²¹ A in ki k'el k'ene: “Oyi in yo bo”, eke: “In ne bo el.” Toki rōta'ti Konbe læ Luwə in dann'se'ti nga.»

²² Go'ti ningə el njendo'gi ene: «Ndo madi a re non ki a ndingəi ngayn kadi oyi ndo kare me ndo'gi'ti læ Ngonn De, nan lo kadi a oyi goto.

²³ Ningə a eli'se eyina: “Kirisiti in ne”, eke “Kirisiti in nu!” kadi ai! Ononyi'se kadi anyinan ngodi ki low'ə'ti!

²⁴ Ningə, toki ndi təl ə lo ar njay njay in dow dōran'ti ki kare te'n dowə'ti ki nungi kakin ə, ndo re'm m'in Ngonn de kaa a to be to.

²⁵ Nan kete non təl'ə'ti, maji kadi Ngonn De ingə kon ngayn, kadi de'gi ki dokagilo'ti ki bone kin mbəti m'in bay taa.

²⁶ Ningə, ko nya'a ki ra nya dokagilo'ti læ Nuwe kin ə, be to'a a ra'n nya ndo re'm'ti m'in Ngonn de to.

²⁷ De'gi soi nya ge, anyinan nya ge, taai nan ge, adi ngann de'gi taai ngaw ge, biti ndo'ti ki Nuwe ur'n me tokibo'ti. Go'ti ningə mann kon kibo re tuji de'gi pəti†.

²⁸ A to to nya ki ra nya dokagilo'ti læ Loti be to: De'gi soi nya num, anyinan nya num, ndogi nya'gi num, lawi nya'gi num, manyi kagi'gi num ə rai kəy'gi num to.

† 17:27 17.27 Lo tum ginn nya'gi 6.9-7.24

29 Nan ndo ki Loti te'n me bebo'ti ki Sodom, Luwə adi ndi por ki babur ki in doran'ti on de'gi tol'de pəti‡.

30 Ndo ki m'in Ngonn de m'a te'n bus kaa, be to'a nya'gi a rai nya to.

31 Me ndo'a'ti kin de ki in do kəy'ti ə, a ur nanga tado kəy nya'gi lə'ne ki me kəy'ti te'n taga el. Be to ə, de ki ra me ndoo'ti kaa a təl re be el to.

32 Adi me'se olo do nya'ti ki te do ne Loti'ti, ki ilə rəti ə ingə koy kin§.

33 De ki sangi kadi n'aji rə'ne ki non'ti, a ilə rə'ne ko. Nan de ki ilə rə'ne ko tado lə'm ə, a ngəm rə'ne ki non'ti to.

34 Adi m'el'se, me kondə'a'ti kin, de'gi joo toi do tirə'ti ki kareba ningə, a uni ki kare, a inyəi ki nungi.

35 Dene'gi joo, a uri nya nan'ti, a uni ki kare ə, a inyəi ki nungi.

36 [Dingəm'gi joo, a rai kulə me ndoo'ti ki kare ə, a uni ki kare ə a inyəi ki nungi.]»

37 Ningə, njendo'gi dəji'ə eyina: «Burəbe, lo ki ra'ti ə, nya'gi kin a rai nya'ti wa?» El'de ene: «Lo ki ninn to'ti ə, mal'gi a kawinan səm'ti.»

18

Kujita ki ojido njegangi ta ki dene ki njen-gawkoy

1 Jeju el kujita njendo'gi lə'ne kadi ndo'n'de, kadi elita ki Luwə ta ta, um kadi wongi ra'de go'ti el.

‡ 17:29 17.29 Lotum 18.20-19.25 § 17:32 17.32 Lo tum ginn nya'gi 19.26

² El ene: «Njegangi ta kare isi bebo'ti madi non. Njegangi ta kakin bol Luwə el num, ta ilə koji dɔ de'ti el num tɔ.

³ Me bebo'ti kakin ə, dene kare ki njengawkoy si'ti non tɔ. Dene kakin re ki dokagilo'gi pəti el'ə ene: “Gangi ta lə'm ki to mbunə'm'ti ki nje ta lə'm kin adi'm.”

⁴ Njegangi ta kakin mbəti Dokagilo ngayn. Nan təl elta rɔ'ne ene: “Re m'bol Luwə el num, ta m'ilə koji dɔ'de madi'ti kare el kaa,

⁵ dene ki njengawkoy kam njuwə'm ngayn. Maji kadi m'gangi ta li'ə mad'a, kadi təl re gogi ndɔ ki rangi'ti, to dɔ'm bay el nga.”»

⁶ Burəbe el dɔ'ti ene: «Maji kadi oyi dɔ ta ki njegangi ta ki gorow'ə'ti el kin maji.

⁷ Ke oyi kadi Luwə a gangi ta ki dana adi nje ki mbəti'de, ki sii nonyi dɔ'a'ti kada ge kondɔ ge kin el wa? A isi gərərə ba dɔ ra se'de'ti wa?

⁸ Adi m'el'se, a gangi ta lə'de kalangi ba. Nan ndɔ ki Ngonn De a re, ke a ingə kunme dɔnangi'ti bay wa?»

Parisi ki njetalambo

⁹ Jeju el kujita ki dɔ nje'gi ki oyi rɔ'de to de'gi ki dana ə kidi ndəgi de'gi.

¹⁰ Ene: «Dingəm'gi joo, rai Kəy'ti lə Luwə tado kelta ki Luwə; ki kare in Parisi, ki nungi in njetalambo tɔ.

¹¹ Parisi in ra ta ə elta ki ɔjido rɔ'ne me'ne'ti ene: “Luwə lə'm, m'ra'i oyo tado m'in to to ndəgi de'gi ki nje bogi'gi eke njera nya'gi ki dana el, ki njekuwə marum, taa to njetalambo kam el.

12 Me ndo'ti ki siri, m'ogi ro'm nyakuso nja joo. Madi Luwə ki kare me ki dogi'ti, me nyakingə'gi'ti lə'm pəti tigə.”

13 Nan njetalambo ɔsi ro'ne ngərəngi nu, kun kaa ge kun kum'ne ki dɔran'ti el. Ningə ində kadi'ne ray ray ə, el ene: “Luwə lə'm oo kumtondoo lə'm tado m'in njeramajel!”

14 Adi m'el'se, in njetalambo ə təl aw bə lə'ne ningə Luwə tudə de'ti ki dana, um Parisi el. Tado de ki un do'ne ta, ə a uləi do'a nanga; nan de ki sol do'ne ə, a uni do'a ta to.»

*Jeju ində ji'ne do ngann'gi'ti ki du
(Mat 19.13-15; Mrk 10.13-16)*

15 Ngann'gi ki kasi inbe kin kaa de'gi rei se'de ro Jeju'ti kadi njangido'de. Nan loki njendo'gi oyi nya kin ningə, ndangi'de.

16 Nan Jeju adi rei ki ngann'gi ki du ro'a'ti ningə el ene: «Inyəi ngann'gi ki du adi rei ro'm'ti, ononyi'se kadi ogi'de tarow, tado Konbe lə Luwə in nya de'gi ki toi to ngann'gi ki du be.

17 Toki ro'ta'ti adi m'el'se, de ki taa Konbe lə Luwə to gonni ki du be el ə, a ur me'ti el ratata.»

*Basa ki njenyakingə
(Mat 19.16-30; Mrk 10.17-31)*

18 Kibo lə Juwipi'gi kare, dəji Jeju ene: «Njendo ki nje hal ki maji, in ri ə m'a m'ra ə m'a m'ingə'n kaji ki to biti ki non'ti wa?»

19 Jeju el'ə ene: «Tado ri ə bari'm de ki maji wa? De kare ki maji goto, nan Luwə ki kar'ne ba par ə in de ki maji.

20 In gər mbərkikində'gi læ Luwə ki ene: «A uwə marum el, a təl de el, a bogi el, a mannaji ki ngom dɔ mad'i'ti el, a ɔsikurə baw'i ki kon'i*.»»

21 Ningə dingəm təl el Jeju ene: «Nya'gi kin pəti m'təl rɔ'm go'ti dɔkagilo kulə ngirə basa'm'ti nu bitɪ bone.»

22 Go ta'gi'ti kin Jeju el'ə ene: «Nya kare be ə nanyi kadɪ in ra bay: Aw adi ndogi sə'i nyakingə'gi læ'i pəti tigə, ə lowə nar'a njendoo'gi, ə a aw ki nyakingə'gi ngayn me dɔran'ti, ə un go'm!»

23 Nan loki dingəm oo ta kin, kum'ə diw kururu, tado in de ki nyakingə li'ə in ngayn.

24 Loki Jeju oo'ə, un kum'ne oo'n'ə ningə el ene: «In nya ki ngan ngayn ki rɔ njenyakingə'gi kadɪ uri me Konbe læ Luwə.»

25 In nya ki ngan ngayn inbe kadɪ jambal ur bolo konn kur nya'ti, nan a ngan ngayn utə in kin bay kadɪ njenyakingə ur Konbe læ Luwə.»

26 Nje ki si oyi dɔ ta læ Jeju eli eyina: «Nga kin ə in be ningə, nan ə asi kadɪ ingə kaji wa?»

27 Jeju ilə'de'ti ene: «Nya ki de asi ra el, Luwə asi kadɪ ra.»

28 Piyər el'ə ene: «Nga j'in, ki j'inyə nyakingə'gi læ'je pəti ə j'un go'i.»

29 Jeju el'de ene: «Toki rɔta'ti adi m'el'se, re tado Konbe læ Luwə, de madi, inyə kəy læ'ne, ne'ne, ki ngannkon'ne'gi, ki baw'ne kon'ne, ki ngann'ne'gi,

30 ə, a ingə dɔ'ti ngayn utə ki kete bay, dɔkagilo'ti ki bone, taa dɔkagilo'ti ki a re, a ingə

* **18:20 18.20** Tekitaga 20.12-16; Ndukun ki nja joo 5.16-20

kaji ki a to biti ki non'ti.»

*Jeju elta ki do koy'ne'ti ki kində'ne lo koy'ti
(Mat 20.17-19; Mrk 10.32-34)*

³¹ Jeju bar njendo'gi lə'ne ki do'gi gidə in joo ki ro'ne'ti, ningə el'de ene: «Oyi, j'isi j'awi ki Jerujalem'ti, nya'gi pəti ki de'gi ki njekeltakita Luwə'ti, ndangi ojido'm m'in Ngonn de, a tolita'de.

³² Tado, a uləi m'in ji de'gi'ti ki in Juwipi'gi el, kadi to kogi do'm'ti ge, a taji m'in ge, taa a tuwi mann ta'de do'm'ti num to.

³³ Go'ti, loki indəi'ə ki ndəy ningə, a toli'ə. Ndo mutə tum ginn'ə ndo koy'o'ti a te lo koy'ti.»

³⁴ Nan nya kare ki njendo'gi gəri me ta'ti kin goto. In ta ki to lo kiyəro'ti ro'de'ti. Gəri me ta ki Jeju ge kel'de el.

*Jeju adi njekumto oo lo Jeriko'ti
(Mat 20.29-34; Mrk 10.46-52)*

³⁵ Loki Jeju in ndəkba ki bebo Jeriko ningə, njekumto madi isi ngangı row'ti non, isi koy nya.

³⁶ Loki njekumto oo kah bulə de'gi ki isi indəi dəri bur bur ningə, dəji ta ke ri ə ra nya wa.

³⁷ Eli'ə eyina: «Jeju ki Najaretı ə isi ində dər.»

³⁸ Njekumto ulə ngirə kadi un ndu'ne ki ta, ə non ki to'gi'ne, ene: «Jeju ki Ngonnkaw Dabidi†, oo kumtondoo lə'm!»

³⁹ De'gi ki nje njiyə kete non de'gi'ti ndangi'ə kadi uti ta'ne, nan kadibe bay ə njekumto un ndu'ne ki taa do mad'a'ti ene: «Ngonnkaw Dabidi, oo kumtondoo lə'm!»

† **18:38 18.38** Gonyi Mrk 10.47 ki ta ki do'ti ginn makitu'ti nanga.

⁴⁰ Jeju ra lokati ə un ndu'ne kadi rei si'ə rə'ne'ti. Loki re rə'a'ti ndəkba ningə, Jeju dəj'ə ene:

⁴¹ «In ri ə ge kadi m'ra mad'i wa?» Njekumtə el'ə ene: «Burəbe, m'ge kadi kum oo lo!»

⁴² Jeju el'ə ene: «Oo lo! Kunme lə'i aj'i nga.»

⁴³ Par ə, low'ə'ti non kum'ə oo lo adi un go Jeju ki kulə təji də Luwə'ti ta'ne'ti. Loki bulə de'gi oyi nya kin ningə, uləi ngirə kəsikurə Luwə.

19

Jeju ingi ki Jaka

¹ Loki Jeju ur me be'ti ki Jeriko ə isi ində dər ningə,

² dingəm ki njenyakingə kare ki tə'a nan Jaka, ki in ki boi lə njetalambo'gi isi non.

³ Dingəm kin sangi kadi n'oo ke Jeju in nan dana wa, nan lo kadi oo Jeju goto, tadə bulə de'gi, taa in de ki gəji tə.

⁴ Be ə, anyi ngodi kete, aw ala də kagi mbaykote'ti, kadi n'oo Jeju ki a dər ki row ki low'ə'ti kin.

⁵ Loki Jeju re te low'ə'ti kakin ningə, un kum'ne ki taa, el Jaka ene: «Jaka, ur nanga ne kalangi, tadə m'in m'a m'nji me kəy'ti lə'i bone.»

⁶ Lo kin'ti, Jaka ur nanga kalangi, uwə Jeju rə'ne'ti ki rənel.

⁷ De'gi pəti ki oyi nya kin, barita də Jeju'ti eli eyina: «Aw isi be lə njeramajel.»

⁸ Nan Jaka ra taa, el Burəbe ene: «Burəbe, m'a m'adi nusi nyakingə lə'm njendoo'gi. A kin ə re m'taa nya lə'de ki aldə maji ə, m'a m'təl m'ugə bang'a gogi nja sə.»

⁹ Lo kin'ti Jeju ene: «Bone Njekaji de'gi ur me kəy'ti lə'i, tado in kaa in ngon n kaw Abiraham to.

¹⁰ Tado ki rōta'ti, Ngonn de re kadi sangi de'gi ki nanyinan, aji'de.»

*Kujita do bə'r'gi'ti ki mutə
(Mat 25.14-30)*

¹¹ Loki de'gi uri mbi'de sii oyi ta ki Jeju isi el'de ba bay ningə, Jeju un kujita kare ta'ne'ti kadi el'de. Jeju in ndəkba ki Jerujalem adi de'gi oyi kadi konbe lə Luwə a ɔdi rɔ'ne low'ə'ti non.

¹² El'de ene: «Dingəm kare ki oji'ə me maji'ti isi aw be madi'ti ki sanyi kadi indəi jɔgi konbe do'a'ti bay taa to təl.

¹³ Be ə, kete bay taa kadi aw, bar njekulə'gi lə'ne dɔgi, adi de ki ra dann'de'ti mbal ɔr kare, ningə el'de ene: “Tai, təli ji'se biti kadi m'təl m're m'ingə'n'se.”

¹⁴ Nan de'gi ki me be'ti li'ə mbəti go'ə'ti, in ginn'ə'ti kan, ə uləi de'gi go'ə'ti eli eyina: “Ji ndigi el kadi de kin re isi ngar do'je'ti.”

¹⁵ Be kaa, indəi jɔgi ngar do'a'ti. Be ə, loki təl re be ningə, bar nje ra kulə'gi lə'ne ki adi'de nar kakin kadi n'oo ke in ri ə rai wa.

¹⁶ De ki dəkete re, ningə el ene: “Be'm, nar ɔr ki kare ki adi'm kaa, nyi m'ingə dɔgi do'ti kin.”

¹⁷ Ə ngar el ene: “Maji ngayn, in njekulə ki maji. Ningə toki ra'n nya ki low'ə'ti me kində kum go nya'ti ki nden be, m'indəi nje konbe do bebo'gi'ti ki dɔgi.”

¹⁸ De ki nja joo re, ningə el ene: “Be'm, nar ɔr ki kare ki adi'm kaa, nyi m'ingə mi do'ti kin.”

19 Ə ngar el'ə ko ta inbe kakin ene: "In isi to nje konbe dɔ bebo'gi'ti mi."

20 In ki rangi re ningə el ene: "Be'm, oo nar ɔr lə'i ki kare ki adi kaa nyi to kin, m'aw m'ngəm ta ku'ti dangi m'ad'a to.

21 Tado m'bol'i, in de ki ngan ngayn: nya ki ində el kaa un num, nya ki duw el kaa ujə num."

22 Lo kin'ti ngar el'ə ene: "In njekulə ki majel. Ningə m'a m'gangi ta dɔ'i'ti ki ta ki te ta'i'ti inbe. In gər maji kadi m'in de ki ngan ngayn: nya ki m'ində el kaa m'un num, nya ki m'duw el kaa m'ujə num.

23 Nga ra bann be ə re a ində nar lə'm lo ngəm nar'ti el wa? Re ində lo ngəm nar'ti ə, m'təl m're kin ə m'a m'ingə mann'a dɔ'ti."

24 Go'ti ngar el de'gi ki rai low'ə'ti non ene: "Tai nar ɔr ki kare ki ji'ə'ti kin adi in ki awi'n dɔgi kin."

25 Ə de'gi eli ngar eyina: "In kam aw ki nar ɔr dɔgi nga."

26 Nan ngar el'de ene: "M'el'se toki, de ki aw ki nya, a adi'ə dɔ'ti, nan de ki awi'n el, in ki nden inbe ki awi'n kin kaa a tai ji'ə'ti bay.

27 Ningə njeban'gi lə'm, ki mbeti kadi m'in ngar dɔ'de'ti, rei se'de, tɔli'de takum'ti ne."»

Jeju ur Jerujalem'ti ki kɔsikurə

(Mat 21.1-11; Mrk 11.1-10; Jan 12.12-16)

28 Go ta'gi'ti kin, Jeju gangi kete non bulə de'gi, un row ki kaw ki Jerujalem.

29 Loki Jeju re te ndəkba ki be ki Betipaje in ki be ki Betani, ki kaw ki kadi mbal'gi'ti ki bari'de mbal kagi Buni'gi kin ningə, ulə njendo'gi joo.

³⁰ El'de ene: «Awi me ngonn be'ti ki ra non'se'ti kam. Loki a uri ki me be'ti, a ingəi ngonn koro ki do'i'ə adi ra. In ngonn koro ki de ala gidə'ti nja kare el bay. Tuti'ə, in rei si'ə adi'm'in.

³¹ Ə re de madi dəji'se ene: “Tado ri ə isi tuti ngonn koro kin wa?” Ə a eli'ə eyina: Tado “Burəbe ə ge'ə.”»

³² Nje ki Jeju ulə'de kakin awi ningə nyi, ingəi nya'gi inbe toki Jeju el'n'de.

³³ Be ə, tuti ngonn koro kakin ningə, be nje koro'gi dəji'de eyina: «Tado ri ə tuti ngonn koro kin wa?»

³⁴ Ningə njendo'gi iləi'de'ti eyina: «Burəbe ə ge'de.»

³⁵ Loki rei ki ngonn koro kakin adi Jeju ningə, ləwi ku'gi lə'de gidə'ti ə adi Jeju ala isi do'ti.

³⁶ Kəti inbe ki isi ətə aw kete kete kin ningə, de'gi mbalayi ku'gi lə'de do row njiyə'ti.

³⁷ Loki Jeju isi re ndəkba ki Jerujalem'ti ki row ki in ki do mbal kagi Buni'gi'ti kin ningə, bulə njendo'gi li'ə pəti, rə'de nəl'de ngayn adi uni ndu'de ki taa, piti Luwə tado nyakəji'gi pəti ki ra adi oyi ki kum'de.

³⁸ Piti Luwə eyina:

«Kadi Luwə njangi do ngar ki re me to Burəbe'ti! Kadi lapiya re ki do dəran'ti, ə təji in ki do Luwə'ti ki nje kisi dəran'ti to.»

³⁹ Parisi'gi madi ki in dann bulə de'gi'ti eli Jeju eyina: «Burəbe, ndangi njendo'gi lə'i adi uti ta'de.»

⁴⁰ Ə Jeju el'de ene: «M'el'se m'adi oyi, re ingi uti ta'de kaa, gagi mbal'gi a singəi səkitə.»

Jeju non tado bebo Jerujalem

⁴¹ Loki Jeju ində dɔ be ki Jerujalem ndəkba ə un kum'ne oo'n'ə ningə mann non re kum'ə'ti.

⁴² Mann non re kum'ə'ti adi el ene: «Kin ə re dɔkagilo'gi ki, bone kin, in kaa in gər row lapiya kin ə re a in soti sə'i, nan kum'i te dɔ'ti el.

⁴³ Ndo'gi ki ngan a rei non kadi njeban'gi lə'i a uləi nan gugi dɔ'i, a iləi nan ki ta tɔ row'gi pəti, a uti nu nguy lo kadi a te goto.

⁴⁴ A budi'nu nanga mur mur ki de'gi lə'i. Mbal madi ki kadi de a inyə adi isi dɔ mad'a'ti goto. Tado kum'i te dɔ dɔkagilo'ti ki Luwə re'n kadi ra'n sə'i kin el.»

Jeju me Kəy'ti lə Luwə

(Mat 21.12-13; Mrk 11.15-19; Jan 2.13-16)

⁴⁵ Go'ti, Jeju aw ur nati Kəy'ti lə Luwə, ilə rɔ'ne tuwə njelaw nya'gi səm'ti kɔ.

⁴⁶ Ningə el'de ene: «Ndangi me makitu'ti lə Luwə eyina: “Kəy lə'm a in kəy kelta ki Luwə, nan ingi, təli'ə lokiyəɔ'ti lə njebogi'gi yo.”»

⁴⁷ Ndo'gi pəti, Jeju ndo de'gi nya me Kəy'ti lə Luwə. Lo kin'ti, kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi ki njendo ndukun'gi, ki njekundo de'gi me be, sangi row kadi n'toli Jeju,

⁴⁸ nan gəri row'ə el, tado bulə de'gi indəi mbi'de maji ngayn go ta'ti li'ə.

20

Tɔgi lə Jeju

(Mat 21.23-27; Mrk 11.27-33)

¹ Ndo kare, Jeju sii ndo de'gi nya me Kəy'ti lə Luwə, ilə'n mbər Poyta ki maji ningə, kibo'gi lə

njekujönyamosi kadikare'gi ki njendo ndukun'gi ki ngatögi'gi, tei non rei.

² Loki rei ningə dəji'ə eyina: «El'je adi j'oo, in ki tōgi ki in ra ə isi ra'n nya'gi kin be wa? Ə nan tō a adi ndu'ne ə isi ra'n wa?»

³ Ə Jeju təl el'de ene: «M'in kaa m'a m'dəji'se ta kare kadi eli m'in.

⁴ In nan ə ulə Jan kadi ra de'gi batəm wa? In Luwə eke in de'gi?»

⁵ Nan təli mərita dann'de'ti eyina: «Re j'eli'ə j'ene: “In Luwə ə ulə” a dəji'je ene ke ra bann ə j'un me'je j'ad'a el wa?

⁶ A kin ə re j'eli j'ene: “In de'gi ə uləi Jan” ə, bulə de'gi ba pəti a tiləi'je ki mbal təli'je, tado gəri maji ngayn kadi Jan in njekeltakita Luwə'ti.»

⁷ Be ə təli eli Jeju toki n'gəri de ki ulə el.

⁸ Ə Jeju ilə de'ti ene: «Re in be ə, m'in kaa m'a m'el'se tōgi ki m'nji m'ra'n nya'gi kin el tō.»

Kujita dō nje ra kulə ndōō nju'ti

(Mat 21.33-46; Mrk 12.1-12)

⁹ Go'ti, Jeju ilə rō'ne elta bulə de'gi me kujita'ti kin ene: «Dingəm kare uwə ndōō nju ningə; dō'i tanan'ti ki de'gi ki nje ra kulə nju kadi to rai kulə adi'ə, ə kagilo'ə'ti ə kanyi nan nya'a ningə, ətə aw mbah ki go'ə ngal.

¹⁰ Loki kagilo kujə kandi nju asi ningə, ulə bər lə'ne kare kadi aw taa kandi nya ndōō nju kakin, ki in yan'ne ji njerakulə'ti adi ne. Nan loki bər aw ningə, nje ra kulə'gi, tindəi'ə ngayn, ə tuwəi'ə adi təl ki ji'ne kare aw.

¹¹ Njendōō təl ulə bər ki rangi bay. Nan in kaa, tindəi'ə ge taji'ə ge, ə tuwəi'ə adi təl ki ji'ne kare aw.

12 Be kaa dingəm kakin təl ulə bər ki nja mutə bay. Ningə in ki nja mutə kin, in kaa nje ra kulə'gi kakin tindəi'ə, adi'ə do, ə tuwəi'ə adi'ə aw.

13 Lo kin'ti, be njendoo dəji ta rə'ne ene: "In ri ə kadi m'ra wa. M'a m'ulə ki ngonn'm ki dingəm ki njendigi lə'm ngayn kin. Domaji, a boli gid'ə."

14 Nan nje ra kulə nju loki kum'de osi do ngonn'on'ti ningə, elinan ta kin dann'de'ti eyina: "Darə'a inbe kam ə a in nje nya nduwə. Ji toli'ə j'adi ndoo nju kin təl nya lə'je!"

15 Be ə, ndori ngonn kakin uwəi'ə awi si'ə gidi ndoo'ti taga, toli'ə. Lo kin'ti Jeju dəji'de ene: Eke dingəm ki be nje ndoo kin a ra se'de bann wa?

16 A re kadi toko nje ra kulə nju kin ko, ə ində nje ki rangi ta ndoo nju'ti.» Loki de'gi oyi ta ki Jeju el kin ningə, eli eyina: «Jagi, nya kin a ra nya be el.»

17 Nan Jeju gon'de ba ningə el'de ene: «Ta ki makitu lə Luwə el ene "Mbal ki njera kəy'gi mbəti'ə,

In ə təl mbal ki in tōgi kəy*," kin me'ə in ri ə?

18 De ki ra ki osi do mbal'ti kin ə, a təti njəki njəki. A re mbal kin ə osi do'a'ti ningə, de'ə kin a rəkitei'ə rəkite rəkite».

Ta do lambo'ti lə ngar Sejar

(Mat 22.15-22; Mrk 12.13-17)

19 Njendo ndukun'gi ki kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi sangi row kadi n'uwəi Jeju low'ə'ti ne, tado gəri maji kadi kujita ki Jeju el kin oji do'de, nan boli bulə de'gi.

* 20:17 20.17 Pa'gi 118.22

²⁰ Be ə, indəi kum'de go Jeju'ti, ningə uləi de'gi madi ki rai rə'de to de'gi ki dana be rə'a'ti. Uləi de rə'a'ti kadi to me ta'ti ki a te ta'a'ti kin ningə, n'uwəi'ə'n'ə n'uləi'ə ji nje konbe'ti ki aw təgi də'a'ti.

²¹ Ə de'gi kakin dəji Jeju eyina: «Njendo de'gi, ji gər kadi in njekelta ki rəta'ti taa in njendo nya ki rəta'ti tə. Kər kum'de dana goto rə'i'ti, isi ndo de'gi row ki rəta'ti ki nəl Luwə.

²² Ə el'je adi j'oo: In gorow'ə'ti eke in gorow'ə'ti el kadi j'ugə lambo nje konbe kibo Sejar wa?»

²³ Nan Jeju gər kadi ədi kum'ə kare, adi el'de ene:

²⁴ «Təji m'in silə kare adi m'in m'oo, ke də nan ə si'ti, ə tə nan tə ə ndangi'ti wa?» Ningə eli eyina: «In ngar Sejar.»

²⁵ Nga a Jeju el'de ene: «Nya lə Sejar ə adi Sejar, nya lə Luwə ə adi Luwə tə.»

²⁶ Lo kin'ti, lo kadi uwəi Jeju ki ta ki ta'a'ti non bulə de'gi'ti goto. Ta ki ilə'de'ti əti'de bəl to kəti yo, adi rai ta'de mbo.

Sadusi'gi ki kində lo koy'ti

(Mat 22.23-33; Mrk 12.18-27)

²⁷ *Sadusi'gi ki madi rei rə Jeju'ti. Sadusi'gi in de'gi ki nje k'el k'ene njekoy'gi a indəi taa lo koy'ti el. Rei rə'a'ti dəji'ə eyina:

²⁸ «Njendo, Moji ndangi ta kin me makitu'ti adi'je ene: “Re de madi, ngonkon'a taa dene, ə ngonkon'a kakin oji ngonni ki dene kakin el

bay ə oy ningə, kadi taa dene nduwə kin oji'n ngann'gi kadi tei tor ngonkon'a'ti."†

29 Ningə ki ojidə ta kin, ngannkon nan'gi in siri. Ki dəkete ta dene, oji'n ngon el bay ə oy.

30 Ki nja joo re ta dene nduwə kakin, ningə kah'a'ti inbe kakin.

31 Ki nja mutə re in kah'a'ti inbe kakin bay. Adı ngannkon nan'gi ki siri kin, taai dene ki kare kin pəti, ningə oyi adı lo koji ngon si'ə goto.

32 Ta tolta'a'ti, darə dene inbe re oy tə.

33 Nga ke ndə ki njekoy'gi a indəi taa lo koy'ti, nan dann'de'ti ə dene kakin a in ne'ə wa? Tado in siri pəti taai'ə ne'de'ti.»

34 Jeju el'de ene: «Dəngi'ti ne ə dingəm'gi ki dene'gi isi taai nan.

35 Nan de'gi ki Luwə oo'de kadi asi kadi a indəi taa lo koy'ti, kadi sii me bekon'ti ki sigi, a taai nan dene'ti ki dingəm el nga.

36 Taa a oyi el tə, tado a toi to malayka'gi be. In ngann Luwə tado Luwə adı'de indəi taa lo koy'ti.

37 Ningə ta k'el k'ene njekoy'gi a indəi taa lo koy'ti, Moji inbe elta ar njay də'ti kadi njekoy'gi a indəi taa lo koy'ti. Loki elta oji'n də por ki on me ngan'ti, Moji bar Luwə ene: "Luwə lə Abiraham, Luwə lə Isaki, ki Luwə lə Jakobi#."

38 Ningə Jeju ilə də'ti toki Luwə in Luwə lə de'gi ki nje kisi kumngayira, um in Luwə lə njekoy'gi el. Tado takum Luwə'ti de'gi pəti sii ki də'de taa.»

39 Lo kin'ti, njendo ndukun'gi ki nan'gi eli Jeju eyina: «Njendo de'gi, elta maji ngayn.»

† 20:28 20.28 Lotum 38.8; Ndukun 25.5-10. ‡ 20:37 20.37 Tekitaga 3.2, 6

40 Tado sangi kadi n'dəji'ə ta ki rangi el nga.

Kirisiti ki Dabidi

(Mat 22.41-45; Mrk 12.35-37)

41 Jeju dəji'de ta ene: «Ra bann be ə de'gi eli par eyina Kirisiti ki in De ki Luwə mbət'ə, in ngonnkaw Dabidi wa?

42 Tado Dabidi inbe ki do'ne el me makitu Pa'gi'ti ene:

“Burəbe Luwə el Burəbe lə'm ene:

«Re isi dojikəl'm'ti ne,

43 biti kadi m'təl njeban'gi lə'i nyakində nja'i'ti ginn tɔg'i'ti§.»

44 «Ə re Dabidi bar Kirisiti De ki Luwə mbət'ə Burəbe ə, ra bann taa Kirisiti ki in De ki Luwə mbət'ə a in ngonnkaw Dabidi ba par wa?»

Jeju gangi ta do njendo de'gi ndukun'ti lə Luwə

(Mat 23.37-39; Mrk 12.38-40)

45 Jeju el njendo'gi lə'ne takum bulə de'gi'ti ki isi oyi do nyando li'ə ene:

46 «Indəi kumkədi do rɔ'se'ti ki rɔ njendo ndukun'gi'ti. In de'gi ki ndigi njiyə ki ku ngal, taa ndigi kadi de'gi rai'de lapiya ki bukinan'ti lo kingənan'gi'ti lə bulə de'gi tɔ. Me kəykawnan'gi'ti lə Juwipi'gi, eke lo nyakusɔ'ti, a ndigi lo kisi kibo, kete non de'gi'ti.

47 Taai nyamaji'gi lə njengawkoy'gi pəti pəti ji'de'ti, ningə ədi kum de'gi ki kelta ki Luwə ki ginn'ə gangi el, kadi de'gi oyi'de toki n'in de'gi ki maji. Go kulə ra'de'gi'ti ki be kin, Luwə a gangi'n ta ki ngan ngayn do'de'ti utə ndəgi de'gi.»

21

Kadikare læ njengawkoy ki njendoo (Mrk 12.41-44)

¹ Jeju un kum'ne isi oo'n njenyakingə'gi ki isi iləi kadikare læ'de me nya kadikare'ti.

² Ningə oo njengawkoy ki njendoo kare re ki ngann silə joo ilə tɔ.

³ Ə Jeju el ene: «M'el'se toki rɔta'ti, njen-gawkoy ki njendoo kam ilə kadikare utə ndəgi de'gi pəti.

⁴ Tado ndəgi de'gi pəti kam, adi bunə nar'gi læ'de, nan njengawkoy kin, me ndoo'ti li'ə, nya ki nanyi ji'ə'ti kadi ra'n ki rɔ'ne ə un ba pəti adi.»

Jeju elta dɔ kəykawnan'ti læ Juwipi'gi ki a tuji (Mat 24.1-2; Mrk 13.1-2)

⁵ Go'ti, de'gi madi isi elita dɔ Kəy'ti læ Luwə eli eyina in nya ki əti bol ki dum, tado mbal'gi ki ndolo ki rai, ki nya'gi ki de'gi adi Luwə. Nan Jeju el ene:

⁶ «Nya'gi pəti ki oyi'de kin, ndo madi a re non ki mbal kare ki a nanyi kadi isi dɔ mad'a'ti goto; a budi'de mur mur nanga.»

Nyakoji'gi ki a toji dɔkagilo kon ki a re (Mat 24.3-8; Mrk 13.3-8)

⁷ Lo kin'ti, de'gi kakin dəji Jeju eyina: «Njendo, dɔkagilo ki ra'ti ə nya kin a ra nya wa? Nyakoji ki bann ə a toji kadi de'gi gəri dɔkagilo'ə ki a ra'n nya wa?»

⁸ Jeju ilə'de'ti ene: «Indəi kumkədi dɔ rɔ'se'ti, adi de ədi'se el. Tado de'gi ngayn a rei ki tɔ'm, a

eli eyina: “M’in ə m’in Kirisiti”, ningə dəkagilo’ə kaa re nga, nan maji kadi uni go’de el.

⁹ Loki a oyi kah rō’gi, de’gi a in ki nan ki rō’gi kin, adi bol ra’sə el. Tado kadi nya’gi kin a rei kete bay taa, nan a in doboy ndo tanan’ti non el bay.»

¹⁰ Ə Jeju el’de bay ene: «Ginn be madi a aw rō do ginn be madi’ne’ti, konbe madi a aw rō do konbe madi’ne’ti.

¹¹ Dənangi a yəki, yəki ki əti bol, taa me lo’gi ki dangi dangi, monyi kosi’gi ki nje toko de’gi a osi ge, bo a on ge. Ningə nya’gi ki əti bol ngayn a in ki dōran’ti rei, ki nyakoji’gi ki əti bol.

Dəkagilo kindəkumndoo

(Mat 10.17-22; Mrk 13.9-13)

¹² «Nan kete non nya’gi’ti kin pəti, de’gi a indəi ji’de dō’sə’ti, a adi’sə kon. A awi sese lo kəykawnan’gi’ti lə Juwipi’gi, buki’sə dangay’ti a awi sese non ngar’gi’ti ki boi, ki non nje konbe’gi’ti tado lə’m.

¹³ Lo kin’ti, in tarow ki te kadi ingəi ə manyi-naji lə’m ki rō’de’ti.

¹⁴ Ningə nya ki kadi indəi dō’sə’ti ə to kin. Ononyi’sə kadi sangi ta madi indəi dō’sə’ti kete kadi to eli’de manji ta dō’sə’ti.

¹⁵ Tado m’inbe m’a m’adi’sə ta ki gosi ki kadi eli’de. Ningə njekosi’sə ta a asi kadi awi ki ta madi ki kadi osi kum yan’sə eke kadi manji el.

¹⁶ A oyi kadi baw’sə’gi ki kon’sə’gi, ki ngannkon’sə’gi, noji’sə’gi ba pəti, ki madi’sə’gi a uni dō’sə kadi adi de’gi. Ningə a gangi ta koy do de’gi ngayn dann’sə’ti.

17 De'gi pæti a ɔsi'se ta tado læ'm.

18 Nan bisi do'se kare kaa a ɔsi kɔ el.

19 Ningə in me kuwətɔgiba'ti anyi a ingəi kaji.

Tuji ki a te do bebo Jerujalem'ti

(Mat 24.15-21; Mrk 13.14-19)

20 «Loki a oyi njerɔ'gi iləi nan gugi do Jerujalem kin ningə, kadi in gəri toki dokagilo tuj'ə in ndəkba.

21 Be ə, de'gi ki sii Jude'ti, kadi anyinan boi ki do mbal'gi'ti, ə kadi nje ki sii me bebo'ti, tei ki taga rangi, ningə kadi de'gi ki isi mu, kadi uri me bebo'ti el.

22 Tado a in ndo gangi ta ki kadi j'in pæti ki Makitu læ Luwə el ta'a a ra nya.

23 Kumtondoo ki gara goto a in læ dene'gi ki nje səm ki nje kadi mba ngann'gi ili ndo'a'ti non kin. Tado kumtondoo ki ngayn a ra de'gi me be'ti, ki wongɪ læ Luwə ki a re do de'gi'ti ki me be'ti kin to.

24 De'gi a toli'de ki kiyəɔ, a uwəi'de awi se'de bər'ti do be'gi'ti ki dangi dangi. De'gi ki gəri Luwə el a njiyəi do Jerujalem mbisəi'ə mbaraki mbaraki, bitɪ kadi dokagilo læ'de ki Luwə oji toltə'ne.

Təl Ngonn de

(Mat 24.29-31; Mrk 13.24-27)

25 «Dokagilo'ə'ti kin, nyakɔji'gi a tei kum kadi'ti ge, ki nanyi ge, ki mee'gi ge*. Donangi'ti, mann ba a in, kah a bər ki taa, adi de'gi ki ginn be'gi'ti ki dangi dangi, bol a toł'de.

* 21:25 21.25 Ejay 13.10; Ejəkel 32.7; Juwəl 3.3-4

26 Bol a tɔl'de adi dadi par par, sii ngingɛi ta tuji'gi ki a tei dɔ'de'ti dɔnangi'ti. Tado tɔgi'gi ki dɔran'ti a yɛki.

27 Lo kin'ti anyi de'gi a oyi m'in Ngonn de m'a m're me kilndi'ti. M'a m're ki tɔgi pɛti, me kunjji'ti ki ɛti bol†.

28 Loki nya'gi kin rai nya ningɛ, maji kadi rai rɔ'se, ɔri dɔ'se taa, tado kagilo taa k'ilɛ taa lɛ'se in ndɛkba.»

29 Ningɛ Jeju un kujita ndo'n'de nya ene: «Gonyi kagi mbaykote ki ndɛgi kagi'gi oyi.

30 Loki mbi'ɛ ulɛ ngirɛ kiti kin ningɛ, gɛri kadi nanyi ɓar in ndɛkba nga.

31 Be tɔ ɛ, loki oyi nya'gi kin rai nya ningɛ, maji kadi in gɛri toki Konbe lɛ Luwɛ in ndɛkba.

32 Ningɛ toki rɔta'ti, adi m'el'se, de'gi ki sii ki dɔ'de taa ne kin a oyi tigɛ el ɓay ɛ nya'gi kin pɛti a rai nya.

33 Dɔran ki dɔnangi a gotoi ndɔ madi, nan ta'gi lɛ'm a toi lo to'de'ti ba bitɛ ki non'ti.

Kisi dɔ nja'ti

34 «Maji kadi sii dɔ nja'se'ti, um adi gon nyakusɔ ki gon nyakanyi, ki mɛrta ki dɔ nya ki dɔnangi'ti ne uwɛ me'se adi ndɔ kin uwɛ'se nanga bus el.

35 Kadi uwɛ'se nanga toki bandi a osi'n dɔ kanji'gi'ti kin be el. Tado in nya ki a osi dɔ de'gi'ti pɛti ki dɔnangi'ti.

36 Ningɛ kadi toi ɓi el, elita ki Luwɛ ki dɔkagilo'gi pɛti kadi to ingɛi tɔgi dumi dɔ nya'gi

† 21:27 21.27 Daniyel 7.13

pɛti ki a rai nya kin, ɔ kadi tei rai ki takum Ngonn de'ti.»

³⁷ Re kada kaa, Jeju ndo nya de'gi me Kɛy'ti lɛ Luwɛ. A re kondɔ'ti tɔ ningɛ, te aw dɔ mbal'ti ki bari'ɛ dɔ mbal kagi Buni'gi.

³⁸ Loki lo ti njay tɔ ningɛ, bulɛ de'gi rei me Kɛy'ti lɛ Luwɛ kadi oyi dɔ ta li'ɛ.

22

Judasɪ un dɔ Jeju

(Mat 26.1-5, 14-16; Mrk 14.1-2, 10-11)

¹ Nanyi mapa ki hum ɔd'ɔ el, ki bari'ɛ nanyi Paki in ndɛkba*.

² Kibo'gi lɛ njekujɛnyamosi kadikare'gi, ki njendo ndukun'gi lɛ Luwɛ, sangi row kadi n'uwɛi Jeju n'toli'ɛ, nan bɔli bulɛ de'gi.

³ Ɖ Satan ur me Judasi'ti ki bari'ɛ Isikariyoti ki in ki kare mbunɛ njendo'gi'ti lɛ Jeju ki dɔgi gidɛ in joo.

⁴ Ur me'ɛ'ti ad'a aw indɛ ta'ne nan'ti ki kibo'gi lɛ njekujɛnyamosi kadikare'gi ki njekundo njengɛm ta *Kɛy lɛ Luwɛ, dɔ row'ti ki kadi ulɛ'n Jeju ji'de'ti.

⁵ Lo kin'ti, rɔ nje ki Judasi aw ingɛ'de kakin nɛl'de ngayn adi uni mindi'de kadi n'adi'ɛ nar.

⁶ Judasi ndigi dɔ'ti, nga ningɛ isi sangi row ki to kadi ulɛ'n Jeju ji'de'ti ɛ kadi bulɛ de'gi oyi lowɛ el.

Jeju adi rai go Paki

(Mat 26.17-19; Mrk 14.12-16)

* **22:1 22.1** Tekitaga 12.1-27

⁷ Ndo kuso mapa ki hum od'ɔ el asi, adi in ndo tol ngann bati'gi tado nyakuso Paki.

⁸ Ə Jeju ulə Piyər ingi ki Jan ene: «Ai rai go nyakuso Paki kadi j'usoi.»

⁹ Ingi təli dəji'ə eyina: «Loki ra be ə in ndigi kadi j'aw ji ra nyakuso səm'ti wa?»

¹⁰ Ningə Jeju ilə'de'ti ene: «Ai, loki isi uri ki me bebo'ti ningə, a təri tanan'ti ki dingəm kare ki oti mann me mbu ndar'ti do'ne'ti ningə, uni go'ə, uri me kəy'ti ki ur'ti.

¹¹ Loki uri go'ə'ti ningə, eli be nje kəy kin eyina: “Njendo ene kadi ji dəji ke kəy ki ra ə kadi n'a n'uso nya Paki'ti ki njendo'gi lə'ne wa?”

¹² Lo kin'ti, de kakin a ɔji'se me kəy ki boi. Me kəy kin to taa, ki nya'gi pəti me'ti. Lo kin ə a rai nyakuso'ti kadi j'usoi.

¹³ Piyər in ki Jan awi ningə, ingəi nya'gi pəti asi nan toki Jeju eli'n'de kakin, adi rai nyakuso Paki indəi do'a dana.»

Nyakuso lə Burəbe

(Mat 26.26-29; Mrk 14.22-25; 1Ko 11.23-26)

¹⁴ Loki dəkadi asi, Jeju in ki njekawkulə'gi sii ta nyakuso'ti.

¹⁵ Ə Jeju el'de ene: «M'ndigi ngayn kadi m'njo nya Paki kin sese bay taa kadi m'ingə kon.

¹⁶ Ningə m'el'se toki rəta'ti, m'a m'njo sese ki rangi gogi el, biti dəkagilo kuso'a'ti me Konbe'ti lə Luwə.»

¹⁷ Go'ti, Jeju un kəpi yiwi kandi nju, ra oyo Luwə do'ti, ningə təl'n adi njekawkulə'gi ə el'de ene: «Tai anyinan dann'se'ti,

18 Tado toki rɔta'ti, m'a m'anyi yiwi kandi nju ki rangi el, biti kadi Konbe læ Luwə re'n.»

19 Go'ti, Jeju un mapa, ra oyo Luwə do'ti, uwə tɔti nan'ti, təl'n adi'de ene: «In kin in darɔ'm, ki in ki kun kadi'se. Tai sɔi kadi me'se olo'n do'm'ti.»

20 Go nyakuso'ti, Jeju un kɔpi yiwi kandi nju, ra toki yan nyakuso kakin be tɔ, ningə el'de ene: «Kɔpi kin in kunmindi ki sigi me mosi'm'ti ki a anyi tado læ'se†.

21 «Ningə kadi oyi toki de ki a ulə'm ji de'gi'ti, isi ulə ji'ne nan'ti sə'm me ngo kuso nya'ti ne.

22 Tado Ngonn de a oy toki Luwə ɔji'n kete, nan kumtondoo in læ de kin ki ulə Ngonn de ji de'gi'ti.»

23 Lo kin'ti, njekawkulə'gi iləi rɔ'de isi dɔjinan ta dann'de'ti ke nan dann'de'ti ə kadi a ra nya ki be kin wa?

Nan a in ki boi?

(Mat 20.24-28, 19.28; Mrk 10.41-45)

24 Go'ti, njekawkulə'gi uləi ngirə manjinan ta'ti ki tɔgi'de eyina ke nan ə a in kibo dann'de'ti wa?

25 Ə Jeju el'de ene: «Ngar'gi ki onyibe do ginn de'gi'ti ki dangi dangi ki donangi'ti ne, rai rɔ'de kadi n'in burəbe'gi do de'gi'ti, taa nje ki tɔgi konbe in ji'de'ti, indəi tɔgi do de'gi'ti kadi bari'de njeramaji'gi læ'de tɔ.

26 Nan ingi, maji kadi rai toki ingi isi rai kin be el. De ki in ki tɔgi dann'se'ti, maji kadi təl rɔ'ne de ki do du'ti, ningə kadi de ki njekundo'se, təl nje ra kulə læ'se tɔ.

† 22:20 22.20 Tekitaga 24.8; Jeremi 31.31-34

²⁷ Tado de ki nje kisi ta nya kuso'ti num, de ki nje re ki nyakuso num, dann'de'ti ki joo kin, in ki nje kisi ta nyakuso'ti ə in kibo. Ningə m'in, m'nji dann'se'ti to nje re ki nyakuso kadi'se.

²⁸ Ingi ə in de'gi ki uwəi togi'se ba sə'm me kon'ti.

²⁹ Ningə toki Luwə ki Bai adi'm Konbe kakin ə, m'in m'adi'n'se to.

³⁰ A soi ge, anyinan ge sə'm me Konbe'ti lə'm. Ningə a sii do kumbər gangi ta'gi'ti kadi gangi ta do ginn kaw Isirayel'ti ki dogi gidə in joo.»

Jeju el toki Piyər a manji ta gər'ne

(Mat 26.31-35; Mrk 14.27-31; Jan 13.37-38)

³¹ Jeju el Simon ene: «Simon, Simon, Satan dəji tarow kadi n'siyə'se toki de a siyə'n ko me yatiya'ti be.

³² Nan m'in, m'elta ki Luwə tado'i, kadi ilə kunme lə'i ko el. Ningə loki a təl ki ro'm'ti, maji kadi ulə dingəm me ngannkon'i'gi'ti to.»

³³ Ə Piyər el Jeju ene: «Burəbe, m'nji do nja'm'ti kadi re in dangay kaa m'a m'aw sə'i nan'ti. A re in koy kaa m'a m'oy sə'i.»

³⁴ Ə Jeju el'ə ene: «Piyər, adi m'el'i, bone inbe kin, kunə kunjə non el bay ə, a manji ta nja mutə toki in gəri'm el.»

Nar, ki bəl, ki sa

³⁵ Jeju el njendo'gi ene: «Loki kete m'ulə'se ki kanji kadi uni nar, eke bəl, eke sa nja'se kin nya madi du'se wa?» Ə iləi Jeju'ti eyina: «Jagi, nya madi du'je el.»

³⁶ Nga ə Jeju el'de ene: «Ningə ki ngosine kin, de ki aw ki nar ningə kadi un ji'ne'ti, in ki aw ki

Ɔɔl ɔ kadi un ji'ne'ti. A kin ɔ re de madi aw ki nya kati el ɔ kadi ɔr ku ki ro'ne'ti law kadi ndogi ɔ inyɔ nar'a ndogi'n nya kati kare uwɔ ji'ne'ti.

³⁷ Adi m'el'se, maji kadi nya ki makitu lɔ Luwɔ el ta'a ene: "Tudɔi'ɔ dann njeramajel'gi'ti‡," kin ra nya. Ningɔ nya ki kadi a re do'm'ti, a ra nya.»

³⁸ Njendo'gi eli'ɔ eyina: «Burɔbe, nya kati ɔ in joo kin.» Anyi el'de ene: «In ɔe kin asi.»

*Jeju elta ki Luwɔ do mbal kagi Buni'gi'ti
(Mat 26.36-41; Mrk 14.32-38)*

³⁹ Go'ti Jeju te, ningɔ toki isi ra'n kete kete, un tarow isi aw ki do mbal kagi Buni'gi'ti. Njendo'gi li'ɔ uni go'ɔ.

⁴⁰ Loki rei tei do mbal'ti, Jeju el njendo'gi ene: «Elita ki Luwɔ, kadi osi me nyanan'ti el.»

⁴¹ Anyi ɔr ro'ne sanyi nden, ningɔ ɔsi məkəsi'ne nanga, elta ki Luwɔ ene:

⁴² «Bai, re in ndigi ɔ, ɔsi kɔpi kon kin ngərɔngi kɔ ro'm'ti. Nan k'in ɔ kadi in kigo ndigi'ti lɔ'm el, nan kadi ndigi'ti lɔ'i taa.»

⁴³ Lo kin'ti non be, malayka kare in dɔran'ti re ad'a tɔgi.

⁴⁴ Metuji ra Jeju, il'ɔ nanga el, adi elta ki Luwɔ ki tɔgi'ne, tut'ɔ tosi nanga dogro dogro to kɔr mosi be.

⁴⁵ Go kelta'ti ki Luwɔ, Jeju indɔ taa, tɔl re ro njendo'gi'ti ningɔ, ingɔ'de, isi toi bi ki me kon.

⁴⁶ ɔ el'de ene: «In ri ɔ! isi to'i bi inbe biti wa? Indɔi taa, ɔ elita ki Luwɔ, kadi osi me nyanan'ti el.»

‡ 22:37 22:37 Ejay 53.12

*Kuwə Jeju**(Mat 26.47-55; Mrk 14.43-49; Jan 18.3-11)*

⁴⁷ Loki Jeju a elta ba bay ningə, kuti de'gi tei non isi rei. Judasi, ki in ki kare dann njendo'gi læ Jeju ki dɔgi gidə in joo ə in non'de'ti. Re ki rɔ Jeju'ti kadi n'uwə ki rɔ'ne'ti.

⁴⁸ Ə Jeju el'ə ene: «In Judasi ki kuwə ki a uwə Ngonn de ki rɔ'i'ti ə a ulə'n'n'ə ji de'gi'ti!»

⁴⁹ Loki nje njiyə ki Jeju oyi nya'gi ki ra ra nya be ningə, dəji Jeju eyina: «Burəbe, maji kadi ji tugə'de ki nya kati eke kadi ji ra bann?»

⁵⁰ Ningə low'ə'ti non, ki kare dann'de'ti ɔr kiyə tugə'n mbi paja læ kibo læ njekujənyamosi kadikare'gi. Tugə mbi'ə ki dɔjikɔl'ɔ'ti batɪ gangi.

⁵¹ Nan Jeju el'de ene: «Asi be nga, inyəi'de adi rai.» Ningə ulə ji'ne ɔdi'n mbi paja kakin, adi mbi'ə təl to maji gogi.

⁵² Go'ti, Jeju un ta el kibo'gi læ njekujənyamosi kadikare'gi, ki njengəm ta Kəy læ Luwə, ki ngatɔgi'gi ki rei ki dɔ'a'ti ene: «To to nya ki m'in njebogɪ ə, rei ki kiyəɔ'gi ki gɔl'gi kadi uwəi m'in be?»

⁵³ Ndɔ'gi pəti, m'in sese nan'ti nati Kəy'ti læ Luwə, nan uwəi m'in el, ningə in ndɔ læ'se bone, in ndɔ ki kadi tɔgi'gi ki majel ɔdi rɔ'de me lo ki diw'ti.»

*Piyər manji ta gər Jeju**(Mat 26.57-27.1; Mrk 14.53-15.1; Jan 18.13-27)*

⁵⁴ Lo kin'ti, uwəi Jeju, awi si'ə, uri si'ə kəy læ kibo læ njekujənyamosi kadikare'gi. Piyər njiyə sanyi nden, ningə un go'de isi aw se'de.

⁵⁵ De'gì iləi por tambalo'ti, sii ta'ti, adi Piyər aw si ta'ti se'de.

⁵⁶ Ningə ngonni ki dene kare ki nje ra kulə me kəy'ti, oo Piyər isi kunji por'ti, ə ində manj'a ba, ningə el ene: «In ki isi kin kaa, kete in si'ə tɔ.»

⁵⁷ Nan Piyər manji ene: «Dene, m'gər'ə el.»

⁵⁸ Ə nden go'ti ə de ki rangi oo Piyər, ningə təl el bay ene: «In kaa in dann de'gì'ti li'ə tɔ.» Nan Piyər ilə de'ti kakin ene: «Jagi, m'in se'de el.»

⁵⁹ Biti asi kadi kare go'ti, ningə de ki rangi təl re do'ti bay ene: «Ki rɔta'ti, dingəm kin kete in si'ə tɔ, tado in de ki Galile'ti.»

⁶⁰ Ə Piyər ilə'ti ene: «Dingəm, m'gər me ta lə'i ki ge kadi el kin el.» Anyi tanan'ti non inbe ki Piyər isi elta ta'ne'ti ba bay ningə, kunə kunjə non.

⁶¹ Low'ə'ti non, Burəbe ilə rəti gon Piyər, ningə me Piyər olo do ta'ti ki ndəki Burəbe el'ə ene: «Bone inbe kin, kete bay taa kadi kunə kunjə non, a manji ta nja mutə ene gəri'm el§.»

⁶² Piyər ində lo te taga ki mann non ki tingə kum'ne'ti.

De'gì taji Jeju, tindəi'ə

(Mat 26.67-68; Mrk 14.65)

⁶³ De'gì ki njengəm Jeju, mboi si'ə ge, tindəi'ə ge.

⁶⁴ Anyi do'i kum'ə ə eli eyina: «Nan ə Indəi wa, in elta ki ta Luwə'ti ə ndon ndil adi j'oo!»

⁶⁵ Taa nyataji'gì ki rangi ngayn tei ta'de'ti ki rɔ'a'ti.

Jeju ra non njegangì ta'gì'ti lə Juwipi'gì

(Mat 26.59-66; Mrk 14.55-64; Jan 18.19-24)

⁶⁶ Loki lo ti ningø, ngatogi'gi læ Juwipi'gi, kibo'gi læ njekujønyamosi kadikare'gi ki njendo ndukun'gi, ingøi nan, awi ki Jeju non njegangi ta'gi'ti læ'de in Juwipi'gi,

⁶⁷ ningø eli'ø eyina: «Re in ø in Kirisiti ki in De ki Luwø mbøt'ø ø el'je adi j'oo.» Ø Jeju ilø'de'ti ene: «Re m'el'se kaa a uni me'se adi'm'in el.

⁶⁸ Taa re m'døji'se ta kaa a iløi'm'in'ti el tø.

⁶⁹ Ningø ki ji ra'n tanan'ti ne kin, ulø ngirø bone kin, Ngonn de a isi døjikøl Luwø'ti ki nje tøgi nga.»

⁷⁰ Anyi pøti døji'ø eyina: «Adi in ngonn læ Luwø wa?» Ø Jeju el'de ene: «Inbe'gi eli ki ta'se toki, m'in Ngonn læ Luwø.»

⁷¹ Lo kin'ti, eli eyina: «In kin ji sangi kadi de madi ki rangi el taa dø'a'ti bay wa? J'inbe'gi j'oyi ta ki ta'a'ti inbe ki mbi'je ne nga kin.»

23

Jeju ra non ngar Pilati'ti

(Mat 27.2, 11-14; Mrk 15.1-5; Jan 18.28-38)

¹ Go'ti, indøi taa pøti awi ki Jeju non Pilati'ti.

² Ningø lo kin'ti, iløi rø'de isi indøi taa dø Jeju'ti eyina: «Dingøm kam j'ingø isi sulø de'gi kadi buki'de mu. El'de kadi ugøi lambo ngar Sejar el. Taa ra dø'ti non el bay toki n'in Kirisiti ki in De ki Luwø mbøt'ø, n'in ngar.»

³ Ø Pilati døji Jeju ene: «In ngar læ Juwipi'gi wa?» Ningø Jeju ilø'ti ene: «In ta ki te ta'i'ti.»

⁴ Lo kin'ti, Pilati el de'gi kibo'gi læ njekujønyamosi kadikare'gi ki bulø de'gi ene:

«M'ingə nya madi ki asi kadi m'gangi'n ta do dingəm'ti kin el.»

⁵ Nan uwəi ta'de ngan eyina: «In nje sulə de'gi ki nyando lə'ne kadi tanyi rɔ. Un dɔnangi ki Jude ba pəti, ulə ngirə Galile'ti biti te'n rɔ'je'ti ne kin.»

Jeju a non Erodi'ti

⁶ Loki Pilati oo ta ningə dəji ene ke dingəm kin in de ki Galile'ti wa?

⁷ Ə loki oo kadi Jeju in ginn konbe'ti lə Erodi ningə, ulə si'ə adi Erodi ki dɔkagilo'ə'ti kin in Jerujalem'ti non tɔ.

⁸ Loki Erodi oo Jeju ningə, rɔ'a nəl'ə ngayn tado mayinu ə isi sangi kadi n'oo Jeju oji'n do ta li'ə ki de'gi isi eli. Erodi ində me'ne'ti kadi Jeju a ra nyakɔji'gi ad'a oo.

⁹ Ə dəj'ə ta'gi ngayn, nan Jeju il'ə'ti el.

¹⁰ Kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi ki de'gi ki njendo ndukun'gi in non, isi tiləi ta do Jeju ti ki tɔgi'de.

¹¹ Erodi in ki njerɔ'gi lə'ne kidi Jeju, mboi si'ə, ningə uləi ku ki maji ngayn rɔ'a'ti, nan təl ulə si'ə rɔ Pilati'ti gogi.

¹² Ndo'a'ti non, Erodi in ki Pilati ki kete in njeban'gi lə nan, təli madi nan'gi.

Gangi ta koy do Jeju'ti

(Mat 27.11-26; Mrk 15.1-15; Jan 18.39-19.16)

¹³ Pilati ɔar kibo'gi lə njekujənyamosi kadikare'gi ki njekundo bulə de'gi,

¹⁴ el'de ene: «In rei ki dingəm kin adi m'in eyina in nje sulə de'gi buki'de mu, nan me ta'ti ki m'dəj'ə non'se'ti ne kin, m'ingə nya ki majel ki səki'ə'n'ə, ki asi kadi m'gangi'n ta do'a'ti el.

15 Erodî kaa ingə nya madi el tɔ, tado təl ulə si'ə rɔ'je'ti gogi. Nya ki asi kadi de tɔl'n'ə goto.

16 Be ə, m'a m'adi indəi'ə par ə m'a m'inyə taa.» [

17 Tado dɔ bal'gi pəti, lo ra nanyi Paki'ti, maji kadi Pilati ɔr de kare dangay'ti adi'de.]

18 Nan de'gi pəti uni ndu'de ki taa eyina: «In tɔl'ɔ kɔ ə ɔr Barabasi adi'je.»

19 Barabasi in de ki uwəi'ə dangay'ti tado wongi ki de'gi rai dɔ nje konbe'ti, ki tado təl ki təl de.

20 Ningə toki Pilati ndigi'n kadi n'inyə'n Jeju taa, təl dəji'de ta dɔ'ti bay.

21 Nan ingi, uni ndu'de ki taa eyina: «Bər'ə kagidəsi'ti, bər'ə kagidəsi'ti.»

22 Pilati re se'de dɔ'ti bay ki nja mutə ene: «In ri ki majel ə dingəm kin ra wa? M'ingə nya madi rɔ'a'ti ki asi kadi de tɔl'n'ə el, adi m'a m'adi indəi'ə ki ndəy hawlay par ə m'a m'inyə taa.»

23 Nan ingi rai dɔ ndu'de'ti, uni ndu'de ki taa, elita ki togi'de ngayn utə ki kete kadi bəri'ə kagidəsi'ti to bər inbe. Ndu'de ɔr lo hɔm.

24 Be ə Pilati un ndu'ne kadi ra nya ki bulə de'gi ndigi.

25 Adi ɔr Barabasi ki ndigi kadi ɔr'ɔ, adi'de. Barabasi in de ki uwəi'ə dangay'ti tado wongi ki de'gi rai dɔ nje konbe'ti, ki tado təl ki təl'de. Nga ningə ulə Jeju ji njero'gi'ti kadi rai si'ə nya ki me ndigi'ti lə bulə de'gi.

*Awî ki Jeju ki lo bər'ə kagidəsi'ti
(Mat 27.32; Mrk 15.21)*

²⁶ Loki njerɔ'gi isi awi ki Jeju ningə, ingəi Simon, de ki Sirenn'ti, ki in mu, ningə indəi kagidəsi lə Jeju dɔ'a'ti, adi oti go'ə'ti.

²⁷ Bulə de'gi ngayn uni go Jeju. Dene'gi indəi kadi'de nonyi, ndingəi rɔ'de tado li'ə.

²⁸ Be ə, Jeju yəti kum'ne ki dɔ'de'ti, el'de ene: «Dene'gi ki Jerujalem, nonyi m'in el, nan kadi nonyi rɔ'se inbe'gi, ə nonyi ngann'se'gi.

²⁹ Tado ndɔ a re non kadi de'gi a eli eyina: “Majikur in dɔ kuji dene'gi'ti, in dɔ nje'gi'ti ki oji ngonndɔ kare el, ki uləi mba ta ngonnti el.”

³⁰ Lo kin'ti non be, de'gi a eli mbal'gi eyina: “Tosi dɔ'je'ti!” ə a eli dɔ gadi'gi eyina: “Iyə dɔ'je*!”

³¹ Kin ə de ra kagi ki mbol be ningə, kagi ki tuti taa yan'a a to bann wa?»

³² Lo kin'ti, rei ki kaya'gi ki nje tɔl nya joo kadi tɔli'de nan'ti ki Jeju.

De'gi bəri Jeju kagidəsi'ti

(Mat 27.33-44; Mrk 15.22-32; Jan 19.17-24)

³³ Loki rei tei lo'ti ki bəri'ə «Ka dɔ de» ningə, njerɔ'gi bəri Jeju kagidəsi'ti, low'ə'ti non. Taa bəri kaya'gi ki joo kakin nan'ti ki Jeju dɔ kagidəsi'ti tɔ: bəri ki kare dɔjikɔl'ɔ'ti, ə bəri ki nungi dɔjigəl'ə'ti tɔ.

³⁴ Ningə Jeju el ene: «Bai, adi me'i sɔl dɔ'de'ti, tado gəri nya ki ra rai kam el.» Non be, njerɔ'gi tugəi kiri mbara dɔ ku'ti li'ə lowəi nan.

³⁵ Bulə de'gi rai ra gonyi'de, ningə njekundo Juwipi'gi uwəi Jeju kogi eyina: «Aji ndəgi de'gi

* 23:30 23.30 Oje 10.8

ənn ə, kadi aji rɔ'ne inbe adi j'oo tɔ, toki re in Kirisiti ki in De ki Luwə mbət'ə†.»

³⁶ Njero'gi kakin agi ki rɔ Jeju'ti, mboi si'ə, ningə adi'ə yiwi kandi nju ki masi kad'a anyi‡.

³⁷ Ningə eli'ə eyina: «Re in ngar lə Juwipi'gi ə, aji rɔ'i inbe adi j'oo.»

³⁸ Ningə ndangi ta me nya'ti, bəri taa dɔ Jeju'ti eyina: «In kam in ngar lə Juwipi'gi.»

³⁹ Ningə baw kaya kare ki bəri'ə dɔ kagidəsi'ti taji Jeju ene: «In el ə ene in Kirisiti ki in De ki Luwə mbət'ə wa? Aji rɔ'i inbe, ə aji'je sə'i tɔ.»

⁴⁰ Nan in ki nungi ndangi madi'ne ene: «In ki ra ingə ko kon ki kare inbe kin, in bɔl Luwə el wa?

⁴¹ Ki ɔji dɔ'je, in low'ə'ti, tadɔ in nya ki j'inbe ji duw ə ji tɔti kanda, nan in, nya madi kare ki majel ki ra goto.»

⁴² Ningə in ki nje kɔl ki madi'ne kakin tɔl el Jeju ene: «Jeju, ndɔ ki a re to ngar ə, adi me'i olo dɔ'm'ti.»

⁴³ Ə Jeju ilə'ti ene: «Toki rɔta'ti, adi m'el'i, bone inbe kin a in sə'm nan'ti me Paradisi'ti lə Luwə.»

Koy Jeju

(Mat 27.45-56; Mrk 15.33-41; Jan 19.28-30)

⁴⁴ Kadi kaw ki jam dɔ be'ti be, ə lo diw ndul kururu dɔnangi'ti biti kadi ki mutə ki losɔl'ɔ.

⁴⁵ Kadi ur dana, de oo'ə el nga ningə ku ki gangi lo ki me Kəy'ti lə Luwə gangi dana joo§.

† 23:35 23.35 Pa'gi 22.8-9 ‡ 23:36 23.36 Pa'gi 69.22 § 23:45 23.45 Tekitaga 26.31-33

⁴⁶ Ningə Jeju un ndu'ne ki taa ene: «Bai, m'inyə ndil'm me ji'i'ti.» Ningə go ta'ti kin par ə kon'a te.

⁴⁷ Loki kibo lə kuti njerɔ'gi ki bu oo nya'gi ki rai nya kin be ningə, ulə tɔji dɔ Luwə'ti ə el ene: «Toki rɔta'ti, de kin in de ki dana.»

⁴⁸ Bulə de'gi ki in lo nya'ti kin, loki oyi nya ki ra kin ningə, təli be'gi lə'de ki kadi'de ki kində, ndingəi rɔ'de.

⁴⁹ De'gi pəti ki gəri Jeju ki dene'gi ki in si'ə Galile'ti, rai sanyi indəi kum'de ra oyi nya'gi ki isi rai nya.

Kulə Jeju be ninn'ti

(Mat 27.57-61; Mrk 15.42-47; Jan 19.38-42)

⁵⁰ Lo kin'ti non be ə, dingəm kare ki tɔ'a nan Jisepi in non re. Jisepi in ki kare dann njegangi ta'gi'ti lə Juwipi'gi, in de ki maji, in de ki dana,

⁵¹ adi nya'gi ki ki madi'gi dɔ'i nan'ti ə rai kin, in ndigi se'de dɔ'ti el. Jisepi in de ki Arimate'ti, ki in bebo lə Juwipi'gi. In sii nginə ta Konbe lə Luwə.

⁵² Jisepi aw rɔ Pilati'ti, dəj'ə ninn Jeju.

⁵³ Be ə, aw risi ninn Jeju dɔ kagidəsi'ti, re'n nanga, dolo ki ku dolo ninn, ningə aw ilə me be ninn'ti ki rai kadi mbal'ti. In be ki de ilə ninn'ti el bay.

⁵⁴ Ndo'a'ti kin, in ndɔ ki de'gi isi ɔsi nja nya'gi nan'ti, tado lo ti par ə a in ndɔ kɔrkon.

⁵⁵ Dene'gi ki in ki Jeju Galile'ti nu, rei si'ə, ndolei go Jisepi. Awi gonyi be ninn ki kadi iləi Jeju'ti kakin, ə oyi ke tanan bann ə iləi ninn'ə'ti wa.

⁵⁶ Go'ti, teli awi be, indəi do hu kagi ki əti mbi, nan'ti, tado koy ro ninn Jeju'ti. Ningə ndo karkon, uwəi kor ro'de toki mbərkikində el'n*.

24

Jeju ində taa lo koy'ti

(Mat 28.1-8; Mrk 16.1-8; Jan 20.1-13)

¹ Ndo Doması ki sin ba, dene'gi awi doḅadi'ti ki hu kagi ki əti mbin ki indəi do'a dana tado koy ro ninn Jeju'ti.

² Loki awi ningə, ingəi mbal ki uti ta be ninn kakin, de nduguru'ə rangi.

³ Loki uri me be ninn'ti ningə, oyi ninn Burəbe Jeju, el.

⁴ Low'ə'ti non, gəri nya ki kadi rai el, ningə nyi dingəm'gi joo ki uləi ku ki ndole ro'de'ti, tei bus ki ro'de'ti.

⁵ Bol təl dene'gi kin, adi uləi do'de ki nanga, nan dingəm'gi kakin eli'de eyina: «Ra bann ə isi sangi de ki isi kumngayira dann njekoy'gi'ti wa?»

⁶ Goto ne, ində taa lo koy'ti. Ningə maji kadi, adi me'se olo do ta'ti ki el'se loki in'n Galile'ti bay kin.»

⁷ El ene: «Maji kadi de'gi a uləi Ngonn de ji njeramajel'gi'ti kadi bəri'ə kagidəsi'ti, ningə go'ti, a ində taa lo koy'ti ki ndo ki nja mutə tum ginn'ə ndo koy'o'ti.»

⁸ Lo kin'ti, me'de olo do ta'ti ki Jeju el.

⁹ Be ə, loki teli doḅadi'ti, rei ori poy nya'gi kin njendo'gi ki doḅgi gidə in kare ki ndəgə'gi pəti adi'de oyi.

* 23:56 23.56 Tekitaga 20.10; Ndukun ki nja joo 5.14

10 Nje kør poy nya kin kadi njekawkulø'gi oyi in Mari ki Magidala num, Jann num, Mari ki kon Jaki num, ki ndøgi dene'gi ki in se'de.

11 Nan njekawkulø'gi oyi ta kin to ta nii adi tai ta læ dene'gi kakin el.

12 Lo kin'ti non Piyør ə ində ki ngodi, aw ilə kəti'ne be ninn'ti ningə, oo ta ku'gi ki doloï ninn par ə rai nanga. Nya kin ndøji Piyør ngayn, loki isi təl ki be.

*Jeju ingə njendo'gi joo dɔ row'ti ki kaw Emawusi
(Mrk 16.12-13)*

13 Ndɔ'a'ti inbe kakin, njendo'gi joo isi awi ngonn be'ti kare ki bari'ə Emawusi, ki a asi kulə metər dɔgi gidə in kare ki bebo ki Jerujalem.

14 Njendo'gi ki joo kakin, ra elinan ta dɔ nya'gi'ti ki ra nya kakin.

15 Ningə loki ra elinan ta, ra manjinan'ti kakin ningə, Jeju te uwə se'de row.

16 Nan kum'de uti dɔ'a'ti adi gəri'ə el.

17 Ə Jeju dəji'de ene: «In ri ə ra manjinan ta dɔ row'ti be wa?» Ningə təli rai lokati, kum'de diw kururu.

18 Ningə ki kare dann'de'ti ki tɔ'a nan Kilewopasi el Jeju ene: «In ki kariba par ə in de ki isi Jerujalem'ti ne ki kanji kadi oo poy nya'gi ki rai nya me ndɔ'gi ki ne kin.»

19 Ə təl dəji'de ene: «In ri ə ra nya wa?» Ə iləi'ə'ti eyina: «Nya ki ra nya ɔji'n dɔ Jeju ki Najareti'ti, ki in njekeltakita Luwə'ti ki aw ki tɔgi ngayn. Aw ki tɔgi me kuləra'ne'ti num, me ta kel'ne'ti num, non Luwə'ti ki non de'gi me be'ti.

20 Nan kibo'gi læ njekujønyamosi kadikare'gi, ki njekundo'gi læ'je, uwøi'ə, uløi'ə ji de'gi'ti kadi gangi ta koy dø'a'ti, ə bəri'ə dø kagidəsi'ti.

21 J'in j'oo kadi in ə in de ki kadi a taa Isirayel'gi ilø'de taa. Ningə me nya'gi'ti kin pøti, bone ə in ndø ki nja mutə ki nya'gi kin rai nya.

22 Nan nya kare, dene'gi madi ki me kuti'ti læ'je re eli'je nya ki ndøji'je ngayn. Tei ki ginn lo ba awi døbadi'ti,

23 nan oyi ninn'ə el, ningə tæli rei eli'je toki malayka'gi tei rø'de'ti eli'de toki ra ki dø'ne taa.

24 Ə mad'i'je'gi madi awi døbadi'ti ningə, oyi nya'gi toki inbe ki dene'gi eli. Ningə inbe taa, de oo'ə el.»

25 Lo kin'ti, Jeju el'de ene: «In de'gi ki nyagər læ'se goto, ngan sese kadi uni me'se kalangi ba adi de'gi ki njekeltakita Luwø'ti!

26 Maji kadi Kirisiti De ki Luwø mbøt'ə a ingø kon be ta kadi a ingø'n tøbar læ'ne.»

27 Be ə, ulə ngirə dø ndukun'ti læ Moji ki dø de'gi'ti njekeltakita Luwø'ti pøti, ør'n'de ginn Makitu'gi læ Luwø pøti ki elta ki dø Jeju'ti.

28 Loki indøi dø be ki isi awi'ti ndøkba ningə, Jeju ra dø kum'ne to nya ki a aw ki kete be.

29 Ə gangi'ə eyina: «Kadi ur nga, adi lo diw, ønn ə isi nangi rø'je'ti.» Be ə, to aw se'de lo kisi de'ti.

30 Loki isi ta nya kusø'ti se'de, un mapa, njangi dø'a, ningə uwø tøti nan'ti, ningə tøl'n adi'de.

31 Lo kin'ti nga a, kum'de te adi gəri'ə toki in Jeju, nan low'ə'ti non, Jeju tønn jipi adi oyi'ə el.

32 Ə tæli isi elinan eyina: «Loki isi el'je ta dø row'ti, isi ør'je ginn nya'gi ki ndangi me

Makitu'gi læ Luwə kin, to to nya ki in por ə isi on me'je'ti be el wa.»

³³ Ningə low'ə'ti non, indəi taa, təli iləi dɔ'de kaw Jerujalem gogi. Awi ingəi njendo'gi ki dɔgi gidə in kare ki ndəgə'gi ki go'de'ti kawinan sii.

³⁴ Ə pəti eli njendo'gi ki joo kakin eyina: «In ta ki rɔta'ti kadi Burəbe ində lo koy'ti! Te ingə Simon, adi Simon oo'ə ki kum'ne!»

³⁵ Lo kin'ti, njendo'gi ki joo, iləi rɔ'de ɔri'de ginn nya'gi ki ingə'n'de dɔ row'ti ə el'de, ki gər ki gəri Jeju lo tətəi mapa'ti.

*Jeju ɔji rɔ'ne njendo'gi læ'ne
(Jan 20.19-23)*

³⁶ Loki si elinan ta ba bay ningə, Jeju inbe te bus dann'de'ti, el'de ene: «Lapiya in sese.»

³⁷ Lo kin'ti, bol tɔl'de, ndil'de te. Məri kadi in ndil ə n'oyi'ə wa ənn.

³⁸ Ə Jeju el'de ene: «Ra bann ə ndil'se goto ge, me'se tɔsi ge be wa?»

³⁹ Gonyi ji'm'gi, ki nja'm'gi kin oyi. Ndil aw ki da'ne ge, ki singə'ne ge toki oyi m'in kin el.»

⁴⁰ Lo kin'ti, tɔji'de ji'ne ge, ki nja'ne ge adi'de oyi.

⁴¹ Rənel dum dɔ njendo'gi ki lo kadi uni me'de goto bay. In nya ki əti'de bol ki dum. Ə Jeju dəji'de ene: «Awi ki ngonn nyakusɔ ne wa?»

⁴² Ningə adi'ə ngonn dow kanji ki ndaw.

⁴³ Ə Jeju taa, sɔ takum'de'ti.

⁴⁴ Ningə go'ti, el'de ene: «Ta'gi ki ndɔki m'el'se loki m'in sese bay ə to kin: Ndɔki m'el'se toki, nya'gi pəti ki ndangi me ndukun'ti læ Moji ge, ki

me ta'ti læ njekeltakita Luwə'ti, ki me pa kosi'ti kin, maji kadi a tɔlita'de be.»

⁴⁵ Lo kin'ti nga ə, Jeju adi'de kur dɔ'de, adi gəri me Makitu læ Luwə.

⁴⁶ Ningə el'de ene: «In ta ki ndangi kete, toki m'in Kirisiti De ki Luwə mbət'ə m'a m'ingə kon, de'gi a tɔli m'in, ningə go'ti, m'a m'ində taa dann njekoy'gi'ti ki ndɔ ki nja mutə tum ginn'ə ndɔ koy'm'ti*.

⁴⁷ De'gi a iləi mbər ki tɔ'm, ulə ngirə Jeru-jalem'ti, biti ki rɔ ginn de'gi'ti pəti, kadi de'gi inyəi gorow njiyə'de'gi ki majel kɔ, kadi Luwə inyə'n go majel'gi læ'de kɔ tɔ.

⁴⁸ Ningə ingi in nje mannaji kin.

⁴⁹ Ki ɔjidɔ'm, m'a m'ulə ki nya ki Bai un ndu'ne dɔ'ti kadi n'a n'adi'se kin. Ningə a sii bebo'ti ne biti kadi tɔgi ki in dɔran'ti re dɔ'se'ti bay ta.»

Jeju aw dɔran'ti

(Mrk 16.19-20; KNK 1.9-14)

⁵⁰ Go'ti, Jeju aw ki njendo'gi læ'ne ndəkba kadi be'ti ki Betani, ningə ɔy ji'ne ki taa, njangi dɔ'de.

⁵¹ Loki njangi dɔ'de ningə, inyə'de ə ɔr rɔ'ne kɔ rɔ'de'ti, ningə uni'ə awi si'ə dɔran'ti.

⁵² Lo kin'ti non, njendo'gi ɔsi məkəsi'de nanga non'a'ti, ningə təli gogi Jerujalem ki rɔnel ngayn.

⁵³ Dɔkagilo'gi pəti, in ginn Kəy'ti læ Luwə, uləi tɔji dɔ Luwə'ti.

* 24:46 24.46 Ejay 53; Oje 6.2

Ta lə Luwə Kunmindɪ kɪ Sigi
New Testament in Gor

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gor

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files
dated 3 May 2025

2c67456e-bce1-5ef4-9c95-47d2d9335aa4